21A

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО
ИНСТИТУТ ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

БЮЛЕТИН
ПО
РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА

ГОД. V — 1956
КН. I (8)

Bull. Plant Prot., Sofia,

☆

BULLETIN
FOR
PLANT PROTECTION

COMMONWEALTH ENTOMOLOGICAL INSTITUTE
12 MAR 1959

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО
ИНСТИТУТ ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

БЮЛЕТИН
ПО
РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА

ГОД. V — 1956
КН. 1 (8)

BULLETIN
FOR
PLANT PROTECTION

ЗЕМИЗДАТ
Държавно издателство за селскостопанска литература
София — 1957

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Д-р Иван Ковачевски — директор на Института за защита на растенията
Ангел Балевски — ст. научен сътрудник в ИЗР и н-к на отдел растителна защита при М-ство на земеделието
Димитър Додов — ст. научен сътрудник при ИЗР
Васил Богданов — ст. научен сътрудник при ИЗР
Михаил Цалев — ст. научен сътрудник при ИЗР

ОТГОВОРНИ РЕДАКТОРИ

Димитър Додов — фитопатология
Васил Богданов — ентомология

Diseases + pests occurring on cultivated

БОЛЕСТИ И НЕПРИЯТЕЛИ, ПОЯВИЛИ СЕ ПО КУЛТУРНИТЕ РАСТЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 1955 ГОД.[1]

plants in Bulgaria during Year

КЛИМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗА 1955 год.

Годината 1955 се характеризира с мека зима, студена и влажна пролет и сравнително топло и влажно лято. Метеорологичните данни за средните температури и сумите на валежите са поместени в табл. 1 и 2.

Времето през януари и февруари бе сравнително топло, при което развитието на житните култури продължаваше. През тези месеци се наблюдаваше вредната дейност на полските мишки и житния бегач. Необикновеното затопляне на времето през февруари в Южна България предизвика преждевременно набъбване на цветните пъпки на овощните дървета. В долината на Струма част от бадемите и кайсиите цъфнаха и при рязкото спадане на температурата през първите дни на март измръзнаха. От ниските температури през март пострадаха още и ранните сортове круши, ябълки, джанки и сливи. Тези ниски температури причиниха слаби повреди и върху младите листенца на розите в Казанлъшка околия. Житните посеви не пострадаха, тъй като бяха защитени със сравнително дебела снежна покривка (25—30 см).

При настъпилото затопляне на времето през втората половина на март се активизираха житният бегач и полските мишки в Софийско, Ихтиманско и Годечко.

Падналите слани на 24 и 25 май причиниха слаби повреди по картофите, фасула и царевицата.

Климатичните условия през 1955 год. благоприятствуваха за масовата поява и развитие на следните болести: мана по картофите и доматите *Phytophthora infestans*, див огън по тютюна *Pseudomonas tabaci* и пръстеновидна некроза *Lycopersicum virus 3*, която в Гоцеделчевска околия намали добивите от тютюна средно с 20%, а на отделни площи загубите достигнаха

---

[1] Настоящата статия е изготвена от колектива научни сътрудници по растителна защита при научноизследователските институти при Министерство на земеделието.

Отклонение на средните темпе

Станции	Средна температура и отклонение	М Е				
		I	I	III	IV	V
Видин	Нормална 1916—45	—1·6	— 0·2	5·7	12·0	17·0
	Средна 1955	0·0	1·4	3·6	8·6	17·9
	Отклонение	+1·6	+1·6	—2·1	—3·4	+0·9
Плевен	Нормална 1916—45	—1·8	—0·4	5·8	12·5	17·3
	Средна 1955	—0·4	2·2	3·6	8·3	18·1
	Отклонение	+1·4	+2·6	—2·2	—4·2	+0·8
Русе	Нормална 1916—45	—1·9	—0·5	6·3	12·6	17·8
	Средна 1955	0·2	2·6	4·4	9·2	19·0
	Отклонение	+2·1	+3·1	—1·9	—3·4	+1·2
Толбухин (Петлешково)	Нормална 1916—45	—0·7	—0·2	4·2	9·7	14·9
	Средна 1955	1·1	3·3	2·8	5·7	14·1
	Отклонение	+1·8	+3·5	—1·4	—4·0	—0·8
Бургас	Нормална 1916—45	2·3	2·8	6·3	10·9	16·0
	Средна 1955	5·2	7·5	5·6	8·4	14·8
	Отклонение	+2·9	+4·7	—0·7	—2·5	—1·2
Ямбол	Нормална 1916—45	0·5	1·6	5·9	11·2	16·1
	Средна 1955	3·8	6·3	5·5	8·1	16·5
	Отклонение	+3·3	+4·7	— 0·4	—3·1	+0·4
Пловдив	Нормална 1916—45	0·3	2·1	6·6	12·4	17·2
	Средна 1955	3·0	5·7	4·9	9·0	17·9
	Отклонение	+2·7	+3·6	—1·7	—3·4	+0·7
Сандански	Нормална 1916—45	2·4	4·1	8·3	13·6	18·0
	Средна 1955	5·5	8·7	8·4	10·6	19·7
	Отклонение	+3·1	+4·6	+0·1	—3·0	+1·7
София	Нормална 1916—45	—1·9	—0·4	4·6	10·2	14·4
	Средна 1955	1·8	5·6	3·4	6·4	15·7
	Отклонение	+3·7	+6·0	—1·2	—3·8	+1·3

Таблица 1

ратури от нормалните в °C

СЕЦИ							На година
VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
20·7 20·5 —0·2	23·0 22·6 —0·4	22·0 20·7 —1·3	17·6 17·9 +0·3	11·7 12·9 +1·2	5·7 5·9 +0·2	0·3 4·1 +3·8	11·2 11·3 +0·1
21·0 20·5 —0·5	23·5 22·0 —1·5	22·8 20·3 –2·5	18·8 17·9 —0·9	13·1 13·6 +0·5	6·2 5·0 —1·2	0·1 4·2 +4·1	11·6 11·3 –0·3
21·3 21·0 —0·3	23·9 23·0 —0·9	23·1 21·4 —1·7	18·8 19·1 +0·3	13·2 14·9 +1·7	6·7 5·5 —1·2	0·4 3·8 +3·4	11·7 12·0 +0·3
18·3 17·3 —1·0	21·0 20·4 +0·4	20·6 18·8 —1·8	15·9 16·9 +1·0	11·8 13·3 +1·5	6·4 4·2 —2·2	0·5 3·0 +2·5	10·0 10·1 +0·1
20·5 18·7 —1·8	23·4 22·6 —1·8	23·1 21·1 —2·0	19·5 19·5 0·0	15·2 15·9 +0·7	9·7 7·9 —1·8	4·2 6·1 +1·9	12·8 12·8 0·0
20·1 19·1 –1·0	23·0 22·1 —0·9	22·5 20·5 —2·0	18·5 18·2 —0·3	13·6 14·9 +1·3	7·9 6·0 —1·9	2·3 4·3 +2·0	11·9 12·1 +0·2
21·1 20·4 —0·7	23·6 22·2 –1·4	22·7 20·8 - 1·9	18·7 18·0 —0·7	13·1 14·5 +1·4	7·3 6·4 —0·9	2·0 5·1 +3·1	12·3 12·3 0·0
22·0 22·1 +0·1	24·7 24·0 —0·7	24·5 22·7 —1·8	20·6 19·5 —1·1	15·0 15·5 +0·5	9·2 8·0 —1·2	4·0 5·5 +1·5	13·9 14·2 +0·3
17·9 18·3 +0·4	20·2 19·5 —0·7	19·5 18·0 —1·5	15·9 15·8 —0·1	10·7 12·1 +1·4	5·0 4·2 —0·8	—0·2 2·8 +3·0	9·7 10·3 +0·6

Отклонение на валежните суми в мм/литри/на кв. метър

Станции	Сума на валежите и отклонение	М	Е					
		I	II	III	IV	V	VI	VII
Видин	Нормални валежи	40·0	31·0	31·0	53·0	62·0	73·0	34·0
	Сума 1955 год.	24·2	61·6	50·9	70·2	47·5	51·1	66·1
	Отклонение	—15·8	+30·6	+19·9	+17·2	—14·5	—21·9	+22·1
Плевен	Нормални валежи	35·0	28·0	29·0	54·0	75·0	83·0	70·0
	Сума 1955 год.	43·1	35·6	52·8	47·7	31·0	115·5	70·7
	Отклонение	+8·1	+7·6	+23·8	—6·3	—44·0	+32·5	+0·7
Русе	Нормални валежи	37·0	30·0	33·0	52·0	59·0	87·0	59·0
	Сума 1955 год.	42·4	42·2	68·3	71·3	69·4	112·6	110·0
	Отклонение	+5·4	+12·2	+35·3	+19·3	+10·4	+25·6	+51·0
Толбухин (Петлешково)	Нормални валежи	32·0	29·0	25·0	42·0	55·0	80·0	65·0
	Сума 1955 год.	43·6	52·1	34·1	68·8	27·0	85·4	84·1
	Отклонение	+11·6	+23·1	+9·1	+26·8	—28·0	+5·4	+19·1
Бургас	Нормални валежи	37·0	36·0	36·0	43·0	51·0	58·0	46·0
	Сума 1955 год.	41·6	53·6	45·6	31·2	42·0	69·2	121·8
	Отклонение	+4·6	+17·6	+9·6	—11·8	—9·0	+11·2	+75·8
Ямбол	Нормални валежи	35·0	32·0	29·0	44·0	56·0	74·0	52·0
	Сума 1955 год.	84·2	19·9	43·1	38·6	76·9	66·5	110·8
	Отклонение	+49·2	—12·1	+14·1	—5·4	+20·9	—7·5	+58·8
Пловдив	Нормални валежи	40·0	32·0	32·0	43·0	49·0	61·0	40·0
	Сума 1955 год.	56·6	14·2	97·1	58·4	51·9	78·2	123·1
	Отклонение	+16·6	—17·8	+65·1	+15·4	+2·9	+17·2	+83·1
Сандански	Нормални валежи	53·0	46·0	38·0	53·0	49·0	45·0	34·2
	Сума 1955 год.	91·3	22·0	59·4	53·0	25·5	60·6	55·6
	Отклонение	+38·3	—24·0	+21·6	0·0	—23·5	+15·6	+21·4
София	Нормални валежи	36·0	30·0	35·0	57·0	81·0	92·0	66·0
	Сума 1955 год.	53·5	30·4	78·1	83·9	53·6	93·2	84·8
	Отклонение	+17·5	+0·4	+43·4	+26·9	—27·4	+1·2	+18·8

Таблица 2

от нормалните по месеци и сезони

СЕЦИ					На година	Зима	Пролет	Лято	Есен
VIII	IX	X	XI	XII					
42·0	31·0	57·0	58·0	58·0	576·0	129·0	146·0	159·0	142·0
28·0	61·9	72·0	79·8	40·0	653·3	125·8	168·6	145·2	213·7
—14·0	+30·9	+15·0	+21·8	—18·0	+ 47·3	— 3·2	+ 22·6	— 13·8	+ 71·7
37·0	37·0	48·0	45·0	44·0	583·0	107·0	158·0	190·0	130·0
46·4	91·3	49·9	72·8	24·5	681·3	103·2	131·5	232·6	214·0
+9·4	+54·3	+1·9	+27·8	—19·5	+ 97·3	— 3·8	— 26·5	+ 42·6	+ 74·0
40·0	30·0	44·0	45·0	48·0	564·0	115·0	114·0	186·0	119·0
62·9	35·9	21·6	79·4	36·2	752·2	120·8	109·0	285·5	136·9
+22·9	+5·9	—22·4	+34·4	—11·8	+188·2	+ 5·8	+ 95·0	+ 99·5	+ 17·9
28·0	31·0	49·0	44·0	35·0	515·0	96·0	122·0	173·0	124·0
51·1	52·6	97·8	75·7	45·9	698·2	141·6	129·9	220·6	206·1
+23·1	+1·6	+48·8	+31·7	+10·9	+183·2	+ 45·6	+ 7·9	+ 47·6	+ 82·1
22·0	32·0	56·0	63·0	75·0	558·0	148·0	130·0	129·0	151·0
82·1	16·9	70·0	96·6	48·7	719·3	143·9	118·8	273·1	183·5
+60·1	—15·1	+14·0	+33·6	—26·3	+161·3	— 4·1	— 11·2	+144·1	+ 32·5
26·0	28·0	42·0	54·0	59·0	531·0	126·0	129·0	152·0	124·0
32·2	6·5	15·8	77·8	24·5	596·8	128·6	158·6	209·5	100·1
+6·2	—21·5	—26·2	+23·8	—34·5	+ 65·8	+ 2·6	+ 29·6	+ 57·5	— 23·9
27·0	32·0	38·0	44·0	54·0	492·0	126·0	124·0	128·0	114·0
41·8	87·6	68·0	96·7	21·3	794·9	92·1	207·4	243·1	252·3
+14·8	+55·6	+30·0	+52·7	—32·7	+302·9	— 33·9	+ 83·4	+115·1	+138·3
24·0	27·0	56·0	71·1	54·0	550·0	153·0	140·0	103·0	154·0
20·4	44·5	87·4	85·3	11·7	616·9	125·0	138·1	136·6	217·2
—3·6	+17·5	+31·4	+14·2	—42·3	+ 66·9	— 28·0	— 1·9	+ 33·6	+ 63·2
52·0	43·0	57·0	46·0	49·0	644·0	115·0	173·0	210·0	146·0
19·9	54·8	47·7	92·1	33·9	725·9	117·8	215·6	197·9	194·6
—32·1	+11·8	—9·3	+46·1	—15·1	+ 81·9	+ 2·8	+ 42·6	— 12·1	+ 48·6

до 95%. Появиха се масово още бактериалното изсъхване по доматите *Mycobacterium michiganense*, бактериозата по фасула *Pseudomonas phaseoli*, церкоспорозата по цвеклото *Cercospora beticola*, червените петна по сливата *Polystigma rubrum* и марсонията по ореха *Marssonina juglandis*. От неприятелите по-масово се появиха цвекловите хоботници *Bothynoderes punctiventris* и *Tanymecus dilaticollis*, които нанесоха големи загуби на народното стопанство; телени червеи *Elateridae* (само в някои райони на страната), сиви червеи и специално *Agrotis ypsilon*, листни въшки *Aphidae*, житни мухи и особено житната стъблена муха *Chlorops taeniopus (=pumilionis* Bjerk). В Благоевградски окръг се появи масово зеленият бръмбар *Anomala vitis*, който нанесе чувствителни поражения на овощните дървета. В Новозагорско и Старозагорско масово се появиха полски мишки.

Метеорологичните условия през тази година оказаха ограничаващо влияние върху развитието и намножаването на ябълковия плодов червей *Carpocapsa pomonella* и черната златка *Capnodis tenebrionis*, чиито яйца и млади ларви масово загиваха. Падналите обилни валежи през време на масовото излюпване на ларвите на цвекловия хоботник се отразиха зле върху неговото по-нататъшно развитие и голям брой от ларвите и какавидите загинаха. Това се установи при направените почвени разкопки през септември 1955 год. в силно заразените райони на страната и през пролетта на 1956 год. той се появи в значително по-слаба плътност.

МНОГОЯДНИ НЕПРИЯТЕЛИ

Вредни правокрили — *Orthoptera*

1) Марокански скакалец — *Dociostaurus maroccanus*. През 1955 год. този скакалец се появи в незначителна плътност върху пасищната растителност в селата Пордим и Тотлебен, Плевенско (мерата между двете села), и не причини повреди върху съседните житни и цвеклови посеви.

2) Италиански скакалец — *Calliptamus italicus*. През годината се появи в незначителна плътност върху растителността край пътищата на с. Тръстеник и ДЗС „Г. Димитров“, Плевенско, и не причини повреди по посевите.

3) Горски скакалец — *Jsophya tenuicera*. Повсеместно разпространен в страната.

4) Попово прасе — *Gryllotalpa gryllotalpa*. Повсеместно разпространен неприятел. През годината нанесе сериозни по-

вреди по зеленчуковия разсад в Пазарджишка, Горнооряховска, Търновска, Пловдивска, Русенска и други околии, както и по тютюневия разсад в Благоевградски, Хасковски и Пловдивски окръг.

Борбата с поповото прасе се води, като се разхвърлят отровни примамки, приготвени от сварени оризени или царевични зърна и напрашени с цинков фосфид или парижка зеленина.

5) Щурец пустинник — *Gryllus desertus*. Той е повсеместно разпространен в страната. По-сериозни повреди нанесе рано през пролетта в Павликенска и Пазарджишка околия по слънчогледа, а в с. Пордим, Плевенско — по захарното цвекло.

Бръмбари — *Coleoptera*

1) Голям люцернов хоботник — *Otiorrhynchus ligustici*. През годината се появи повсеместно в страната. Помасово той бе разпространен в Плевенска и Свищовска околия, като нанесе повреди по цвеклото, фасула, нахута и люцерната.

2) Телени червеи — *Elateridae*. През годината телените червеи се появиха повсеместно в страната. В Павликенска околия те нанесоха чувствителни повреди по бостаните (дини и пъпеши), по царевицата, картофите, цвеклото и зеленчуците. Повреди от тях се наблюдаваха по младите лозя във Варненска (с. Аксаково и Суворово), Белослатинска, Пловдивска и Коларовградска околия.

3) Априлски бръмбар — *Rhysotrogus aequinoctialis*. Ларвата причини сериозни повреди по слънчогледа и цвеклото в Софийска и Коларовградска околия и по памука в Русенска околия.

4) Майски бръмбар — *Melolontha melolontha*. Възрастното насекомо нападна ябълките в с. Кричим, Пловдивско, по които причини значителни повреди, а ларвите нанесоха сериозни повреди по ягодовите насаждения в с. Долна баня, Ихтиманско. В околностите на Варна майският бръмбар нанесе повреди по младите лозя и лозовите вкоренилища.

5) *Amphimalon caucasicus* Gyll. Ларвата на този бръмбар причини масови повреди по житните култури в Елинпелинска и други околии на страната.

6) Юнски бръмбар — *Amphimalon solsticialis dalmatinus L*. Плътно нападение от този неприятел се прояви по пролетните култури в селата Казичене и Горни Лозен, Софийско, където имаше по 10 броя ларви на 1 кв. м.

7) Лозов стригач — *Lethrus apterus.* През годината се появи повсеместно в страната. По-силни повреди нанесе в Русенска околия (селата Нисово, Мечка, Малко Враново и др.) по фасула и слънчогледа. Във Варненска (с. Бяла и околностите на Варна), Павликенска и Плевенска околия нанесе повреди по младите и старите лозя. Той бе заселен масово в необработените ивици край пътищата, каналите и целините в много села от Павликенска, Плевенска, Луковитска и Никополска околия и нанесе слаби повреди върху намиращите се в съседство културни посеви.

Борбата срещу този бръмбар се води много успешно с препаратите ДДТ 5% или хексахлоран 12% за прашене, към които той е много чувствителен.

8) Мъхнат бръмбар — *Epicometis hirta.* През годината се появи повсеместно и масово в страната, като нанесе сериозни повреди: а) по кръстоцветните култури за производство на семе (зеле и др.) в Пловдивска, Пазарджишка, Горнооряховска и Търновска околия; б) по ягодите в Благоевградски окръг, Пазарджишка, Пловдивска и Асеновградска околия; в) по овощните дървета в Благоевградски, Плевенски и Търновски окръг; г) по лозята в Плевенски, Търновски, Русенски и Пловдивски окръг; д) по цвекловите щеклинги в Плевенски и Коларовградски окръг; е) по плевелната растителност (синап и др.) в цялата страна.

9) Миризлив бъмбар — *Oxytirea funesta.* Появи се повсеместно успоредно с мъхнатия бръмбар и нападна като него същите култури. В началото на пролетта преобладаваше мъхнатият бръмбар, а в началото на лятото остана по-задълго върху плевелната растителност миризливият бръмбар. Силни нападения от него се наблюдаваха върху цвекловите щеклинги в Плевенска, Луковитска и Никополска околия и Благоевградски окръг, както и по цъфтящата плевелна растителност. На отделен цвят от магарешкия бодил се наблюдаваха от 3—4 до 10 и повече бръмбара.

10) Червенокрил цветояд — *Omophlus proteus.* Появи се повсеместно, но в значителни размери бе наблюдаван в Плевенска, Ловешка, Павликенска, Коларовградска и Генералтошевска околия. Първите екземпляри от възрастното насекомо се наблюдаваха към 10 май, а масовата им поява настъпи през периода от 20 до 30 май. Най-първо този неприятел нападна ресите на смрадликата, цветовете на глога и акацията, а след това бръмбарите се пръснаха по лозята, ръжта и другите житни култури, като изяждаха тичинките и целите цветове на растенията.

От европейските лози най-силно нападна сорта Хамбургски мискет, а от американските — сорта Монтикола. Ларвите нападнаха картофите на Хидромелиоративната опитна станция в Павликени и нанесоха сериозни повреди върху клубените. В едно гнездо се намираха по 3—4 ларви.

В с. Бреза, Софийско (високо в Балкана), се установи поява на *Omophlus betulae*, чиито ларви причиниха чувствителни повреди по картофите и царевицата. От този вид се срещат възрастни и по боровите гори на Витоша.

11) Златка — *Cetonia aurata*. Повсеместно разпространена в страната. Тя се среща в единични екземпляри по цветовете на цекловите щеклинги в Плевенска и Коларовградска околия. Златката бе наблюдавана много по-масово по магарешкия бодил (*Carduus*), синапа и др. В Павликенска околия тя нанесе слаби повреди по розите.

Пеперуди — *Lepidoptera*

1) Пролетен сив червей — *Euxoa temera* Hb. През 1955 год. този неприятел се появи повсеместно в страната в незначителна плътност. Гъсеницата нанесе повреди по пипера, цвеклото и доматите в Софийска, Пазарджишка, Ямболска и Ловешка околия.

2) Зимен сив червей — *Agrotis segetum*. През 1955 год. се отбелязаха по-значителни повреди по репицата в с. Бабук, Силистренско (през октомври), и по цвеклото в Софийска околия.

3) Ипсиловидна нощенка — *Agrotis ypsilon*. Гъсеницата ѝ се появи масово през май и юни в Ямболска и Свищовска околия и нанесе сериозни повреди по пролетните култури, по захарното и кръмното цвекло, доматите и най-силно по тютюна в Ямболска околия. Борбата се води чрез внасяне на хексахлоран в почвата.

4) Царевичен пробивач — *Pyrausta nubilalis*. През годината този неприятел се появи по-масово по захарната и техническата метла в Петричка и Свиленградска околия (по 10—12 гъсеници в стъбло) и по конопа и царевицата в Ловешка и Свищовска околия.

5) Критска нощенка — *Sesamia cretica*. Тя се появи заедно с царевичния пробивач по захарната и техническата метла в Петричка и Свиленградска околия.

6) Пауново око — *Vanessa io L*. През 1955 год. се наблюдаваше в отделни екземпляри по копривата в Павликенска околия.

Равнокрили — *Homoptera*

1) *Hyalestes obsoletus* Long. През 1955 год. се появи повсеместно и масово в Търновски, Плевенски, Врачански, Видински, Русенски, Варненски и Коларовградски окръг. Там тя пренесе болестта столбур, която предизвика много силни повреди по патладжана, пипера и доматите.

2) Памукова листна въшка — *Aphis gossipii.* През годината тази въшка се появи повсеместно масово. Тя нападна и причини повреди на памуковите посеви в Хасковски, Благоевградски, Русенски, Старозагорски, Бургаски, Пловдивски, Плевенски, Търновски и Коларовградски окръг. Тази въшка нападна също бостаните (дините) в Плевенска, Бургаска, Мичуринска, Харманлийска, Свиленградска, Елховска и други околии. Борбата се води чрез пръскане с паратион в концентрация 120—150 куб. см за 100 л вода.

3) Цвеклова (бобова) листна въшка—*Doralis fabae* Scop. През годината се появи повсеместно в страната, като нанесе по-сериозни повреди по цвекловите семеначки, кръмното и захарното цвекло в Павликенска, Горнооряховска, Варненска, Плевенска, Малкотърновска, Харманлийска, Мичуринска и Свиленградска околия. В Петричка, Санданска, Благоевградска, Софийска, Варненска, Мичуринска, Малкотърновска, Харманлийска, Елховска, Свиленградска, Русенска, Плевенска и Кюстендилска околия тази въшка нанесе повреди по фасула и фия.

Растителни паячета

1) Червено листно паяче — *Tetranychus urticae* Koch. През годината се появи масово по памука и зеленчуковите култури в Петричка, Санданска, Благоевградска, Русенска и Свищовска околия, като причини силни повреди. Борбата се води успешно чрез пръскане с препарата паратион 80—100 куб. см за 100 л вода.

Голи охлюви — *Agriolimax sp.*

През 1955 год. този неприятел се появи масово и в много околии на страната нанесе сериозни повреди по земеделските култури. Тази масова поява се дължи на многото валежи през годината. Особено силно бе нападението в Софийска, Елинпелинска, Ихтиманска, Годечка, Брезнишка, Димитровска, Троянска и други околии. Така например в с. Дебнево, Троянско, те унищожиха 206 декара ръжен посев, а в Ихтиманска околия — общо около 34,000 декара зимни житни посеви. За борба срещу тях се приложи с успех прашене със суперфосфат и дървесна пепел.

СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ВРЕДИТЕЛИ

БОЛЕСТИ ПО ЖИТНИТЕ КУЛТУРИ

Ръжди по житните култури

1) Черна ръжда по пшеницата — *Puccinia graminis tritici.* Ецидийната стадия на тази ръжда бе наблюдавана в сравнително слаб размер върху *Berberis vilgaris* и някои други видове *Berberis* в сортимента от посредници на житните ръжди в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци. Петната от ецидии се наблюдаваха около първите дни на юни, а към 10. VI — и отделни отворени вече ецидии. Заразяването на киселите трънѝ бе проведено при естествени условия чрез разхвърляне на заразена с черна ръжда пшеничена слама между и под храстите още през есента на 1954 год.

Уредостадията на същата ръжда в сравнително слаб размер бе наблюдавана по пшеничени посеви на 19. VI в Опитната станция по животновъдство във Видин, на 21. VI—по различни сортове пшеници в сортимента на Института по агротехника в Кнежа, на 24. VI — по селекционните материали в Добруджанския институт, на 25. VI—по различни сортове в Опитното поле в с. Суворово (Варненско), на 26. VI — в Земеделската опитна станция в Павликени, на 29. VI — в Земеделската опитна станция в Садово (Асеновградско) по различни сортове пшеници, на 30. VI—по твърди пшеници в Централния институт по памука в Чирпан, на 1. VII — в Хидромелиоративното опитно поле край Ст. Загора по сортовете Окерман и Меркури, на 2. VII—по зимни и пролетни пшеници в Земеделската опитна станция в Поляновград, на 4. VII—по зимни пшеници в Земеделската опитна станция в Казанлък, в края на юни и в началото на юли в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци по зимни и пролетни пшеници. Същата ръжда е била наблюдавана също в слаб размер и по посевите в с. Николичевци (Кюстендилско) в средата на юни, без да причини загуби.

Изобщо тази ръжда бе повсеместно разпространена, но се появи в сравнително слаб размер и твърде късно, поради което не причини чувствителни загуби. По-силно нападение бе наблюдавано през юли по някои сортове пролетни пшеници (Юнион 17, Амристар, Ментана, Манитоба, пролетна пшеница от СССР), засети в Опитното поле в с. Биримирци и през август по пшеничени посеви в с. Момчиловци (Смолянско).

2) Черна ръжда по ръжта — *Puccinia graminis secalis.* Тя бе наблюдавана в значителен размер по ръжта в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци около средата на юни.

3) Жълта ръжда по пшеницата—*Puccinia glumarum tritici.* В много силен размер тази ръжда бе наблюдавана в края на май по някои хибридни фамилии с *Triticum compactum* в Земеделската опитна станция в с. Садово (Асеновградско). Силно нападение бе наблюдавано и в Добруджанския институт край Ген. Тошево по пшеница № 301 на площ около 50 декара. Листата на нападнатия посев са прегорели предварително поради силното нападение от тази ръжда. В значителен размер тя е била наблюдавана също по пшеница № 301 и в Павликенска околия. Силно нападение от нея е наблюдавано и по плевите на пшеничените класове през август в посеви на с. Момчиловици (Смолянско).

4) Кафява ръжда по пшеницата — *Puccinia triticina.* Ецидийната стадия на тази ръжда бе наблюдавана около средата на май в сравнително слаб размер по някои видове *Thalictrum* в сортимента от посредници на Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци.

Уредостадията на същата ръжда бе наблюдавана в слаб размер по различни пшеничени сортове в Земеделската опитна станция в с. Садово (Асеновградско) в края на май и по пшеничени посеви от № 14 в селата Стаханово, Любеново и Великово (Старозагорско). Около средата на юни тази ръжда бе наблюдавана в по-значителни размери из цялата страна, а в края на юни—при закъснелите в развитието си пшеници, дори в силен размер в Добруджа, в с. Суворово (Варненско), в Чирпан, Ст. Загора и др.

По пролетни пшеници към края на юли силно нападение от тази ръжда бе наблюдавано в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци. Нападнати бяха и пшениците на ИЗР в значителен размер, но прегарянето на листата им стана значително по-късно в сравнение на това при чувствителните сортове. Силно нападение от тази ръжда бе наблюдавано и в единични посеви в с. Момчиловци (Смолянско) през август.

Въпреки благоприятните условия през втората половина на май и юни кафявата ръжда по пшеницата не причини големи поражения на житните посеви, с изключение на закъснелите в развитието си зимни пшеници и на пролетните пшеници.

Благодарение на значителните валежи през юли отчасти и през август се създадоха благоприятни условия за запазване уредостадията на кафявата ръжда върху самосевите, а оттам и преминаването ѝ върху рано засетите есенни пшеници. През есента на 1955 год. на много места в страната се наблюдаваше масово развитие на кафявата ръжда по есенните посеви. Сведения за по-масови нападения се получиха от Горнооряховско, Поповско, Русенско, Белослатинско, Свищовско, Павликенско, Луковитско, Старозагорско, Асеновградско и други места.

5) Кафява ръжда по ръжта — *Puccinia dispersa*. Тя бе наблюдавана в умерен размер в началото на юни по различни сортове ръж в Пловдивско. В значителен размер се появи през юни в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци.

6) Кафява ръжда по ечемика — *Puccinia simplex*. Слабо нападение от тази ръжда бе наблюдавано по ечемика в края на май и началото на юни в Пловдивско и в средата на юни по шестреден ечемик край Видин. Умерено до силно нападение по всички сортове ечемици бе наблюдавано в края на юни в Добруджанския институт край Генерал Тошево.

7) Кафява ръжда по овеса — *Puccinia coronifera*. Сравнително в слаб размер тази ръжда се появи в края на юли по овеса в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци.

8) Ръжда по царевицата — *Puccinia maydis*. В значителен размер тя бе наблюдавана през август по царевичните посеви на ДЗС в с. Прослав, Пловдивско.

Главни по житните култури

1) Обикновена мазна главня по пшеницата — *Tilletia levis*. В слаб размер тя бе наблюдавана в пшеничени посеви в с. Горни Лозен (Софийско) през юни и до 60—80% във всички пшеничени посеви на ТКЗС в с. Паскалевец[1] (Павликенско) и в единични посеви в с. Момчиловци (Смолянско) през август. В размер до 10—15% тази главня бе наблюдавана по безосилестата пшеница в с. Розово (Пловдивско) и в с. Еленово (Поповско) по пшеница № 84. Освен обикновената мазна главня, причинявана от гъбата *T. levis* в посеви на с. Момчиловци (Смолянско), за първи път у нас бе установена с положителност и *Tilletia tritici*[2] с мрежесто надебелена обвивка на спорите. Спорите на тази главня за разлика от тези на вджуджаващата главня поникваха бързо.

2) Вджуджаваща главня по пшеницата — *Tilletia brevifaciens*. В много слаб размер (върху единични расте-

---

[1] Поради лошо обеззаразяване на семената.

[2] Съобщава Вера Тодорова.

ния) тази главня бе наблюдавана през юли в с. Хотница (Търновско), с. Челопеч (Пирдопско) и с. Момчиловци (Смолянско).

3) Праховита главня по пшеницата — *Ustilago tritici.* Силно нападение (около 30 главниви класа на 1 кв. м) от тази главня бе наблюдавано в края на май в семепроизводен посев от сорта Окерман в ТКЗС в с. Любеново (Старозагорско). В с. Лозно (Кюстендилско) по сорта Ноя на площ 200 — 300 декара тази главня е наблюдавана в размер 4—5%. По-слабо нападение е наблюдавано по различни сортове в околностите на Пловдив, в посевите на с. Маноя (Дряновско), по пшеница № 14 в Старозагорска околия и в Добруджанския институт край Ген. Тошево. В Институт „Марица“ — Пловдив тази главня е наблюдавана в размер 1—2% по вегетативни хибриди между *Tr. vulgare* и *Cynodon dactylon,* като по-силно е била нападната безосилестата форма.

4) Вджуджаваща главня по ечемика — *Tilletia pančiči.* В много слаб размер (единични растения) тя бе наблюдавана през юни в с. Маноя (Дряновско), в Горна Оряховица, с. Хотница (Търновско) и Горни Лозен (Софийско).

5) Покрита главня по ечемика — *Ustilago hordei.* Слабо нападение от нея бе наблюдавано през юни по ечемичени посеви в с. Маноя (Дряновско), в Търновско, Горнооряховско и в с. Горни Лозен (Софийско).

6) Кафява праховита главня по ечемика — *Ustilago nuda.* През юни тя бе наблюдавана в с. Маноя (Дряновско), с. Ботунец (Софийско) и по различни сортове ечемици, участвуващи в сравнителния сортов опит в Добруджанския институт край Ген. Тошево.

7) Черна праховита главня по ечемика — *Ustilago nigra.* Тази главня бе наблюдавана в силен размер (средно 20—30% от класовете) в ечемичените посеви на ТКЗС в с. Горна Гращица (Кюстендилско) и в отделни ниви на частни стопани в с. Великово (Старозагорско).

8) Вджуджаваща главня по ръжта — *Tilletia secalis.* Тази главня бе наблюдавана през август почти във всички ръжени посеви на с. Момчиловци (Смолянско) в сравнително слаб размер. По-силно нападение бе наблюдавано по периферията на нивите, отколкото в средните части. От същата главня бе получен материал и от с. Трекляно (Кюстендилско).

9) Обикновена главня по царевицата — *Ustilago zeae.* Тази главня бе наблюдавана повсеместно по царевичните посеви в различни размери. В слаб размер (0·5—1%) тя е на-

блюдавана по различни сортове царевица в околностите на Пловдив, около 5—6% в посевите на с. Соволяно (Кюстендилско) и от 1—10% от растенията са били нападнати в различни села на Северна България.

10) Главня по просото — *Ustilago panici miliacei.* В значителен размер (около 15%) е била наблюдавана в посеви в с. Троян (Харманлийско) в началото на август.

11) Главня по метлата — *Sorosporium reilianum.* Около 5% от растенията в посева на ТКЗС в с. Михалци (Павликенско) са били нападнати от тази главня.

Други болести по житните култури

1) Брашнеста мана — *Erysiphe graminis.* През есента на 1954 год. в началото на декември върху рано засетите пшеници бе наблюдавано нападение от брашнеста мана в посевите на с. Сива река (Свиленградско). По-масово нападение пак през есента на 1954 год. е наблюдавано по рано засетите есенни ечемици в Хасковски и Пловдивски окръг. В селата Козаново и Избегли (Асеновградско) през пролетта на 1955 год. е наблюдавано силно нападение от брашнеста мана по рано засетите зимни ечемици. Същата болест е наблюдавана през юни в по-слаб размер по ечемичените посеви в с. Горни Лозен (Софийско).

2) Чупене на стъблата (медалионови петна) — *Cercosporella herpotrichoides.* Материали от нападнати растения бяха получени от Ямбол, Елена и др. При направените изолации за установяване на причинителя за пръв път у нас бе установена гъбата *Cercosporella herpotrichoides*[1]. В много силен размер болестта бе наблюдавана в сравнителния сортов опит с пшеници в държавния сортоучастък в с. Челопеч (Пирдопско), както и в частни ниви край Златица и с. Антон (Пирдопско). Най-силно бе нападението по пшеницата, като всички сортове от сравнителния опит бяха силно нападнати. По-слабо бе нападението по ечемиците, където болестта бе наблюдавана по № 103 и по сорта Цая подобрен, и най-слабо бе нападната ръжта.

В значителен размер тази болест бе наблюдавана в с. Хотница (Търновско). Силно нападение бе наблюдавано върху частни пшеничени посеви, особено върху засетите след пшеница. В посевите на ТКЗС в същото село нападението беше значително по-слабо.

---

[1] Съобщава Вера Тодорова.

3) Листни пригорни петна — *Septoria graminis.* Рано напролет тази болест е била наблюдавана в слаб размер почти повсеместно. През есента на 1955 год. по рано засетите зимни пшеници, особено в по-ниските и по-влажни места, е била наблюдавана по много сортове пшеници почти из цялата страна, без да причини сериозни повреди на посевите.

4) Житна нематода (растък) – *Tylenchus tritici.* По единични растения житната нематода бе наблюдавана в пшеничени посеви в с. Момчиловци (Смолянско).

5) Морово рогче — *Claviceps purpurea.* Слабо нападение от болестта морово рогче бе наблюдавано в ръжени посеви на с. Момчиловци (Смолянско) през началото на август и през юни в посеви край Пловдив.

6) Листни пригорни петна по ечемика и ръжта — *Rhynchosporium secalis.* В умерен размер тази болест бе наблюдавана по ечемика в с. Горни Лозен (Софийско) и в с. Маноя (Дряновско). В значителен размер бяха нападнати сортовете ръж в сравнителния сортов опит в Опитната станция в Самоков през юни.

7) Ленточна болест по ечемика — *Helminthosporium gramineum.* Тази болест бе наблюдавана в слаб размер (единични растения) през юни почти в цялата страна. Липсват съобщения за по-масова поява на тази болест през 1955 год

8) Листен пригор по царевицата — *Helminthosporium turcicum.* Благодарение на валежите през юли и август тази болест се появи масово в силен размер. На места пострадаха царевиците за зърно (ТКЗС в с. Ресен и в други села по течението на р. Росица). Особено силно и повсеместно бе нападението на царевицата за фураж, като в много случаи, главно в Северна България, се наблюдаваше масово изгаряне на листата. Същата болест бе наблюдавана като единични петна и по листата на обикновената метла в района на Земеделската опитна станция в Павликени.

9) Чалгън по ориза — *Piricularia oryzae.* Тази болест бе наблюдавана през август в оризищата на ТКЗС в селата Мартен и Недан. Особено силни поражения нанесе болестта във второто стопанство, където причини припламването на около 200 декара оризов посев в най-силната част на оризището.

10) Пъстри зърна по ориза. По-тъмно обгаряне на отделни зърна в оризовите метлици е наблюдавано около средата на август в оризището на ТКЗС в с. Хотница (Търновско).

1) Житни бегачи — *Zabrus*. През пролетта на 1955 год. повреди от житните бегачи бяха наблюдавани почти в цялата страна, но особено чувствителни повреди те нанесоха във Врачански, Плевенски, Русенски и Варненски окръг. Поради дъждовното лято и ранното поникване на самосевките летният сън на бръмбарите се прекрати сравнително рано и още през август имаше яйцеснасяне и млади ларви. Излюпените ларви от първоснесените яйца се изхраниха на самосевките и преминаха във втора възраст още преди да се развият редовните посеви. При поникването на редовните посеви се разшириха нападнатите площи. До зазимяването, общо взето, за разлика от другите години ларвите бяха силно напреднали в развитието си, като повечето от тях бяха в трета възраст.

Сериозни повреди от житните бегачи се наблюдаваха в селата Градище, Сломер и др. от Павликенска околия, където беше засята житна върху житна култура. В селата Дебнево, Врабево и Добродан (Троянско) бяха нападнати около 1800 декара житни посеви, където на отделни петна се отчитаха до 50 ларви на 1 кв. м.

Ентомологът Д. Арабаджиев в Хидромелиоративната опитна станция в Павликени наблюдава летеж на бръмбарите от малкия житен бегач (*Zabrus tenebrioides*), което показва, че малкият житен бегач се разпространява и чрез летене.

През годината най-често се срещаше видът *Z. tenebrioides*. по-слабо — *Z. blapoides* и най-рядко — *Z. balcanicus*. Последният вид се срещаше главно в Софийски окръг, но бяха намерени екземпляри от него и в Новозагорска околия (с. Златна нива, с. Плисково).

През годината се проведе резултатна борба срещу бегачите с тиофосфорните препарати (паратион — 0·08%) чрез пръскане,

2) Житари — *Anisoplia*. През 1955 год. тези неприятели се появиха повсеместно в страната. В Павликенска околия беше повсеместно наблюдаван видът *Anisoplia austriaca*. Наред с него се срещаха и други видове, но в по-малък размер. Различни видове житари бяха наблюдавани и във Врачанска, Оряховска, Плевенска, Коларовградска, Казанлъшка, Пловдивска и други околии. Масово нападение на ръж бе наблюдавано от видовете *A. austriaca* и *A. segetum* в с. Подем, Плевенско. *A. austriaca* и *A. crucifera* са наблюдавани да вредят масово на житните посеви в ТКЗС в с. Гълъбник, Горна Диканя и Долна Диканя (Радомирско).

Anisoplia syriaca Burm. През 1954 год. и повече през 1955 год. този неприятел бе намерен от П. Ас. Попов да вреди по ръж и пшеница в землището на с. Долна баня, Ихтиманско, на повече от 700 м височина над морското равнище. Явява се нов вид в нашата вредна фауна.

3) Житна піявица (лема) — *Lema melanopa L.* В сравнение с други години тази година поради по-хладната и дъждовна пролет появата на лемата беше сравнително слабо, а също така и повредите бяха по-слаби. Повредени площи имаше в Софийска, Радомирска, Елинпелинска и Брезнишка околия. Наблюдавана бе и в Коларовградска, Варненска и Провадийска околия.

Борбата се водеше чрез прашене с хексахлоран и ДДТ. Успешно изпитване беше направено за комбинирано използуване на хербициди и инсектициди за едновременна борба с житната пиявица и плевелите.

4) Житни дървеници — *Eurygaster maura, E. austriacus, Aelia acuminata.* Бяха наблюдавани в Пловдивска, Врачанска, Оряховска, Коларовградска, Провадийска, Генералтошевска, Балчишка, Толбухинска, Радомирска и други околии. Общо взето, нападението беше в слаби размери. По-сериозни повреди са наблюдавани в ТКЗС в с. Горна Диканя и Долна Диканя, Радомирска околия.

5) Житен трипс — *Haplothrips tritici.* Слаби поражения от този неприятел се наблюдаваха в Софийска, Врачанска, Оряховска, Пловдивска, Пазарджишка и други околии на страната.

6) Царевична (памукова) нощенка — *Chloridea obsoleta.* Наблюдавани бяха повреди от гъсеницата ѝ по царевицата в Генералтошевска, Оряховска и Врачанска околия и по памука в Пловдивска и Павликенска околия.

7) Черно мъхнато бръмбарче — *Henicopus pillosus.* Възрастното е наблюдавано да се храни по синурите и пътищата по дивите житни треви и да нанася повреди на житните и ръжените посеви в Оряховска, Врачанска, Михайловградска, Пловдивска, Пазарджишка, Бургаска, Поморийска и други околии.

8) Червенокрил цветояд — *Omophlus proteus.* Наблюдавани бяха повреди на ечемичени и пшеничени посеви от ларвите на същия неприятел през октомври и ноември в Коларовградска, Новопазарска, Оряховска, Михайловградска, Берковска и други околии.

9) *Rhysotrogus bulgaricus.* Наблюдаван бе масов летеж на възрастното насекомо в Радомир по пшеничените посеви от 25. IV до 10 май 1955 год. През май в царевичните посеви в Радомир беше открито масово намножение на ларвите на неприятеля в посеви от царевица. Ларвите изяждаха кълновете и коренчетата на младите растения.

10) *Podonta dalmatina.* Констатирано бе значително нападение на житните култури през време на цъфтежа им. Същото бръмбарче се среща масово по дивия синап, маргаритките и др. Видът е определен от Бюро Определений — Ленинград по материали, събрани от Г. Господинов.

11) Житни мухи:

а) В блоковете на ТКЗС в с. Пет могили, Новозагорско, беше констатирано през есента на 1955 год. масово нападение от следните видове мухи: *Phorbia genitalis* (черна житна муха), *Oscinosoma frit L.* (шведска), *Chlorops taeniopus* (житна стъблена) и *Mayetiola destructor* (хесенска). Процентът на нападнатите растения беше най-висок при много рано засетите посеви. Така например при сеитба от

20—21. IX	този	процент	бе	50%
23—24. IX	„	„	„	45%
26—27. IX	„	„	„	30%
от първи октомври	„	„	„	15%

Сеитбите след първи октомври (от 5—6. X и по късно) бяха съвсем слабо нападнати. В един от блоковете на същото ТКЗС бе наблюдаван следният случай: при предшественик фий, посев, засят на 26—27. IX, беше нападнат към 30%, а в съседство с него посев, засят на същата дата, обаче върху угар, беше нападнат само 5—8%. По-слабото нападение върху посева след угарта се дължи на по-буйно развиващия се посев, а също и на липсата на самосевки (от оронен овес във фиевата смес), които благоприятствуват концентрирането на мухите рано през есента.

б) В ДЗС — Нова-Загора (филиала в Любенова махала) беше също наблюдавано силно нападение от посочените по-горе житни мухи на пшеничени посеви, засети в периода от 26 до 28. IX, в размер до 35%.

в) В ТКЗС — с. Дългопол, Провадийско, през есента на 1955 год. се наблюдава нападение от черната житна, житната стъблена, шведската и хесенската муха от 25 до 28% в посеви, засети на 27—28 септември, и само 1—2% при посеви, засети в периода от 7 до 10 октомври.

г) По сведение на специалиста по растителна защита в с. Грудово др. Пехливанов в ТКЗС — с. Дюлево блок от 800 дек. през есента на 1955 год. е бил повреден до 60–65% от хесенската муха.

д) Ръководителят на РЗ база в с. Ресен, Търновско, др. Христодоров съобщи за масово нападение през есента на 1955 год. на блок от 1000 дек. пшеница в ТКЗС — с. Никюп (Търновско). От прегледа на изпратената проба растения се установи, че 85% от повредените растения са повредени от черната житна муха, 11·5% — от хесенската и само 3·5% — от шведската муха. Същият посев е бил засят върху стърнище.

е) Според съобщение на Околийския народен съвет — Свищов в околията от есента на 1955 год. над 80,000 дек. житни посеви са били силно нападнати от шведската и хесенската житна муха.

ж) В блоковете на ТКЗС — с. Гелеменово, Пазарджишко, беше наблюдавано силно нападение от житни мухи през есента на 1955 год. предимно от житната стъблена муха и много слабо от хесенската муха. При посев, сят в периода 16—19. IX, процентът на нападнатите и повредени растения беше 60%. Същият посев за четвърта година идва след житно. Друг посев обаче, сят по-късно, от 27 до 30. IX, за трета година житно след житно беше повреден също до 60%.

В съседство на нападнатия посев до 60% посев, сят на 5—6 октомври, беше повреден до 10%, а посев от 15 октомври имаше само единични растения, нападнати от житната стъблена муха.

з) Нападения от пролетното поколение на житната стъблена муха се наблюдаваха и в Софийско, Павликенско, Кнежа и др. В Опитното поле на БАН—Божурище при неторени посеви процентът на повредените стъбла при зимната пшеница достигаше до 42%, докато при торените, особено със суперфосфат, това нападение се намаляваше до 9·7%. Аналогични резултати от торенето се наблюдаваха и при опита със зимна пшеница в Земеделския институт в Кнежа.

В Хидромелиоративната и земеделска опитна станция в Павликени бе наблюдавано нападение от житната стъблена муха до 30% от пролетното поколение. Най-слабо нападението беше при посевите, които бяха сети около 1 октомври. По-късните от 20 октомври бяха двойно по-силно нападнати. Аналогични са резултатите и от наблюденията в Софийско. И тук късните посеви от ноември и началото на декември бяха повредени от житната стъблена муха 2—3 пъти по-силно от засетите през първата половина на октомври.

и) Сериозни нападения от II поколение на шведската муха бяха наблюдавани в Софийско. В много по-голям процент бяха повредени зърната на късно засетите есенни ечемици и късно засетите пролетни (овес, ечемик). Така например посеви ечемик, сети на 6 октомври, имаха повредени 9·8% зърна, от 21 октомври — 10%, от 9 ноември — 24·8% и от 1 декември — 37·4%.

Сериозни поражения са наблюдавани от житните мухи и в редица райони на Бургаски окръг, особено по рано засетите посеви, още през септември.

Борбата с житните мухи се водеше предимно с помощта на агротехническите средства — брануване, подхранване, пространствена изолация и пр.

БОЛЕСТИ ПО ЗЪРНЕНО-БОБОВИТЕ КУЛТУРИ

Фасул

1) Обикновена мозайка — *Phaseolus virus 1* Тази болест бе наблюдавана през октомври в Смолян по вейков фасул в силна степен, а през юли — в сортимента на Опитната станция в Горна Оряховица. Най-слабо нападение имаше при сорта *Roi de Belgique*.

2) Бактериоза. Между установените в България бактериални болести по фасула през 1955 год. масово бяха наблюдавани, и то предимно едновременно застъпени, бактериалният пригор — *Pseudomonas phaseoli* и ореоловият пригор — *Pseudomonas medicaginis phaseolicola*. Бактериалното увяхване — *Pseudomonas flaccumfaciens* почти не бе наблюдавано.

Първите две бактериални болести бяха наблюдавани едновременно в голям размер, както следва: до 95% по сорта Сакса в ТКЗС — Момин брод, Ломско, в ТКЗС — с. Саламаново, Коларовградско — 25%; в ДЗС — Тутракан — 11%; по сорта Консерва в ТКЗС — с. Дреновец, Горнооряховско — 48%; в ДЗС — с. Негован, Софийско — 50%; по сорта Старозагорски чер в Стара Загора — 20%; по сорта Генфермарк в ДЗС — Силистра — 16%; по сорта Холандска принцеса в ДТП — Зеленчукови семена в Горна Оряховица — 82%; в посева на ТКЗС — с. Виноград (Горнооряховско) — 81%.

По полски фасули в с. Горни извор (Хасковско) в сортоучастъка на МЗ по сортовете 1028, 186, 6, Виноград, 2638 и 3003; в с. Славяново (Хасковско) — средна степен; в с. Стрелча

(Панагюрско) — слаба степен; в Свиленградско, Ивайловградско, Крумовградско, Момчилградско, Харманлийско, Златоградско, Смолянско — от слаба до средна степен; с. Оризари (Сливенско) — средна степен; с. Нова махала, Дъбово, Мъглиш, Дунавци и с. Асен (Казанлъшко), с. Розино (Левскиградско) — слаба степен; с. Биримирци, Горна баня и Красно село (Софийско) — от слаба до силна степен.

3) Бактериален пригор — *Pseudomonas phaseoli* самостоятелно бе наблюдаван в Павликенска околия в масов размер по листата и чушките. Сортът Виноград 7 се прояви като по-устойчив. Бактериален пригор се срещаше и по фасула в Института „Марица“ — Пловдив и селата Секирово и Калековец (Пловдивско). Особено чувствителен се показа сортът Генфермарк.

В село Русаля (Търновско) през средата на юли в зеленчуковите градини на частните стопани бе наблюдаван почти в чиста форма бактериален ореол *Pseudomonas medicaginis var. phaseolicola* Същата болест бе наблюдавана в умерен размер и по сорта Генфермарк в Института „Марица“ край Пловдив.

3) Антракноза — *Colletotrichum Lindemuthianum.* Масова проява на антракноза бе наблюдавана през август по Райкин боб и в с. Койнарци (Маданско), в с. Мъглиш и Павел баня (Казанлъшко) по полски фасул, засят на рохка песъчлива почва, и по вейков фасул за зряло в с. Шипка (Казанлъшко). В силен размер болестта бе констатирана по увивни, особено по градинските фасули в с. Чифлик (Троянско), с. Кръвеник (Севлиевско) и ДЗС — Севлиево; в Троян болестта нападна 50% от посевите и причини големи загу́би. Поради извънредно влажното време пръскането с 1% бордолезов разтвор се оказа неефикасно. Болестта бе наблюдавана и по вейков фасул в с. Сивлян (Смолянско).

4) Ръжда — *Uromyces appendiculatus.* Тази ръжда бе констатирана в масов размер през месец август по полския фасул в селата Мъглиш, Асен, Дунавци, Павел баня и Дъбово (Казанлъшко), Панагюрище и с. Стрелча (Панагюрско), с. Козарево (Сливенско); по вейков фасул в масов размер — в с. Дунавци (Казанлъшко), с. Чифлик (Троянско), с. Кръвеник (Севлиевско) и с. Биримирци (Софийско).

5) Ъгловати листни петна — *Isariopsis griseola.* Болестта бе наблюдавана доста често по увивните фасули в с. Чифлик (Троянско) и с. Кръвеник (Севлиевско).

Нахут

6) Чернилка — *Mycosphaerella rabiei.* Болестта се прояви масово. В силна степен бе наблюдавана през август по сортовете нахут в сортоучастъка на МЗ в с. Горни извор (Хасковско). Сортовете № 10 и № 12 бяха изцяло унищожени; от № 19 и един местен сорт бяха запазени отделни растения. В най-добро състояние бяха сортовете № 6 и № 17, но и при тях голям брой от чушките бяха празни. В с. Мъглиш (Казанлъшко) болестта бе наблюдавана през август в средна степен на отделни растения; в Земеделската опитна станция—Садово (Асеновградско) болестта бе срещана из посевите на хармани.

Грах

1) Ръжда — *Uromyces pisi.* През юли болестта се срещаше в голям размер в сортимента на селекционната зеленчукова опитна станция в с. Чепинци и по граховете в зеленчуковите градини около София. Ръждата бе наблюдавана и по сорта Царица на консервите в ДЗС — Прослав през май в слаба степен.

2) Аскохитоза — *Ascochyta pisi.* Болестта бе наблюдавана по сорта Майски в с. Калековец в края на юни в средна степен.

2) Мана — *Peronospora pisi.*[1] Констатирана бе по сортовете Деликатес и Пловдивски през май в Институт „Марица“ край Пловдив. По-късно маната се прояви масово и причини прегаряне на голяма част от листата. Фият в съседство остана чист от болестта.

Фъстък

Склеротинийно гниене — *Sclerotinia sclerotiorum.* Тази болест бе наблюдавана из фъстъчените посеви, разположени в по-влажните места в землището на Сандански.

Бакла

Ръжда — *Uromyces fabae.* В силен размер тази ръжда бе наблюдавана през юли в ДЗС — с. Прослав (Пловдивско) и в с. Аврамов (Котелско).

НЕПРИЯТЕЛИ НА ЗЪРНЕНИТЕ БОБОВИ И БОБОВИТЕ ФУРАЖНИ КУЛТУРИ

1) Грахов зърнояд — *Bruchus pisorum.* Повсеместно разпространен в страната и особено в добруджанските околии,

---

[1] Съобщава Е. Еленков.

където фуражният грах заема значителни площи. Борбата срещу граховия зърнояд в грахопроизводните райони бе проведена чрез самолетно прашене с ДДТ 5% в смес с хексахлоран 12% в равни количества. В отделни селища се проведе и двукратно напрашване. Освен това в някои райони при складова обстановка бе проведено и обеззаразяване на семената със серовъглерод.

2) Фасулев зърнояд — *Acanthoscelides obtectus say*. Намерен бе по семената от фасул в Петричка, Санданска, Благоевградска и Пловдивска околия и в склада на домакинството в Централния научноизследователски институт по скотовъдство край София.

3) Лещов зърнояд — *Bruchus lentis*. Наблюдаван бе повсеместно по лещовите посеви, но по-силни повреди причини в лещопроизводните селища в Оряховска и Плевенска околия.

4) Фиев зърнояд — *Bruchus rufimanus*. Възрастното насекомо бе наблюдавано да лети по време на цъфтежа на фиевите посеви в Оряховска, Пловдивска, Пазарджишка, Варненска, Генералтошевска и Провадийска околия.

5) Папудов зърнояд — *Callosobruchus quadrimaculatus*. Констатиран бе по семената на папудата в отделни селища на Петричка и Санданска околия, но в слаба степен.

6) Люцернов листояд — *Phitodecta fornicata*. Повсеместно разпространен в страната, но по-сериозни повреди по люцерната причини в Пазарджишка, Пловдивска, Асеновградска, Оряховска и Павликенска околия. Борбата срещу него бе провеждана с ДДТ препарати за прашене и пръскане.

7) Малък люцернов листов хоботник — *Phytonomus variabilis*. Повсеместно разпространен. По-големи повреди бяха наблюдавани от него в Пловдивска и Пазарджишка околия. Борбата бе провеждана чрез прашене с ДДТ или ХЦХ, а в някои селища — и чрез пръскане с паратион.

8) Двадесет и четири точкова люцернова калинка — *Subcoccinella vigintiguatuorpunctata*. Наблюдавана бе в по-голям брой околии на страната. По-сериозни повреди от нея имаше във Видинска, Свищовска, Пловдивска, Асеновградска и други околии. Борбата срещу нея бе провеждана съвместно с другите вредители по люцерната.

9) Люцернов сечко — *Plagionotus floralis*. Повреди по люцерната бяха констатирани по материали, изпратени от Плевенска, Оряховска, Михайловградска и други околии.

10) Клубенови хоботници — *Sitona*. Разпространени са повсеместно в страната. По-големи повреди по фия

и граха и по-малки по люцерната бяха наблюдавани в Пловдивска, Пазарджишка, Асеновградска, Провадийска, Оряховска, Радомирска, Варненска и други околии. Най-често се срещаха видовете *Sitona crinita*, *S. lineata*, *S. longulus*, *S. inops* и др. Борбата се провеждаше чрез прашене с ДДТ 5%.

11) Люцернов семеяд — *Tichius flaviceps*. Този вид бе намерен при проверка със сак в люцернови посеви в Провадийска, Варненска, Пловдивска, Пазарджишка и други околии. Освен този семеяд са намерени и единични екземпляри от *Tichius junceus*.

12) Люцернова дървеница — *Adelphocoris lineolatus*. Повсеместно разпространена в страната, но сериозни повреди не са наблюдавани.

13) Люцернов цветов комар — *Contarinia medicaginis*. Поради извънредно влажните месеци април, май и юни този неприятел нанесе сериозни поражения на семепроизводните люцернови посеви в някои места, достигащи до 40—50% (Пловдивско, Врачанско, Оряховско, Видинско и др.). В някои посеви в Пловдивско борбата бе провеждана чрез напрашване с ДДТ и ХЦХ препарати и са получени добри резултати.

14) Люцернова огневка — *Salebria semirubella*. Много често са наблюдавани да летят пеперуди през лятото в Пловдивска, Пазарджишка, Асеновградска, Коларовградска и други околии.

15) Бобова огневка — *Etiella zincenella*. По-големи повреди са наблюдавани по акацията и по-малки по семената на фасула и соята. Повреди от гъсеницата на бобовата огневка бяха намерени по фасулеви семена, произхождащи от Софийско, Пловдивско, Петричко, Благоевградско и др.

16) Детелинови семеяди от рода *Apion*. От този род бяха намерени видовете *Apion apricans*, *A. aestivum*, *A. senicullus* и др. Началото на появяването им в Пловдивски район е било средата на март. Процентът на нападнатите съцветия в същия район се движел от 26 до 65.

БОЛЕСТИ ПО ФУРАЖНИТЕ КУЛТУРИ

Фий

1) Мана — *Peronospora effusa*. Тази болест бе наблюдавана в с. Чернозем, Пловдивско, към края на юни в слаба степен.

2) Ръжда — *Uromyces fabae*. Тази ръжда бе наблюдавана в с. Чернозем, Пловдивско, в слаб размер по фия.

Люцерна

1) Мозайка — *Medicago virus 2.* Тази болест бе наблюдавана в Пловдивско повсеместно до 30%.

2) Черни листни петна — *Pseudopeziza medicaginis.* През юли бе наблюдавана в средна степен по люцерната за семе в Институт „Марица“ край Пловдив и по люцерната за семе в Опитното поле — Биримирци.

3) Ръжда — *Uromyces striatus.* Тя бе наблюдавана в Институт „Марица“ край Пловдив по двугодишна люцерна в началото на август в силна степен, а по шестгодишна люцерна — в слаба степен. В люцерновия посев на Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци болестта се появи в силен размер през октомври.

4) Кускута — *Cuscuta pentagona.* Този паразит бе наблюдаван по люцерната, фия и детелината, пасищата и селските затревени площи в Плевенско, Павликенско, Ловешко, Троянско, Севлиевско и Търновско в силен размер. Провеждана бе борба чрез механическо почистване и пръскане с 10% разтвор от амониева селитра.

Червена детелина

1) Мозайка — *Medicago virus 2.* Силно нападение бе наблюдавано по детелината в с. Кравеник (Севлиевско). В същото село и люцерновите посеви бяха силно заразени.

2) Кафяви петна — *Macrosporium sarcinaeforme.* Болестта бе наблюдавана в силен размер в с. Кръвеник (Севлиевско).

3) Ръжда — *Uromyces fallens.* По червената детелина в полето на Институт „Марица“ тази ръжда се появи в слаб размер през август и се разви до среден размер през септември.

4) Брашнеста мана — *Erysiphe communis f. trifolii.* Повсеместна проява на болестта бе наблюдавана в района около Пловдив. Първите признаци бяха отбелязани в края на август. В края на септември размерът на болестта се увеличи до средна степен. В сравнение с миналите години през 1955 год. болестта се появи по-късно и в много по-слаб размер.

5) Черни петна — *Polythrincium trifolii* по *Trifolium balanse.* Болестта се появи през август в масов размер в района на с. Калековец край Пловдив. В Опитното поле на Институт „Марица“ (Пловдивско) се срещаха отделни петна и по червената детелина около края на юни.

Комунига

Мана — *Peronospora trifoliorum.* Тази болест бе наблюдавана по *Melilotus luteus* в Опитното поле на Институт „Марица“ край Пловдив и в слаба степен в с. Арда по *Trifolium pratense* в началото на октомври.

Лупина

Ръжда — *Uromyces anthylidis.* В значителен размер бе наблюдавана през първите дни на юли в сортиментната градина на Земеделската опитна станция в Казанлък по синя лупина.

Мохар

1) **Мана** — *Sclerospora graminicola.* Сравнително силно нападение от тази болест е наблюдавано около средата на юли в посева на ТКЗС в с. Джулюница (Горнооряховско). Нападнатите растения бяха изостанали в развитието си и не изкласяваха.

2) **Сиви листни петна** — *Piricularia grisea.* В много слаб размер е била наблюдавана в посева на ТКЗС в с. Джулюница (Горнооряховско) в средата на юли.

Суданка

Бактериален пригор — *Pseudomonas holci.* В умерен размер болестта е била наблюдавана още в края на юни по семепроизводните посеви на Земеделската опитна станция в Павликени, без да нанесе значителни поражения.

В слаб размер е била наблюдавана освен по суданката и по метлата в посевите на Институт „Марица“ край Пловдив през август, а също и по балура през юни в Горна Оряховица.

Райграс

1) **Брашнеста мана** — *Erysiphe graminis.* Слабо нападение по туфите на французкия райграс е било наблюдавано през март в Институт „Марица“ край Пловдив.

2) **Главня** — *Ustilago perennaus.* Слабо нападение (1—5$^0/_{00}$) от тази главня е наблюдавано по французкия райграс в Институт „Марица“ край Пловдив, в с. Коматево (Пловдивско) и с. Звъничево (Пазарджишко), както и в Земеделската опитна станция в Павликени.

3) **Ръжда** — *Puccinia arrhenatheri.* Тази ръжда се появи масово в края на юни по французкия райграс в тревните полета на Опитното поле в с. Михалци (Павликенско). В Институт „Марица“ край Пловдив същата ръжда е наблюдавана през цялото лято в умерен размер по неокапващия райграс № 44.

4) **Листни пригорни петна** — *Scolecotrichum graminis.* През март тази болест е била наблюдавана в умерен размер по туфите на французкия райграс в Институт „Марица“ край Пловдив.

Ежова главица

1) **Брашнеста мана** — *Erysiphe graminis.* Тази болест бе наблюдавана в умерен размер в края на март по туфите на ежовата главица в Институт „Марица“ край Пловдив. Всички провинициенции бяха нападнати, но в различна степен.

2) **Кафява ръжда** — *Uromyces dactylidis.* Тази ръжда е била наблюдавана през цялото лято в умерен размер по ежовата главица в Институт „Марица“ край Пловдив.

3) **Къделка** — *Epichloë typhina.* През цялата година е била наблюдавана по ежовата главица в Институт „Марица“ край Пловдив. Плодните тела са започнали да се оформят около 11 май. Между различните провинициенции е имало както силно чувствителни, така и напълно устойчиви. Силно нападнатите от болестта растения са били силно нападнати и от брашнестата мана.

4) **Листни пригорни петна** — *Scolecotrichum graminis.* В силен размер тази болест е била наблюдавана по ежовата главица през август в Опитното поле в с. Михалци (Павликенско).

БОЛЕСТИ ПО МАСЛОДАЙНИТЕ КУЛТУРИ

Слънчоглед

1) **Мана** — *Plasmopara halstedii.* Болестта беше констатирана в много силна степен (до 80%) в края на май на един от блоковете на ТКЗС в с. Стаханово (Старозагорско). В дру блок на същото стопанство нападението беше по-слаб (20—30%). В умерен размер болестта беше наблюдавана ТКЗС — с. Великово (Старозагорско), а също и в ТКЗС — Горна Диканя, Червена могила, Пчелинци, Егълница, Калище Поцърненци (Радомирско).

През юли бе установено много силно нападение в една от нивите на Опитното поле на Химкомбинат „Сталин“ край Божурище (около 80%), в посевите на ТКЗС — с. Смирненци (до 40%) и ТКЗС — с. Свирково (Харманлийско) около 25%.

В по-слаба степен болестта е наблюдавана в Хасковска, Асеновградска, Пловдивска, Софийска, Харманлийска, Търновска и други околии, като на отделни места е имало и по-силно нападение (Централен институт по памука край Чирпан, Павликенска околия, Бургаско и др.).

2) Ръжда — *Puccinia helianthi.* Много силно нападение от тази ръжда бе наблюдавано в началото на август в един блок от 750 дек. на ТКЗС № 3 — Бяла Слатина върху сорт № 1646 — ВНИИМК, вследствие на което добивът бе намален с около 40%, а маслеността в семето — с около 5%. (Този сорт при наши условия, респект. в Белослатинско, достига добив до 250 кг на декар, а маслеността му се движи между 38 и 40%.)

През ноември на същия блок бе наблюдавана ецидийната стадия на причинителя по слънчогледови самосеви. Поради изобилните валежи през октомври и ноември зимните спори узряха по-рано и изобилно кълнихa. Не по-малко от 30% от самораслите слънчогледови растения бяха покрити с ецидии.

Сравнително по-силно нападение от уредостадията бе наблюдавано в Севлиевска околия и в Хидромелиоративната опитна станция в Павликени през август.

В средна до силна степен ръждата бе отбелязана и на Опитното поле на Института за защита на растенията в Бимирци в сравнителния сортов опит и други слънчогледови посеви. Повечето от сортовете бяха нападнати силно. Подчертана устойчивост показаха перспективните сортове на ИЗР.

3) Склеротийно гниене — *Sclerotinia sclerotiorum.* В размер от 7—8% тази болест бе наблюдавана в посевите на с. Копиловци (Кюстендилско) през август. Тя бе установена само в онези посеви, намиращи се близо до коритото на р. Струма на места, които всяка година се заливат 1—2 пъти от реката и се покриват с пясък и талог. В епифитотичен размер болестта бе наблюдавана по поречието на Струма в частни ниви, в Радомир и околните села (Върба, Николаево и Борнарево).

4) Листни петна — *Septoria helianthi.* През юни и юли болестта се прояви в средна до силна степен по листата от долния етаж на растенията в посевите в Опитното поле на

ИЗР — Биримирци. Различия в реагирането на сортовете не бяха констатирани.

По единични растения болестта е била констатирана и в с. Криво поле (Хасковско) през август.

Лалеманция

Пригор — *Alternaria lallemantiae.* Навсякъде по лалеманцията в Търновско и Русенско бе отбелязан пригор по надземните части през юни и юли. Посевът на ТКЗС в с. Градина (Търновско) бе нападнат на петна, а посевите на частните стопан бяха прегорели силно, което причини унищожаването на реколтата. Честите валежи през юни и юли благоприятствуваха силното появяване на болестта. Неколкократното пръскане с 2% и 1% бордолезов разтвор от цъфтежа до узряването запази посевите от прегаряне.

Мак

Мана — *Peronospora arborescens.* В края на май тази болест бе наблюдавана върху отделни прецъфтели или още цъфтящи макови растения в посевите от културен мак на Опитната станция в с. Садово (Асеновградско) и с. Стрелча (Панагюрско).

Сусам

Черно гниене — *Pseudomonas sesami.* Тази болест бе наблюдавана в масов размер в началото на август в с. Славяново (Хасковско). Въпреки че посевът бе разположен на високо, проветриво място, болестта се бе проявила в много силна степен — около 95% от растенията бяха силно нападнати.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО МАСЛОДАЙНИТЕ КУЛТУРИ

1) Рапичен бръмбар — *Entamoscelis adonidis Pall.* През годината той се появи повсеместно в страната рано в съвсем слаб размер. Нападение от ларвите се наблюдаваше през пролетта в Павликенска, Коларовградска, Варненска, Генералтошевска и Плевенска околия. Борбата се изведе успешно чрез напрашване с ДДТ 5%.

2) Репична листна оса — *Athalia colibri.* Тя е разпространена повсеместно в Северна България. Слабо нападение на единични репични посеви се наблюдаваше през септември и октомври в с. Бабук (Силистренско) и в Хидромелио-

ративната опитна станция в Павликени. Борбата се изведе успешно чрез прашене с хексахлоран 12%.

3) Репичен цветояд — *Meligethes aeneus.* През годината той се появи повсеместно в страната. В края на април бе наблюдавано значително нападение на репичния посев на Хидромелиоративната опитна станция — Павликени. Наблюдаван бе също в значителен размер по цветовете на синапа, родилната трева и други кръстоцветни плевели. В Пловдивско бе наблюдаван освен по белия и черния синап, още и по цветовете на овощните дървета.

5) Репична дървеница — *Eurydema oleracea L.* В началото на май бе наблюдавана масово по синапа и по-слабо по репицата в Хидромелиоративната опитна станция в Павликени и околността.

6) Репични скритохоботници — *Ceuthorrhynchus.* Силно нападение от тях се прояви (около 95% от заразените растения) в посева на Хидромелиоративната опитна станция в Павликени. Най-масово наблюдаван бе *C. picitarsis* Gyll, по-слабо — *C. sulcicollis* Payk и по-рядко — *C. contractus* Marh, *C. assimilis* Payk, *C. erisimi F.*, *C. griseus* Bris, *C. floralis* Payk. Борбата срещу репичните скритохоботници се проведе чрез прашене с хексахлоран при появата на хоботниците през есента. Поражения не са нанесени. Добрата обработка на почвата и торенето на посевите съдействуваха за намаляване на повредите от тези неприятели.

7) Мъхнат бръмбар — *Epicometis hirta* Poda. В края на април се констатира значително нападение на репичния посев в Хидромелиоративната опитна станция в Павликени.

8) Цвеклов стеблояд — *Lixus ascanii* L. През април и май той бе наблюдаван да снася яйца в стъблата на репицата и щира в Павликенска околия. Поражения не са отбелязани.

9) Барис — *Baris coerulescens* Scop. и Baris sp. През пролетта и есента се наблюдаваха бръмбари в ограничен размер по репицата в Хидромелиоративната опитна станция в Павликени. Поражения не са отбелязани.

10) Варираш музейник — *Antrenus verbasci* L. В края на април са наблюдавани масово по цвета на репицата в една изолирана малка парцелка близо до стопанския двор в Хидромелиоративната опитна станция в Павликени.

11) *Psalidium vestitum.* В голям размер бе наблюдаван в ТКЗС „9 септември“ — Пловдив по слънчогледа. Борбата бе проведена успешно с хексахлоран 12%.

12) Чер цвеклов хоботник — *Psalidium maxilosum* F. По слънчогледа в Павликенска, Свищовска, Генералтошевска, Варненска, Плевенска, Пазарджишка, Пловдивска и други околии.

13) Слънчогледов молец — *Homoeosoma nebulella*. Появи се в незначителни размери в Оряховска, Видинска, Варненска, Провадийска и други околии.

14) Слънчогледов сечко — *Agapantha dahli*. Появи се в слаб размер по слънчогледа в Оряховска, Видинска, Варненска, Провадийска, Плевенска и други околии. Повредите от този неприятел са слаби.

15) Сечковци — *Dorcadion*. Повсеместно разпространен е в цялата страна в посевите от слънчоглед, по ливадната растителност, цвеклото и др., в съседство с мери, необработени ивици и пасища. Срещат се видовете *D. fulvum* Scop., *D. bilineata, D. pedestres* Poda и др. Сериозни поражения не са отбелязани.

16) Сиви червеи — *Euxoa temera* и др. В началото на май бяха наблюдавани по слънчогледа в Павликенска околия и причиниха пропадането на единични растения.

17) Обикновен коренов маков скритохоботник — *Stenocarus fuliginosus* Marsh. и маков скритохоботник — *Ceuthorrhynchus denticulatus* Schr. В голям размер се срещат по мака в Петричка, Санданска, Благоевградска, Станкедимитровска, Пловдивска и Панагюрска околия. До 80$^0/_0$ от маковите растения са с повредена коренова система.

БОЛЕСТИ ПО ЕТЕРИЧНО-МАСЛЕНИТЕ И ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ

Маслодайна роза

Ръжда — *Phragmidium subcorticium*. Масово нападение от тази ръжда бе наблюдавано през първите дни на юли почти по всички розови насаждения в Розовата долина, а също и в розовата градина на ИЗР в с. Биримирци. Върху диви шипки тази ръжда бе наблюдавана върху единични храсти край с. Калище (Радомирско) и през август край с. Момчиловци (Смолянско).

Мента

Ръжда — *Puccinia menthae*. В умерен размер тя бе наблюдавана в ментовите насаждения на Земеделската опитна станция в Казанлък в първите дни на юли. Към края на същия месец тази ръжда се разви масово почти по всички ментови насаждения. Наблюдавана е в масов размер по културната мента и в околностите на Радомир.

Резене

Пригор — *Fusicladium depressum.* В силен размер тази болест се разви повсеместно и причини значително намаление на добива на семе.

Тарус (*Artemisia dracunculus*)

Ръжда — *Puccinia absinthii.* Силно нападение на таруса от тази ръжда бе наблюдавано в първите дни на юли в сортимента на Земеделската опитна станция в Казанлък.

Подъбиче (*Teucrium chamedris*)

Ръжда — *Puccinia annularis.* В началото на юли в сортимента на Земеделската опитна станция в Казанлък бе наблюдавано силно нападение на подъбичето от тази ръжда.

Tanacetum balsamita

Ръжда — *Puccinia tanaceti.* В умерен размер тя бе наблюдавана в сортимента на Земеделската опитна станция в Казанлък в началото на юли.

БОЛЕСТИ ПО ВЛАКНОДАЙНИТЕ КУЛТУРИ

Памук

1) Бактериоза — *Pseudomonas malvacearum.* Още в края на май бяха наблюдавани единични петна по младите растения върху семеделните и първите истински листа в Земеделската опитна станция в с. Садово, в Централния институт по памука в Чирпан и в ниви на ТКЗС в с. Любеново (Старозагорско). По-късно, през вегетационния период, по-слабо нападение бе наблюдавано из цялата страна.

2) Кореново гниене било наблюдавано в посевите на сортовия участък в с. Горни извор (Хасковско) през юни на хармани по сортове 1306, 3210 и 3173. Общо взето, кореновото гниене по памука през годината се прояви сравнително по-слабо поради доброто качество на семенния материал.

Лен

1) Антракноза — *Colletotrichum lini.* В ленов посев на Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци бе наблюдавано слабо нападение от болестта.

2) Полиспороза — *Polyspora lini.* Слабо нападение бе установено в края на юни в посева на Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци.

3) Кускута — *Cuscuta epilinum.* В началото на юли бе наблюдавана на хармани в посеви от маслодаен лен в полето на Земеделската опитна станция в Поляновград.

Коноп

Листни петна — *Septoria cannabis.* По долните листа на растенията в посеви край с. Горни Лозен (Софийско) бе наблюдавано нападание през юни.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ВЛАКНОДАЙНИТЕ КУЛТУРИ

Памук

1) Листни въшки — *Aphis gossipii Glov, var. obscura и var. viridula.* Повсеместно разпространени са във всички памукопроизводни райони на страната. Масовото им разпространение през първата половина на юли доведе до сериозни поражения на памука в Старозагорски, Хасковски, Бургаски, Търновски и Пловдивски окръг. Провежда се борба главно чрез пръскане с разтвор от паратион 100—120 куб. см за 100 л вода. На много места бяха извършени 2—3 пръскания. В редица случаи имаше оплаквания за недостатъчен ефект от борбата. Направените проверки на някои места показаха, че слабият ефект е резултат на некачествено проведеното пръскане — лошо, непълно напръскване на растенията, малко количество разтвор на декар и др. Наред с неблагоприятните климатични условия за развитието на памука голямото му нападение от листни въшки доведе до закъсняване в узряването му с около 1 месец.

2) Памукова нощенка — *Chloridea obsoleta.* Незначителни нападения са отбелязани по кутийките на памука през август и септември в Русенско, Пловдивско, Петричко и Хасковско.

3) Червено паяче — *Tetranychus urticae K.* Появи се през втората половина на юли по памуковите посеви в Пазарджишко и Асеновградско (с. Садово). През втората половина

на август се появи по памука в Чирпан. Размножението му бе сравнително слабо, поради което то не можа да причини съществени повреди по памука. В с. Садово (Асеновградско), където заразата от паячето бе сравнително най-голяма, се проведе резултатна борба чрез прашене със сяра, пръскане със сероваров разтвор (1—1·5° по Боме) и пръскане със систокс (80—100 куб. см за 100 л вода).

Коноп

Попово прасе — *Gryllotalpa gryllotalpa L.* В началото на май в Пловдивско причини повреди по конопа. Не бе проведена никаква борба.

Лен

Синя ленова бълха — *Aphthona euphorbia.* През годината се появи повсеместно в страната. Масова зараза е констатирана в леновите посеви на ТКЗС в с. Горна Диканя в подножието на Верила. Слабо нападение е отбелязано в края на април в семепроизводните посеви в Пловдив.

БОЛЕСТИ ПО ХМЕЛОВАТА КУЛТУРА

Мана — *Pseudoperonospora humuli.* През годината нанесе много големи поражения на хмеловата култура. За отбелязване е, че тя се появи късно, през втората половина на юли, и продължи развитието си през целия август. Най-големи загуби тя причини на шишарките, които освен че намалиха наполовина теглото си добиха лош търговски вид. Най-много пострадаха късните сортове Стризелшпалтер, Савинский и др. в хмелина в с. Присово (Търновско). По-малки бяха пораженията в с. Бели бряг (Коларовградско) и в с. Априлово (Елинпелинско).

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ХМЕЛОВАТА КУЛТУРА

1) Хмелова земна бълха — *Psylliodes attenuata.* Нападението от този вредител през годината беше слабо. В по-значителни размери се появи през май в хмелника в с. Априлово (Елинпелинско). В останалите хмелници в страната поради влажния климат през пролетта се срещаше в единични екземпляри.

2) Хмелова листна въшка — *Phorodon humuli.* Поради хладното и влажно лято този вредител се появи за пръв път масово в хмелниците. Най-силно нападение беше наблюдавано в хмелника в с. Априлово (Елинпелинско) в края на

юли и през целия август. Тук имаше цели парцели силно нападнати, като листата на хмеловите насаждения бяха плътно покрити с въшки. Изброяваха се до 5—6000 екземпляра на един хмелов лист. Вследствие на силното нападение отделни растения и листа бяха засъхнали, а шишарките им почернели от болестта чернилка, която е спътник на хмеловата листна въшка. В хмелниците в с. Присово (Търновско), Бели бряг (Коларовградско) и Завет (Поляновградско) нападението от въшката беше сравнително по-слабо, но в сравнение с по-предните години — по-голямо.

3) Червено паяче — *Tetranychus urticae.* Хладният и влажен климат не благоприятствуваше за неговото намножение. Нещо повече, заразата, която чувствително се беше увеличила през 1954 год., сега намаля и се прояви много късно, чак към края на септември. Вредителят бе наблюдаван в слаб размер във всички хмелници в страната.

4) Стреловидни пеперуди — *Acronicta rumici, Acr. psi L.* и др. Наблюдавани са в единични екземпляри главно в хмелника в с. Присово (Търновско).

5) *Polygonia C — album.* Наблюдавана е в единични екземпляри в хмелника в с. Априлово и с. Присово.

6) Листогризни бръмбари — *Phylloperta lineolata, Phylloperta horticola.* Наблюдавани са в единични екземпляри в хмелника в с. Априлово.

7) Хмелова нощенка — *Hypena rostralis.* Наблюдавана е в единични екземпляри.

8) Молец от вида *Gracilaria xidella.* През годината се появи в много слаб размер.

9) Дървеница от вида *Coreus marginatus var. fundotor.* Наблюдавана е отначало по плевелната растителност, а по-късно, през юли, в единични екземпляри и по хмеловите растения.

10) Дневно пауново око — *Vanessa Jo L.* Наблюдавана е в единични екземпляри в хмелника в с. Завет (Поляновградско).

11) Гамовидна нощенка — *Plusia gamma.* Наблюдавана е в единични екземпляри в хмелника в с. Завет (Поляновградско).

БОЛЕСТИ ПО ЦВЕКЛОТО

1) Опашно кореново гниене. Болестта бе констатирана на хармани в посева на ТКЗС в с. Патреш (Павликенско) през втората половина на юли.

2) Жълтеница — *Beta virus 4.* Масово нападение бе наблюдавано по кръмното цвекло в ТКЗС в с. Русаля (Търновско) —

40%. Същата болест бе наблюдавана по единични растения в цекловия посев на Селскостопанския техникум в Кюстендил през септември и в Павликени и Образцов чифлик край Русе в размер 40—50%, където едновременно с *Beta virus 4* се срещаше и *Beta virus 2* в размер 100%.

3) Мозайка — *Beta virus 2.* Масова проява на болестта бе констатирана през средата на юни в посевите на Земеделската опитна станция „Образцов чифлик" край Русе. През август същата болест бе наблюдавана в семенниците от захарно цекло на селата Памукчии, Пет могили, Красен дол и Плиска (Новопазарска околия) в 100%-ов размер. Около 5—6% от растенията не бяха дали цветоносни стъбла. Мозайка бе констатирана по кръмното, захарното и салатното цекло и в Русенска, Коларовградска, Горнооряховска, Софийска и Плевенска околия.

4) Листни петна — *Cercospora beticola.* Церкоспорозата се появи във всички цеклопроизводни райони на страната през средата на юни. През юли, август и септември тя доби масов характер и на много места причини пълно прегаряне на листата и втора вегетация.

Вследствие на втората вегетация на места захарността на цеклото се понижи с 1—2%.

5) Кафяви листни петна — *Phoma betae.* Масова поява на болестта бе наблюдавана през август в семенниците от захарно цекло на селата Памукчии, Пет могили, Красен дол и Плиска (Новопазарско), а също по цеклови посеви от кръмно и захарно цекло в Образцов чифлик край Русе, Коларовградско, Софийско и Плевенско.

6. Чернилка[1] — *Phytophthora sp.* На хармани тази болест бе установена по семенник от захарно цекло около Търговище през август. Предшественик на семенника е бил тютюн.

7) Брашнеста мана — *Erysiphe communis.* Масова проява на болестта бе наблюдавана по захарното и кръмното цекло в селата Биримирци, Ботунец и Малашевци, Софийско; по захарното цекло в с. Царевброд (Коларовградско) и с. Подем (Плевенско) през месеците август и септември.

8) Сечене. Болестта бе наблюдавана в голям размер в посева от кръмно цекло на ТКЗС в Златица при значително напреднала фаза от развитието на растенията. Направените изолации показаха гъбата *Rhizoctonia solani.*

---

[1] Съобщава Елеонора Христова.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ЦВЕКЛОТО

1) Обикновен цвеклов хоботник — *Bothynoderes punctiventris* Germ. През 1955 год. хоботникът се появи повсеместно в страната. През тази година имаше извънредно масово намножаване, каквото не е отбелязвано в нашата и чуждата литература. При разкопки, извършени през март с. г., се установи следната плътност: в с. Пордим (Плевенско) — 120 броя на 1 кв. м, в с. Тотлебен (Плевенско) — 50—60 броя на 1 кв. м, в с. Горни Дъбник — 40—50 броя на 1 кв. м, в с. Стралджа (Ямболско) — 44 броя на 1 кв. м, в с. Тръстеник (Русенско) — 50—60 броя на 1 кв. м. През тази година появата върху почвената повърхност на първите екземпляри настъпи през първите дни на април, а масово — около 15—16 април същата година. Поради падналите снеговалежи и силното застудяване на времето масовото разселване на хоботника от старите върху новите цвеклови посеви настъпи през времето 26 април до 7—8 май 1955 год. Поради недостатъчната подготовка в страната да се посрещне едно такова по-голямо нападение на хоботника, както и поради незадоволителната организация на борбата с него този неприятел успя да унищожи над 106,000 декара млади цвеклови посеви. По-голямата част от унищожените посеви се презасяха със захарно цвекло, а друга част — с царевица. Вследствие на ниските добиви, получени от презасетите площи (въпреки обилните дъждове и извършените подхранвания с азотни торове), в страната не се изпълни планът за производство на захар. Най-големи бяха повредите от хоботника в Плевенски окръг — унищожени 42% от засятата площ, във Врачански — 32%, в Русенски — 19% и др.

През годината в борбата срещу хоботника се приложи препаратът хексахлоран с 8—10% съдържание на хексахлорциклохексан, който бе смлян грубо (вследствие на недостатъци в работата на производственото предприятие) и не даде задоволителни резултати. През втората половина на май се употреби хексахлоран с 12% активно вещество и подобрено смилане, вследствие на което се получи и много по-висока смъртност на хоботника.

Както личи от метеорологичната характеристика за 1955 год., през пролетта и лятото паднаха обилни валежи. Тези валежи през време на масовото излюпване на ларвите, както и при по-нататъшното им развитие спомогнаха за загиването както на ларвите, така и на какавидите на хоботника. Това загиване доведе до силно понижаване плътността на хоботника.

При направените разкопки през септември с. г. в Пордим, където плътността през пролетта бе голяма, се установи средна плътност на зазимилите се бръмбари 5—6 броя на 1 кв. м. Същото силно спадане на плътността бе установено във всички цеклопроизводни райони на страната. През тази година за пръв път се установи като мероприятие на Министерство на земеделието и Управление „Захарна индустрия“ да се обследват старите цеклища и блоковете, предназначени за засяване на цекло, с цел да се установи плътността на залежалата маса хоботници за следващата пролет.

2) Сив царевичен хоботник — *Tanymecus dilaticolls.* През годината този хоботник се появи повсеместно в страната, а в околиите Никополска, Свищовска, Ломска, Русенска и Плевенска — масово. В с. Бряст, Гулянци, Гиген и Сомовит, Никополска околия, той унищожи младите цеклови посеви, а в с. Тотлебен, Славяново, Горна Митрополия, Плевенско, с. Морава, Козар Белене, Деляновци, Деков, Белене и др., Свищовско, и Врачански окръг нанесе сериозни повреди по младите цеклови посеви. Борбата с него се води чрез прашене с хексахлоран 12%, но поради некачествеността му не се получиха задоволителни резултати. В с. Ясен, Плевенско, хоботникът нападна тютюневия разсад след разсаждането му в полето.

3) Сив цеклов хоботник — *Tanymecus palliatus* F. През годината този хоботник се появи в единични екземпляри по цекловите и царевичните посеви и нанесе незначителни повреди.

4) Чер цеклов хоботник — *Psalidium maxilosum.* През годината той се появи повсеместно, по-масово в Коларовградски окръг, Балчишка и Генералтошевска околия, с. Подем, Плевенско, и др. В тези места той нападна главно цеклото и предизвика разреждане на посевите. Нанесе повреди по цеклото, люцерната и слънчогледа в Плевенска и Павликенска околия.

През 1955 год. в страната бяха открити още 16 вида хоботници, вредящи по захарното цекло, които се съобщават в отделна статия.

5) Цеклови бълхи — *Chaetocnema concinna* и Ch. *breviuscula.* През годината те се появиха повсеместно, като нанесоха по-големи повреди върху младите цеклови посеви в Старозагорски и Бургаски окръг, Плевенска и Павликенска околия. Общо взето, повредите от тях през годината бяха послаби поради големите валежи и хладното време.

Борбата срещу тях се води успешно чрез прашене с ДДТ 5% или хексахлоран 12%.

6) Цвеклов молец — *Gnorimoschema* (= Phthorimea) *ocellatella.* През 1955 год. той се появи почти повсеместно в страната, но поради многото валежи не се намножи масово и не нанесе забележими повреди. Борбата с него се проведе при семенниците чрез прашене с ДДТ 5%. При зазимяването щеглинките се накисваха преди нареждането им в разтвор от паратион.

БОЛЕСТИ ПО КАРТОФИТЕ

1) Къдрясване по картофите (черна шарка) — *Solanum virus 2.* Тази болест през 1955 год. беше масово разпространена и в голям размер. В ниви за производство на картофи за консумация болните растения рядко биваха под 30% — обикновено между 50 и 90%. Даже в ниви за производство на чисти от тази болест картофи за семе болните растения достигаха до 20—30%. Само в с. Ситово (Пловдивско), където стопаните редовно почистваха посевите си от болните растения, и в с. Равногор (Пещерско), където Институтът за защита на растенията извежда опити за производство на чисти от вирусни болести картофи, се срещаха ниви с малко вирусни растения — най-много до 4%.

2) Мозайка — *Solanum virus 1.* Тази болест също беше наблюдавана в значителен размер, особено по някои сортове картофи, като Аквила и други местни сортове. Мозайката беше наблюдавана и по Бинте. Тя бе разпространена в най-голям размер в планинските места на нашата страна, напр. в Еленско и Пещерско по всички местни сортове. Многото изследвания показаха, че почти не се среща растение от ранни розови, което да не е носител на този вирус.

3) Листно завиване – *Solanum virus 14.* Тази вирусна болест беше наблюдавана в по-голям размер по някои местни сортове, особено по ранни розови. Повечето сортове, които се отглеждат у нас, не страдат от нея.

4) Столбур по картофа — *Lycopersicum virus* 5 *var. Stolbur.* Най-големи поражения от болестта през годината, до 70—100%, бяха наблюдавани в Павликенско, Русенско и др. В Софийско в околностите на с. Мрамор беше наблюдавано увяхване на всички растения и провласяване на всички клубени.

5) Желязна петнистост. През годината тази болест беше наблюдавана в Павликенска околия в по-значителен размер.

6) Черно краче — *Bacterium phytophthorum.* В Троянско беше наблюдавана до 10%, а в с. Сърница (Велинградско) — до 3%.

7) Мана — *Phytophthora infestans.* Късните дъждове в началото и в края на юли и през авѓуст спомогнаха да се развие болестта в необикновен за нашата страна размер. Болестта бе наблюдавана почти в цялата страна, в равнините и по планините, където се отглеждат картофи. Така например в Троянско тя беше наблюдавана до 40% и през август и септември в ДЗС—Горна Оряховица. Едно силно нашествие от болестта бе наблюдавано в с. Равногор (Пещерско) още на 12 юли. Болестта беше наблюдавана по клубените в Копривщица в малък размер и по листата в с. Говедарци (Самоковско).

8) Обикновена краста — *Actinomyces scabies.* Тази болест беше наблюдавана в по-голям размер в с. Брегаре (Оряховско).

9) Прашеста краста — *Spongospora subterranea.* В слаб размер беше наблюдавана в с. Момчиловци (Смолянско).

10) Черни листни петна — *Alternaria solani.* Тази болест беше наблюдавана в по-голям размер в с. Момчиловци (Смолянско).

НЕПРИЯТЕЛИ ПО КАРТОФИТЕ

1) Картофен молец — *Phthorimea operculella.* Този неприятел по картофите бе намерен само по единични листа в Петричка околия. На по-широки площи и в по-голям размер той бе наблюдаван по тютюна (виж Неприятели по тютюна, стр. 47).

2) Телени червеи — *Elateridae.* Повредени клубени от телени червеи бяха наблюдавани в по-значителен размер в Казанлъшка околия.

БОЛЕСТИ ПО ТЮТЮНА

1) Пръстеновидна некроза — *Lycopersicum virus 3.* Болестта нанесе изключително големи поражения по тютюна в Гоцеделчевска околия, особено в с. Хаджи Димово, където в някои ниви заболяха до 80—95% от растенията. Сравнително по-слаби бяха пораженията в селата Копривлен, Горняне, Дъбница (Гоцеделчевско), но общо за цялата околия добивите са намалени с не по-малко от 20%. В Санданска околия болестта беше констатирана в 15 села, като най-силни поражения (от 10 до 35%) тя нанесе в селата Лехово, Черешница, Ковачево, Петрово, Горно Спанчево и Храсна. Единични болни растения са намерени в няколко села на Петричка околия. Болестта беше установена също и в Пловдивска и Асеновградска околия (2—3%), където най-силно се е проявила в селата Хвойна и

Павелско (около 10—15%). Има указания, че тази болест се среща и в Смолянско, но материал от тази околия не е изследван. В други тютюневи райони на страната засега тя още не е установена. Освен на тютюна в Гоцеделчевска околия същият вирус нанесе известни поражения на доматите, пипера и картофите.

2) Картофена ипсилон вироза — *Solanum virus 2.* Поради силното развитие на праскововата листна въшка тази болест се яви в Благоевградски район в ненаблюдавани досега размери. В отделни ниви бяха нападнати до 90% от растенията и много от тях показваха некроза („сипаница"). В значителен размер болестта бе наблюдавана и около Гоце Делчев. Материал беше получен в ИЗР и от Опитното поле в с. Джебел (Момчилградско).

Същият вирус нанесе много силни поражения по тютюна (сорта Неврокоп 5) и в Разложка околия, където заболяването се прояви в извънредно силна некроза главно по долните листа на растенията. Поразени бяха почти 100% от растенията и особено негодни се оказаха долните и средните листа. Силната некроза е свързана вероятно с твърде хладния климат, характерен за околията, съчетан с изключително влажното време през 1955 год.

3) Краставично-мозаичен вирус — *Cucumis virus 1.* При някои от растенията, заразени с материал от Разлог, се прояви краставична мозайка. Изглежда, че съчетани *Solanum virus 2* и *Cucumis virus 1*, а в някои случаи и с *Nicotiana virus 1*, дават доста тежки поражения по растенията, които наподобяват пръстеновидната некроза.

В някои случаи освен обикновената мозаична форма се наблюдаваха и силни некрози по листата и стъблата (Благоевград, Петрич). От направените изкуствени заразявания се установи, че те се дължат преди всичко на краставично-мозаичния вирус, често пъти комбиниран и с ипсилон вирус, а в някои случаи и с люцерновия вирус (*Medicago virus 2*) — материал, изпратен от с. Янково (Коларовградско).

4) Тютюнево-мозаичен вирус — *Nicotiana virus 1.* Развитието на болестта тази година беше твърде много облагоприятствувано от сравнително влажното и хладно време. Болестта се появи в по-голям или по-малък размер във всички тютюневи райони. В началото на юни тя се появи масово в Асеновградска околия. В края на юли в Опитната станция „Рила" заболяха не по-малко от 20% от растенията, а през септември в околностите на Опитното поле — Гоце Делчев

филизите на не по-малко от 50% от растенията показваха признаци на мозайка. При изведения опит в Тютюневия институт с третиране корените на разсада преди разсаждането в каша от 1% бордолезов разтвор и пресни говежди изверженията пораженията от болестта бяха намалени 10—15 пъти.

5) Див огън — *Pseudomonas tabaci.* Болестта се появи масово по тютюневия разсад в Благоевградски и Хасковски окръг. По-късни поражения нанесе в Благоевград — района на Градския народен съвет в Рилското корито с тенденция към по-силно поражение по посока на с. Рила — Бараково — Кочериново, а също и в Джебелския район, Тополово, Долни Воден, Бачково, Хвойна и Асеновград болестта се появи масово по разсадите и унищожи повече от 20%. Със затоплянето на времето в началото на май болестта прекъсна развитието си. След разсаждането и след първото окопаване на тютюна (между 15 юни и 10 юли) поради изобилни и много чести валежи болестта взе масови размери по тютюна на нивите, особено в Хасковски окръг. Имаше посеви в Асеновград и посочените по-горе села на Асеновградска околия, които бяха унищожени от див огън повече от 50%. Болестта нанесе масови поражения по разсадения тютюн в Хасковска околия (с. Горски извор, Малево), в района на Хасково, в Кърджалийска и Момчилградска околия. В отделни посеви долните 8—10 листа бяха напълно унищожени. За отбелязване е, че сортовете Харманлийска басма и Джебел басма в съседство с устинските сортове бяха много по-силно нападнати от последните.

Със затопляне на времето и прекъсване на валежите към края на юли се преустанови развитието на болестта. За отбелязване е, че посевите, торени изобилно с калиев фосфат и суперфосфат, имаха минимални поражения от див огън в сравнение с тези, които бяха торени едностранчиво с минерални азотни торове (амониев нитрат и натриев нитрат). Поради неудобството да се води борба на полето чрез пръскане с бордолезов разтвор (липса на машини, вода и пр. и замърсяване на листата) бяха изведени опити чрез прашене на тютюна с меден оксихлорид. Препаратът веднага прекъсва развитието на болестта. Прашенето се извършваше сутрин по роса. В Радомирска околия болестта причини големи загуби на разсада и листата в ТКЗС в с. Долна Диканя, Дрен и Горна Диканя. В ТКЗС в селата Опалово, Владимир Чуковец и Гълъбник посевите се запазиха, тъй като се приложиха всички профилактични мерки срещу болестта.

6) Черен огън (ъгловати петна) — *Pseudomonas angulata.* Бактерията, която причинява тази болест, не беше иден-

тифицирана, но признаците твърде много наподобяват описаната от проф. Атанасов болест по тютюна под същото наименование. Особено силни поражения бяха наблюдавани през втората половина на юни по тютюна в Свиленградска околия, а в края на юни и в началото на юли — в блока на ТКЗС в Гоце Делчев.

7) Сечене по разсадите имаше навсякъде в страната, но най-силно се прояви в Джебелския район и особено в Опитната станция по тютюна в с. Джебел. Големи поражения сеченето нанесе в Хасковска околия — с. Горски извор, Малево и в Хасково. Някои разсади в тези селища бяха унищожени около 50%. Болестта се появи масово и по разсадите в Асеновград и околията, особено в полските села Козаново, Патр. Ефтимово, Златовръх и др. През 1955 год. сеченето нанесе големи поражения още в началото, след кръстосването на разсада, и в стадия „уши". Пораженията от сеченето по тютюневия разсад в посочените полски села достигнаха повече от 30%. Борбата се водеше с бордолезов разтвор, обаче се провеждаше ненавреме. Там където бяха застъпени медни препарати (меден карбонат и меден оксихлорид) за прашене на разсада в началото на стадия „уши", сеченето се появи в минимални размери.

8) Черно кореново гниене — *Thielaviopsis basicola*. Във връзка с хладната пролет през тази година болестта се прояви почти навсякъде по тютюневите разсади, като на някои места тя оказа по-продължително влияние върху развитието на разсада и след разсаждането на растенията в полето.

9) Чернилка — *Phytophthora parasitica var. nicotianae*. Болестта се прояви в сравнително неголеми размери в типичните за нея райони — Рилското корито, по течението на река Струма и в Гоцеделчевска околия по течението на р. Места. В слаб размер тя се появи и в района на Асеновград и в Тополовградска околия.

10) Пепелница по тютюна — *Erysiphe cichoracearum*. Болестта през 1955 год. се появи масово и повсеместно в тютюневите райони. Особено големи бяха пораженията в Пловдивско, Пазарджик, Пещерско, Асеновград — главно в полските райони. Поради изобилните валежи и неблагоприятното време за бързо бране и сушене на тютюна в някои селища в посочените околии 30—40% от горния материал бе унищожен от пепелницата (пазарджишко поле). Единственото средство за борба бе преждевременното обиране на нападнатите листа с оглед да се проветрят тютюнищата. Прашенето на между-

редията със сяра не даде резултати поради голямата влага, студеното и облачно време и изобилните сутрешни роси.

11) *Alternaria tenuis.* Констатирана беше по листата и стъблата на тютюна в Елховско.

12) Синя китка — *Orobanche.* През 1955 год. за синята китка по тютюна условията бяха извънредно благоприятни и тя се появи масово във всички тютюневи райони. Пораженията от паразита се проявиха много силно след 15 юли и през август. В Асеновградско и особено в района на града (на изток и север) много тютюневи площи бяха 50—70% унищожени от синята китка предимно от вида Or. muteli. Паразитът нанесе големи поражения в полския район на Пазарджик и в Пещерско (Бяга, Кап. Димитриево и др.). Синята китка се появи масово и в Кърджалийско, Момчилградско и Хасковско.

Борбата през 1955 год. се води изключително чрез изскубване и изгаряне на хурките. От изведените тригодишни опити се установи като много ефикасно средство пръскането на хурките с разтвор от 0·4% селинон. Пръскането се извършва след поникване на синята китка, преди да е образувала семена.

13) Лентовидни листа (физиологична болест) — констатирана е по материали от Ботевград.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ТЮТЮНА

1) Коренова нематода — *Heterodera marionii.* За отбелязване е, че през 1955 год. кореновата нематода значително разшири своето разпространение. В Асеновградско неприятелят бе констатиран в голям размер в блоковете на ТКЗС — Асеновград, местността „Чая“, с. Кузаново, Избегли, Златовръх. В Пловдивската яка, в с. Устина, Перущица и гара Кричим кореновата нематода обхвана почти всички площи. През 1955 год. в тези селища сериозно пострадаха (до 20%) тютюневата реколта и късно засетите домати. От изведения полски опит в Тютюневия институт се установи много добрият ефект на форбиата — 120 кг на декар като средство за борба с тази нематода.

2) Тютюнев трипс — *Thrips tabaci.* През 1955 год. поради изобилните и чести валежи и прохладно лято пораженията от трипса бяха сравнително по-слаби, отколкото през други години. Неприятелят се появи масово в Асеновградска околия през август и нанесе значителни поражения (до 15%)

в селата Тополово, Червен и Златовръх. Известно е, че сортът 536 (Станимашко пембе), който се отглежда в Асеновградско, се предпочита много повече от трипса. В Пловдивската яка, където се отглеждат устинските сортове, пораженията от трипса бяха много слаби.

Трипсът нанесе значителни щети (15—20%) в Кърджалийско и Момчилградско, където се отглежда сортът Джебел басма, а също така в Хасковска и Свиленградска околия. Борбата по нивите срещу трипса се води главно чрез преждевременното обиране на силно нападнатите листа, а в някои райони (Асеновградско, Пловдивско) и чрез пръскане посевите с Е-605 форте или паратион 30—50 г за 100 л вода.

Трипс имаше и по тютюневите посеви в Гоцеделчевска и Санданска околия, но в тези райони неговото голямо значение се очерта главно като преносител на вируса на пръстеновидната некроза (доматената бронзовост) по тютюна.

3) Картофен молец — *Phthorimea operculella*. Поради влажната и студена пролет и лято този неприятел не се появи в по-големи размери в тютюневите посеви и не причини големи повреди по места. Намерен бе в Благоевградски и Хасковски окръг и отделни околии и селища от Софийски, Пловдивски и Старозагорски окръг. Борбата с него бе изведена чрез прашене с ДДТ и ХЦХ препарати, както и чрез събиране на тютюнарките и извършване на дълбока оран.

4) Листни въшки — *Aphis*. Тези неприятели бяха наблюдавани в значителен размер по листата на тютюна в Петричка, Санданска, Благоевградска, Хасковска, Разложка, Елховска и други околии.

БОЛЕСТИ ПО ЗЕЛЕНЧУКОВИТЕ КУЛТУРИ

1) Столбур по пипер, домати и патладжан — *Lycopersicum virus 5 var. stolbur*. През 1955 год. поради дъждовното и хладно време столбурът се появи в по-малък размер, отколкото през 1954 год. Така например в с. Ряхово (Русенско), където през 1954 год. пораженията по пипера се движеха към 80—90% средно, през 1955 год. размерът бе максимум 50—60%, а в повечето случаи и по-малък. В Горнооряховско и Търновско имаше села, където пораженията по пипера не бяха повече от 20—30%. По-лошо бе положението в Северозападна България (Видинско и Врачанско), а също и във Варненско, Преславско, Коларовградско и Поповско, където поради по-слабите пролетни валежи болестта и сега се появи в много силен размер. В Софийско и през 1955 год. болестта се

появи в по-силен размер на запад от София, отколкото в района на изток, но и в първия район пораженията, общо взето, бяха по малки от тези през 1954 год. В Пловдивски окръг, а вероятно и другаде в Южна България, болестта бе не повече от 5—6% и производителите не я смятаха за опасна. По-лошо бе положението при патладжана, който и през 1955 год. на повечето места в Северна България бе поразен 80—90%. При доматите бяха засегнати главно последните беритби при късните и средните домати, които дадоха много долнокачествен плод.

Характерно за болестта по пипера през 1955 год. бе, от една страна, по-късното ѝ появяване, от друга, че голям процент от заболелите растения не изсъхнаха. Това се дължи на по-студеното лято. Засадените след 10—15 юли пипери бяха нападнати извънредно слабо.

Столбурът взе значителни размери и по целината и морковите.

2) Вертицилийно увяхване по пипер, патладжан и домати — *Verticillium alboatrum.* Както всяка година, тази болест се появи навсякъде, където често се отглеждат изброените култури. Обаче в ТКЗС в с. Първенец (Пловдивско) още на 21 юни бяха наблюдавани патладжани до 90% болни, докато пиперът на същата парцела бе здрав. Обстоятелството, че пиперът е бил отглеждан в нови парници, а патладжанът в такива, които през 1954 год. са били използувани за отглеждане през цялото лято на патладжани, ясно показва, че в случая заразата е дошла от парниците. Силни поражения от болестта са наблюдавани и в ТКЗС—с. Мусина (Павликенско) — 30—40%.

3) Сечене по разсада — *Pythium sp.* и *Rhizoctonia solani.* Тази болест бе наблюдавана навсякъде в страната в по-голям или по-малък размер, особено при пипера.

Домати

1) Ивичеста мозайка (стрик) — *Nicotiana virus 1.* Тази болест бе наблюдавана в района на ТКЗС „Г. Димитров" в с. Коматево и Първенец (Пловдивско) в размер 5—10% от растенията в отделни участъци на 21 юни. В ТКЗС—гара Кричим нападението беше по-слабо — 1—5%. И на двете места нападнатите плодове бяха силно деформирани. По-късните домати на с. Коматево (засадените през юли) бяха нападнати по-силно — 10—12%.

2) Жълта мозайка — *Nicotiana virus 1 var. aucuba* Тази болест беше наблюдавана по единични растения в района на Куртово Конаре, Ръжево Конаре, гара Кричим и с. Поповица, а в значителен размер и в стопанството Враня край София главно по оранжерийните домати и пипери.

3) Краставична мозайка — *Cucumis virus 1.* Масово тази болест се появи по късните домати в Пловдивски район. В частната градина на Атанас Чолаков на 11 август бяха болни 64% от растенията (на 300 растения — болни 192). Разсадът е бил отглеждан в съседство с тикви. В същия район в друг посев нападението беше около 5%. Същата болест бе наблюдавана масово по късните домати в с. Бенковски, Първенец, Костиево, Секирово и други села в Пловдивско. В насажденията на Зеленчуковата опитна станция в Горна Оряховица на 18 август болестта е наблюдавана в размер около 50—60%.

4) Бронзовост—*Lycopersicum virus* 3. Тази нова за страната вирусна болест през 1955 год. бе констатирана и в Търновски, и в Плевенски окръг (Севлиевско, с. Врабево, Троянско, Павликени и др.). Материал бе получен и от с. Хърсово (Новопазарско) и ДЗС — Силистра.

5) Бактериално изсъхване — *Mycobacterium michiganensis.* Болестта бе наблюдавана почти навсякъде в по-голям или по-малък размер. Никъде не бе наблюдавано обаче масово изсъхване на доматени насаждения, както през минали години.

6) Бактериален пригор — *Pseudomonas vesicatoria.* Тя е сравнително рядка за страната болест, която през 1955 год. се появи на много места (с. Ряхово, Русенско, Плевен, Червен бряг, Софийско, с. Джулюница, Горнооряховско).

7) Мокро гниене по плодовете на доматите — *Bacterium carotovorum.* Това гниене бе наблюдавано в края на юни по сорта № 10 х Бизон в района на с. Поповица (Асеновградско) на експортния пункт за домати, произхождащи от частни стопанства. За да се ускори узряването, плодовете са били затрупани с прясно окосена люцерна в продължение на едно денонощие.

8) Мана—*Phytophthora infestans.* Тази болест, която досега не бе позната у нас по доматите, през 1955 год. се появи в масов размер навсякъде. Причини за това бяха необичайните за нашия климат юлски и августовски валежи, които позволиха паразита да се намножи масово по картофите и да зарази доматите. Първите поражения бяха констатирани около 10—15 август, след което болестта бързо обхвана все нови и нови райони. Обстоятелството, че у нас през август доматите не се

пръскат вече с бордолезов разтвор, помогна за масовото появяване на болестта. Болестта, облагоприятствувана от ранните есенни валежи, продължи до края на вегетацията, като на много места унищожи голяма част от реколтата на късните домати. Направените кръстосани заразявания върху картофи показаха, че маната по доматите е същата както при картофа, а не някакъв специален щам от *Phytophthora infestans*. През септември болестта бе констатирана в ДЗС — Севлиево и по патладжана, но пораженията там бяха много по-слаби.

9) Фитофторно гниене — *Phytophthora parasitica*. Тази болест бе наблюдавана по доматите за семепроизводство в ТКЗС—гара Кричим. Нападнати бяха единични растения. Предприето бе пръскане с 1% бордолезов разтвор и почистване на болните растения. В края на юни същата болест бе наблюдавана по плодовете в частните дворове в с. Поповица (Асеновградско), нападение 5—10%, и в с. Чешнегирово — 5%. Материал бе получен в ИЗР и от Дряново, Димитрово и Троян.

10) Склеротинийно гниене — *Sclerotinia sclerotiorum*. Това гниене бе наблюдавано в района на Пловдив през май 2—3 седмици след разсаждането в слаб размер — нападнати бяха единични растения.

11) Листни петна—*Septoria lycopersici*. Поради честите валежи тази болест се появи почти навсякъде в значителен размер главно през юни.

12) Черни листни петна — *Alternaria solani*. Поради влажното време болестта се появи в голям размер, някъде още през юни, и предизвика преждевременно прегаряне на листата и черно гниене на плодовете, особено при ранните и средно ранните посеви.

13) Листни петна — *Cladosporium fulvum*. Болестта бе наблюдавана в оранжериите в с. Баня, Левскиградско, и Велинград през месеците април и май в значителен размер.

Пипер

1) Втрънчване — *Cucumis virus 1*. Тази болест се появи почти навсякъде в страната в по-голям или по-малък размер през втората половина на лятото, особено при късно разсадените пипери, а в отделни посеви около Пловдив — до 70% (селата Коматево, Секирово, Бенковски).

2) Тютюнева мозайка — *Nicotiana virus 1*. Появи се почти навсякъде, особено около София, където късно през есента предизвика и некроза по плодовете. По шипките предизвиква често и некроза по стъблата (стрик). В с. Коматево

(Пловдивско) болестта бе наблюдавана до 8—10% при засадените в парниците шипки.

3) **Бактериален пригор.**[1] В значителен размер болестта се появи в с. Черна гора (Чирпанско) по разсад от сорта Горогледа.

4) Черни петна — *Alternaria solani*. В значителен размер тази болест бе наблюдавана през август в техникума в Павликени и в ТКЗС — с. Козаревец (Горнооряховско).

Патладжан

Краставична мозайка — *Cucumis virus 1*. В слаб размер тази болест бе наблюдавана около Пловдив.

Зелеви зеленчуци

1) Цевна бактериоза — *Pseudomonas campestris*. В значителен размер (20—30%) тази болест бе наблюдавана по късното зеле в с. Ряхово (Русенско), в Павликени и около Плевен, а в единични случаи — и по ранното зеле в Горнооряховско.

2) Мокро гниене — *Bacterium carotovorum*. В много силен размер болестта бе наблюдавана в Горнооряховско и Търновско по ранното зеле, с което се попречи на износа му.

3) Мана — *Peronospora parasitica*. Тази болест се появи тук-там по долните листа на патладжана в Горнооряховско, Пловдивско и Софийско.

4) Сухо стъблено гниене — *Phoma lingam*. Тя бе наблюдавана около с. Върба и с. Долна Диканя (Радомирско) до 10%.

5) Синя китка — *Orobanche ramosa*. Масово този паразит беше разпространен по зелето в Радомирско, а в по-малък размер — и в много други райони на страната.

Лукови зеленчуци

1) Мана — *Peronospora destructor*. Тази болест се появи навсякъде в страната, особено по семепроизводните посеви. За разлика от други години през 1955 год. тя се развиваше до късно през лятото.

2) Шийно гниене — *Botrytis allii*. То бе наблюдавано масово в ТКЗС — с. Паскалевец (Горнооряховско) на полето, а също и навсякъде в съхранилищата.

3) Кускута — *Cuscuta pentagona*. Този паразит бе наблюдаван в много силен размер по лехите в с. Градина (Търновско).

---

[1] Съобщава Д. Додов.

Тиквени зеленчуци

1) Мозайка — *Cucumis virus 1.* На много места в по-силен или по-слаб размер тази болест бе наблюдавана по тикви, краставици и бостани. При пъпешите от сорт Пловдивски банани в с. Коматево (Пловдивско) болестта бе причинила силна некроза по стъблата и плодовете и бе спряла развитието им.

2) Пригор — *Corynespora melonis.* Болестта бе наблюдавана по парникови краставици около Севлиево.

3) Антракноза — *Colletotrichum lagenariae.* През 1955 год. поради честите летни валежи антракнозата се появи повсеместно в извънредно силни размери и причини големи повреди, особено при пъпешите и дините, чиито силно петносани плодове масово гниеха. Силно опожаряване на листата причини болестта и при краставиците. Около Плевен бе наблюдавана и по кратуните.

4) Брашнеста мана — *Erysiphe cichoracearum.* На много места тази болест бе наблюдавана по тиквите, тиквичките, пъпешите и дините.

5) Краста — *Cladosporium cucumerinum.* Тя бе установена по краставични плодове, пратени в ИЗР от Ловеч.

Салата

1) Мозайка — *Lactuca virus 1.* Тази болест бе наблюдавана около София и другаде.

2) Мана — *Bremia lactucae.* Болестта се прояви рано през сезона по парниковите салати около София и другаде. Тя бе наблюдавана и по семенниците около Горна Оряховица.

Целина

1) Столбур — *Lycopersicum virus 5 var. Stolbur.* Болестта беше установена почти навсякъде в страната, но някъде в значителен размер.

2) Листни петна — *Septoria apii.* Наблюдавана беше около София и около Плевен.

Моркови

1) Столбур — *Lycopersicum virus 5 var. Stolbur.* Почти навсякъде, особено в Северна България, тази болест беше наблюдавана по морковите.

2) Листен пригор — *Cercospora apii var. carotae.* Болестта беше наблюдавана около София.

3) Черно гниене — *Alternaria radicina.* Това гниене се появи по съхранените щеклинги в ДЗС — Ловеч в значителен размер.

Магданоз

Листни петна — *Septoria petroselini.* Силно нападение от тази болест беше наблюдавано в с. Биримирци (Софийско).

Копър

Пригор — *Cercospora depressa.* Поради честите летни валежи тази болест се яви навсякъде в силен размер, като предизвика силно прегаряне на растенията и спарушване на семената.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ЗЕЛЕНЧУКОВИТЕ КУЛТУРИ

Неприятели по зелевите растения

1) Зелева листна въшка — *Brevicoryne brassicae* L. Наблюдавана бе по зелето в Петричко, Пазарджишко, Оряховско, Пловдивско и др. в ограничен размер. Също така по листното зеле, алабаша и брюковата в Институт „Марица“ край Пловдив.

2) Разноцветна зелева дървеница — *Eurydema orna* L. Неприятелят бе наблюдаван в значителен размер по ранното зеле и по много плевелни кръстоцветни растения в Софийско, Пловдивско, Плевенско, Павликенско, Пазарджишко и др. и по кръстоцветните семенници в Пловдивско и др.

3) Малка зелева дървеница — *Eurydema oleracea* L. Наблюдавано бе по репицата и зелевите семенници в Плевенско, Пловдивско и др.

4) Голяма зелева пеперуда — *Pieris brassicae* L. Наблюдавана бе в значителен размер по зелето в Белоградчишко, Станкедимитровско, Радомирско, Пловдивско, Плевенско и др.

5) Малка зелева пеперуда — *Pieris rapae* L. Тя се появи по зелето в Пловдивско и Софийско. Гъсеницата нанесе повреди също така на китайското зеле в Пловдив.

6) Зелева нощенка — *Mamestra brassicae* L. Гъсеницата беше наблюдавана в значителни размери по зелето и цвеклото в Софийско, по зелето в Пловдивско, Пазарджишко, Асеновградско и др. и по листата на китайското зеле на 4. XI в Институт „Марица“ — Пловдив.

7) Зелев молец — *Plutella maculipennis* Curt. Гъсеницата бе наблюдавана в по-голяма плътност през август в Пловдив и

по-ограничено в Пловдивско, Пазарджишко, Провадийско, Смолянско и др.

8) Зелев стъблен скритохоботник — *Ceuthorrhynchus quadridens* Panz. За условията на Пловдив неприятеля се появи в края на март единично по зелевите семенници, а през април на растение бяха наблюдавани по 2—3 броя. Проведена бе борба чрез трикратно напрашване на растенията с хексахлоран при много добър резултат.

9) Зелев коренов хоботник —*Ceuthorrhynchus pleurostigma* Marsh. Появи се по есенното зеле в Пловдив ограничено.

10) Рапичен цветояд — *Meligethes aeneus F.* Наблюдаваше се в ограничен размер по зелевите семенници в Пловдивско.

11) Мъхнат бръмбар — *Tropinota hirta* Poda. Появи се масово по цветовете на зелевите семенници и по цветовете на баклата в Пловдив и Пазарджик.

12) Рапична листна оса — *Athalia colibri* Christ. Намерени са ларви по листата на китайското зеле в Пловдив.

13) Зелева муха — *Hylemyia brassicae* Bché. Неприятелят се появи по ранното зеле в Софийско, Пазарджишко, Пловдивско, Петричко и пр. По-силни повреди тя причини на ранното зеле в ТКЗС —Долна Диканя, Върба, Радомир, Пчелин, Дрен и Копаница.

НЕПРИЯТЕЛИ НА ЛУКОВИТЕ РАСТЕНИЯ

1) Луков скритохоботник — *Ceuthorrhynchus jakovlevi* Schulz. Незначителни повреди от неприятеля бяха наблюдавани в Пловдивско, Пазарджишко, Свищовско, Оряховско, Михайловградско и др.

2) Чеснова муха — *Suillia lurida* Meig. Разпространена бе повсеместно в страната по зимния чесън, но в по-ограничен размер в сравнение с 1954 год. По-значителни повреди нанесе на места в Петричко и Гоцеделчевско.

3) Лукова муха — *Chortophila antiqua* Meig. Наблюдавана по чесъна в Пловдивско и по лука в Софийско в ограничен размер.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО БОБОВИТЕ

1) Гра хова галица — *Contarinia pisi.* В ДЗС „Ал. Стамболийски“ (Пловдивско) грахов посев сорт Деликатес беше нападнат от неприятеля 100%, докато сортът Царица на консервите в блока „Прослав“ на разстояние 1 км от първия блок

беше нападнат съвсем слабо. Материали от грах, нападнат от неприятеля, бяха получени в ИЗР от Провадийско.

2) Бобова листна въшка — *Doralis fabae* Scop. Появи се масово по фасула и баклата почти в цялата страна.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ТИКВЕНИТЕ

Бахчийска листна въшка—*Doralis frangulae* Koch. Появи се повсеместно и в голям размер в цялата страна по дините, пъпешите и тиквичките. Особено силни поражения бяха наблюдавани по тиквите в Кюстендилско и по бостаните в Ямболско, Пазарджишко, Павликенско и др.

МНОГОЯДНИ НЕПРИЯТЕЛИ ПО ЗЕЛЕНЧУЦИТЕ

1) Попово прасе—*Gryllotalpa gryllotalpa* L. През 1955 год. неприятелят се появи масово по парниците и зеленчуковите площи. Значителни повреди бяха наблюдавани в Пловдивско, Пазарджишко, Ловешко, Петричко и др.

БОЛЕСТИ ПО ОВОЩНИТЕ КУЛТУРИ

1) Зимно измръзване. На 5 март 1955 год. в Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил температурата спадна до —20·9°C. Този студ причини 100% измръзване на плодните пъпки на сливовите дървета от сортовете Айне баканка червена и жълта, Ажанска слива, Хиоска ренклода, Кралица Виктория, Пукавица, Царска синя, Синя ракийница, Сакарка, Клещъчка, Прибойка, Бюлска ранна, Зелена ренклода, Кюстендилска синя слива, Магарешляк, Троянска местна, Бяла ухрепка, Габровка, Малвазинка, Монтфортска, Виолетова ренклода, Трънкосливка, Боруква, Жълта афъска, на вишнаповия сорт Сладковишня розова, на крушевите сортове Вилямова масловка, Клапов любимец, Лятна стамболска, Жифардова, Дилова масловка, Харденпонтова, Попска круша, Якубка, Ангулемска, Хардиева масловка, Зимна деканка, на ябълковите сортове Жълт белфльор, Зимна златна пармена, Каселска ренета, Ландсбергска ренета, Велингтон, Боровинка, Златен делишес, Джонатан, Бойкен, Бауманова ренета, Тетовка, Кюстендилско бяло кандиле, Графенщайн и др., на прасковите сортове Елберта, Хале, Майски цвят, Виктор, Амсден, Ла Франс, Фогато и др.

Студът причини измръзване на едногодишна, двугодишна и многогодишна дървесина на джанковите сортове Айне баканка червена, Айне баканка жълта и Жълта афъска.

Измръзването на плодните пъпки на черешовите сортове в Кюстендилска околия достигна 50%. Най-големи бяха тези повреди при сортовете Ръждавичка беловица и Дроганова жълта. Измръзването при черешата беше по-слабо, отколкото при ябълката, защото черешовите насаждения са разположени главно по склоновете на Конявската планина, където температурното понижение не беше така голямо, както в ябълковия район по поречието на р. Струма, Драговищица и Бистрица.

От зимния студ измръзнаха едногодишните леторасти и двугодишните клонки на ореховите дървета в Кюстендилска околия, едногодишната и многогодишната дървесина на дюлевите дървета и декоративните храсти Спиреа и Форзиция в Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил.

Повредите от зимния студ бяха по-малки в селата Перивол и Горановци, Ямборано, отчасти в с. Ръждавица, с. Долна Гращица и високите части на Кюстендилска околия, където бяха запазени в известна степен и плодните пъпки на ябълката и сливата.

Температурното понижение на 5 март в Кюстендил не беше много голямо (—20·9°С), обаче затоплянето на времето през февруари причини развитие на овощните растения, поради което в момента на застудяването плодните пъпки бяха набъбнали доста много.

2) Повреди от късни пролетни студове. По време на цъфтежа на сливата в Кюстендилска околия настъпи отново силно понижение на температурата, което достигна до —3·3°С и причини 100% измръзване на цветовете, цветните пъпки и младите завръзи на сливата почти в цялата околия. Този студ не причини измръзване на цветните пъпки на ябълката в с. Перивол, Горановци, Ямборано, Ръждавица, Долна Гращица и някои високи части на околията.

БОЛЕСТИ НА СЕМКОВИТЕ

1) Хлороза на ябълката. Листата на единични дървета из градините на Брацигово, Радомир и другаде пожълтяха още през юни. При изваждането на такива дървета в Брацигово се оказа, че подпочвата е силно варовита.

2) Стъклясване на ябълкови плодове. Около един месец преди узряването на ябълковите плодове в с. Долна Гращица, Кюстендилска околия, беше установена в малък размер болестта стъклясване при сорта Зимна златна пармена. Плодовете на сорта Кюстендилско бяло кандиле в същата градина бяха напълно здрави.

3) Повреди от бордолезов разтвор и паратион. При пръскане на млади хибридни семеначета от ябълки и сливи в Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил с комбинация от 0·75% бордолезов разтвор и 0·04% паратион беше забелязано закържавяване на растенията и деформиране на листата, особено силно при семеначетата от Кюстендилска синя слива и Джонатан. Слаби изгаряния от бордолезов разтвор бяха констатирани и по плодовете на сорта Айвания в с. Долна Гращица, Кюстендилско. Повредите от бордолезов разтвор се дължат на честите дъждове и сравнително хладното време през вегетационния период.

4) Струпясване по ябълката — *Venturia inaequalis*. При изследване на стари листа, презимували на открито в овощните градини на Кюстендилска околия, през пролетта на 1955 год. бяха установени голям брой перитеции на причинителя на струпясването, изпълнени с узрели аскоспори. От друга страна, през април, май и юни, когато листната маса се увеличава твърде бързо, преваляваха чести дъждове. Тези условия бяха благоприятни за развитието на струпясването, но противно на очакванията листата на ябълковите дървета се заразиха съвсем слабо от болестта. В Дряновска околия обаче струпясването причини големи повреди както по листата, така и по плодовете, а в някои градини на Асеновградска и Пазарджишка околия — и окапване на листата.

В селата Горановци, Перивол, Горна Гращица и др., Кюстендилска околия, ябълковата реколта беше запазена от струпясване чрез три пръскания с 1% бордолезов разтвор — едно преди цъфтежа и две след прецъфтяването, сигнализирани от предупредителната служба за борба с тази болест. При окачествяване на ябълковата реколта, получена от един блок в ТКЗС „Суслов“ в с. Долна Гращица, се получиха 49% първо качество, 21% второ качество, 22% трето качество и 8% извънстандартни плодове. Много добри резултати се получиха и в Пловдивска околия при две предцъфтежни и две следцъфтежни пръскания с бордолезов разтвор и в Дряновска околия при пръскане с 1% бордолезов разтвор преди цъфтежа — един път и със сероваров разтвор след прецъфтяването — два пъти.

5) Струпясване по крушата — *Venturia pirina*. В значителни размери струпясването се разви по листата на крушевите сортове Караманец и Енисейка в Дряновска околия, а в средна степен — по листата и плодовете на някои сортове в с. Великово, Старозагорска околия. В ДЗС — Радомир болестта

причини загниване на младите крушеви дървета в питомника.

6) Брашнеста мана по ябълката — *Podosphaera leucotricha*. Първите признаци на болестта бяха констатирани на 10 май по млади леторасти на ябълкови дървета в овощните градини по поречието на р. Струма, Кюстендилска околия. Сортовете Джонатан и Бял зимен калвил бяха заразени силно от болестта. Същите сортове бяха заразени от брашнеста мана и в Овощарския институт — Пловдив. Семеначетата, получени чрез хибридизация на Кичовка и Джонатан в Овощарския институт — Кюстендил, бяха също силно заразени от брашнеста мана, което показва, че те са онаследили чувствителността на сорта Джонатан към брашнестата мана. Болестта се появи, но в слаби размери и по някои ябълкови сортове в Дряновска околия и около Брацигово. Чрез прашене на нападнатите дървета със сяра в Пловдив се получиха добри резултати.

7) Брашнеста мана по дюлята — *Podosphaera oxyacanthae*. През септември болестта беше наблюдавана в голям размер по младите неприсадени дюли, по издънките и по долните листа на плододаващи дървета в Опитното поле на ИЗР — с. Биримирци, Софийско.

8) Кафяво гниене по ябълката — *Sclerotinia fructigena*. Метеорологичните условия за развитието на болестта в Кюстендилска околия бяха благоприятни, защото дъждовният период продължи и през летните месеци. Силно чувствителни на кафяво гниене в Кюстендилска околия се оказаха сортовете Нюйоркска ренета — 69·36% заразени плодове, Канадска ренета — 75·04%, Ландсбергска ренета — 70·37% и Бойкен — 64·98%, докато Айвания и Кюстендилско бяло кандиле бяха заразени 4·5%, съответно 0·7%. Слабо беше заразяването в Пловдивско при сортовете Каселска ренета, Цар Александър и Зимна златна пармена.

9) Ръжда по ябълката — *Gymnosporangium tremelloides*. Болестта беше наблюдавана в голем размер около Брацигово през септември. В Кюстендилска околия ръжда по ябълката през последните 10 години не е намирана.

10) Ръжда по крушата — *Gymnosporangium sabinae*. Болестта беше констатирана по листата на крушата в селата Недялкова Гращица, Долно Уйно, Николичевци, Згурово, Пелатиково, Катрище, Горна Гращица и др. (Кюстендилско) още в началото на юни, а в Брацигово — в голям размер през септември. В сортиментовото крушево насаждение на Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил въпреки трикратното пръскане с 1% бордолезов разтвор заразяванията от

ръжда при някои сортове достигнаха значителни размери. Това показва, че тези пръскания не са достатъчни за запазване на крушата от ръжда. Прави впечатление, че през последните години степента на заразяване от ръжда в това насаждение се увеличава постоянно.

11) Ръжда по мушмулата — *Gymnosporangium confusum.* В малък размер болестта беше установена на мушмулови дървета в с. Скриняно, Кюстендилско.

12) Сиви листни петна по крушата — *Mycosphaerella sentina.* Болестта причини силно петносване на листата на някои местни крушеви сортове (Сулия, Водник) в Кюстендилска околия и по младите дръвчета в Овощния разсадник в Горна Оряховица. От тази болест страдат всяка година крушевите дървета, пръснати в овощните градини, нивите и другаде, които не се пръскат с химически средства срещу струпясване. В крушевото насаждение в Овощарския научноизследователски институт в Кюстендил, което се пръска по три пъти през вегетационния сезон с 1% бордолезов разтвор, болестта не се среща, докато по крушевите дървета, които растат из околните градини, тя причинява обезлистване, макар и късно през лятото. Това показва, че пръсканията, които се извършват срещу ступясването по крушата, са достатъчни, за да се запазят дърветата и от тази болест.

БОЛЕСТИ ПО СМОКИНЯТА

Мозайка — *Ficus virus 1.* Мозайката по смокинята се проявява както по листата и плодовете, така и по леторастите. По листата на заразените смокинови растения се появяват светлозелени до светложълти петна. Голяма част от новообразуваните листа на болните растения или на отделни клони са деформирани.

Върху болните плодове се появяват пръстеновидни петна с яснозелен ореол, а към върха на леторастите се забелязва известно скъсяване на междувъзлията, вследствие на което новообразуваните листа се сгъстяват и деформират.

Мозайката по смокинята е разпространена повсеместно в Санданска и Петричка околия, слабо — във високите и планински райони и силно — в полските.

БОЛЕСТИ ПО ЧЕРНИЦАТА

Бактериоза — *Bacterium mori.* Болестта причини засъхване и окапване на листата на черницата в Кюстендилска околия, а в Държавното горско стопанство в Радомир — загиване на черничевия разсад. В началото на август бе наблюдавана по черничевите дървета в Хасковска, Казанлъшка, Сливенска и Търновска околия и в Централния научноизследователски институт по памука в Чирпан. Продължителните дъждове през 1955 год. благоприятствуваха нейното развитие. Борба срещу болестта не се води.

БОЛЕСТИ ПО ЯГОДАТА

1) Повреди на ягодовите растения от студ. Застудяването в края на зимата (след стопяване на снеговете) и в началото на пролетта причини деформиране и мозаичност на ягодовите листа в Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил. По-късно ягодовите растения изкараха нови листа без деформации и мозаичност и се оправиха напълно.

2) Листни петна по ягодата — *Mycosphaerella fragariae.* Болестта се разви силно в ягодовите насаждения в Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил въпреки двукратното им пръскане с 1% бордолезов разтвор. Вследствие на честите дъждове, зашумяването на насажденията и честите им поливки условията за многократни заразявания от болестта бяха твърде благоприятни, поради което и болестта взе големи размери. Наблюденията в Кюстендил дават основание да се твърди, че препоръчваните досега пръскания с фунгициди на ягодовите растения не са достатъчни за запазването им от болестта листни петна и че пръсканията трябва да продължат и след прибиране на плодовата реколта, ако времето е дъждовно. Силно бяха заразени сортовете Мадам Муто, Ранна на пазара и Ева Махерау, а средно до слабо — Холандска. Болестта бе наблюдавана в умерен размер и в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци и в Овощарския институт в с. Костинброд (Софийско).

3) Черна плесен (мокро гниене) на ягодовите плодове — *Rhysopus nigri ans.* Повреди от тази болест бяха установени в Овощарския научноизследователски институт в Кюстендил през периода на зреене на ягодите. Приблизителният процент на загубите от тази болест в Института — Кюстендил беше 3·5%.

БОЛЕСТИ ПО КОСТИЛКОВИТЕ

Слива

1) Червени петна — *Polystigma rubrum.* Болестта се прояви в силни размери почти навсякъде в Троянско, Севлиевско, Дряновско, Кюстендилско и на много места в Чирпанско,

Старозагорско, Казанлъшко, Новозагорско, Панагюрско, Левскиградско, Пещерско и Брациговско. Проведените наблюдения в Троянския, Севлиевския и Кюстендилския район показаха, че глеоспориумът, който се проявява като суперпаразит върху червените петна, допринася силно за намаляване размера на болестта, особено в ниските и влажни места, обаче от друга страна, листата с паразитираните от него строми на Polystigma rubrum рано окапват, докато тези, които не са паразитирани, се задържат до късно на дърветата. Независимо от това се оказа, че глеоспориумът се развива и върху здрави тъкани, особено по централния нерв на листа, и причинява изсъхване на цялата листна петура, която се снабдява с вода и минерални соли през този нерв.

2) Кривули — *Taphrina pruni.* В някои райони на страната се появи в значителни размери. Така напр. в с. Калище, Радомирско, през пролетта имаше добър завръз, но той беше изцяло унищожен от кривулите. В балканския сливов район поради сухото време по време на цъфтежа болестта се появи в слаби размери.

3) Ръжда — *Tranzschelia pruni spinosae.* Появи се по-масово към края на юли. В Троянския район бе проведено наблюдение, от което се установи, че за разлика от други години през 1955 год. ръждата се появи най-напред по високите места, а впоследствие се разпространи и в низините, като нанесе големи поражения на сливовите градини. В почти същите размери болестта бе наблюдавана в Дряновска, Севлиевска, Еленска, Търновска и Павликенска околия. В Кюстендилска околия ръждата се прояви в слаби размери. Причината за слабото ѝ развитие в Кюстендилския район бе тази, че тук не се среща нейният междинен гостоприемник съсънката — *Anemone.* Тази болест беше констатирана в много слаби размери и по кайсиите, черешите и прасковите в Дряново и с. Биримирци, Софийско.

4) Шарка — *Prunus virus 7.* В Кюстендилска околия шарката бе наблюдавана на много места. Там първите петна по листата се появиха към средата на юни. В с. Дворище, Кюстендилско, шарката беше констатирана и по сорта Италианска слива, от който се намират единични дървета.

Праскова

1) Къдравост — *Taphrina deformans.* Тази болест се появи в големи размери почти навсякъде в страната. В слаби размери се появи там, където бяха измръзнали листните пъпки, какъвто бе случаят в Кюстендил, където прасковите развиха

по-късно листата си от спящи пъпки. През това време периодът на заразяването беше вече преминал.

2) Съчмянка — *Clasterosporium carpophylum* Наблюдавана бе в значителни размери в Дряновско и Троянско. В Кюстендилския район болестта не се появи.

Кайсия

1) Апоплексия. Вследствие на силните застудявания през март измръзнаха голям процент от кайсиевите дървета в много райони на страната, тъй като те бяха започнали сокодвижение поради топлото време през февруари. В слаби размери апоплексията се появи в районите около Черно море. В останалите райони на страната поради мартенските измръзвания много дървета изсъхнаха от апоплексия.

2) Съчмянка — *Clasterosporium carpophylum.* Поради липса на плодове в по-голямата част на страната съчмянката се появи само по листата. В Кюстендил бяха наблюдавани късни прояви на болестта. Общо взето, пораженията от съчмянката по кайсията бяха незначителни.

Череша

1) Съчмянка — *Clasterosporium carpophylum.* В черешовите насаждения на ТКЗС в с. Горна Гращица, Кюстендилско, заразяванията от съчмянката причиниха силно надупчване на листата и петносване на плодовете при сорта Наполеон. На други места в страната се наблюдаваха по-слаби нападения.

2) Кафяво гниене. — *Sclerotinia fructigena.* Тази болест се появи в големи размери в Дряновския район, където по време на узряването на плодовете имаше чести валежи. Силно пострадаха черешовите сортове Старозагорска едра и Дроганова жълта и вишните Сенчеста морела и Охио. Черешовите сортове Ранна едра и Старозагорска розова имаха по-слаби поражения.

Бадем

Къравост — *Taphrina deformans.* Тази болест е наблюдавана в слаби размери по единични бадемови дървета в Кюстендилско.

Орех

Антракноза — *Marssonina juglandis.* Поради честите валежи през пролетта и лятото ореховите дървета почти навсякъде в страната бяха нападнати силно от антракнозата, която причини преждевременно обезлистване на много дървета.

НЕПРИЯТЕЛИ НА ОВОЩНИТЕ КУЛТУРИ

I. Пеперуди — *Lepidoptera*

1) Ябълков плодов червей — *Laspeyresia pomonella* L. Този неприятел се появи повсеместно в цялата страна. За разлика обаче от миналите години плътността на нападението от него бе в значително по-малки размери. В подчертаните силно червясващи райони на Южна България и по-специално в Пловдивски окръг плътността на нападението при непръскани дървета бе около 30—35%, в средно червясващите райони на страната, какъвто се очерта в миналите години Кюстендилският овощарски район, тази плътност бе около 15—25%, а в най-слабо червясващите райони, каквито са старопланинските овощарски райони и Камчийската долина, тя бе около 5—10%. Основните причини за намалена червивост през тази година в сравнение с другите години са изключителните метеорологични условия, развили се през пролетта и лятото, и особено през месеците април, май, юни и юли. Общо времето през тези месеци бе доста хладно и с много над нормалните валежи. Всичко това допринесе за сравнително слабото развитие на първото поколение на ябълковия плодов червей, поради което заразата от него при непръсканите дървета възлиза средно на около 4—10%. Пак в резултат на изключителните метеорологични условия диапаузирането на гъсениците от първото поколение бе в изключително голям размер, ненаблюдаван в миналите години. Така например в Пловдивски окръг размерът на диапаузиралите гъсеници от първото поколение възлезе на около 54%, в Кюстендилско—на около 35%, а в Старопланинския овощарски район — на около 60·7%. Интересно е да се отбележи, че за сравнително по-слабата проява на ябълковия плодов червей през тази година несъмнено значение има по-силно проявеното паразитиране на гъсениците, отколкото бе наблюдавано през миналите години. Така напр. в Пловдивско паразитирането възлиза на около 8—10%, в Кюстендилско — на около 15% и в старопланинските райони — на около 19·1%.

Борбата с този неприятел бе проведена главно чрез пръскане с препарата ДДТ 20% в доза 2 кг за 100 л разтвор, Е—605 форте и паратион в дози 60—70 куб. см и отчасти с ДДТ 20% минерално-маслена емулзия в дози 2 л за 100 л разтвор. В резултат на тази борба, провеждана в основните овощарски райони на базата на наблюдател-предупредителната служба, червивостта в най-силно червясващите райони бе сведена до около 6—8%. В Пловдивско, Пазарджишко и Казанлъшко бяха приложени като помощно средство и тиофосфорните отровни пояси с много добри резултати — 100% смъртност на всички запашкулени гъсеници в поясите.

2) Сливов плодов червей — *Laspeyresia funebrana* Tr. Сливовият плодов червей е повсеместно разпространен у нас, но през тази година най-голяма плътност на нападение бе отбелязана в Левскиградска околия — около 25%. Срещу този неприятел не е водена никаква борба в страната.

3) Ябълков молец — *Hyponomeuta malinella* Zell. Този неприятел бе наблюдаван през тази година в по-големи размери в Кюстендилско — селата Горна Гращица, Коняво, Горно Уйно, Горановци, Долно Уйно и Грамаждано, в Санданска и Петричка околия, както и във Велинградска околия и по-слабо в Свищовска, Русенска, Никополска, Плевенска, Станкедимитровска и др. Борбата с него бе провеждана чрез пръскане с ДДТ и тиофосфорни препарати.

4) Гъботворка — *Lymatria dispar* L. Гъсеницата на тази пеперуда през тази година обхвана извънредно големи райони на страната и особено старопланинските овощарски райони и горите, а също така и значителни горски площи и овощни насаждения в добруджанските околии, Варненска, Айтоска, Бургаска, Левскиградска, Казанлъшка и други околии и причини, особено в горските насаждения, големи поражения — почти пълно обезлистване на нападнатите дървета, където не бе проведена борба. Борбата бе проведена на почти всички овощни насаждения и в по-голямата част от горските насаждения (на около 2,000,000 декара гори) главно чрез самолетно прашене с ДДТ и хексахлоран и пръскане с машините на растителнозащитните бази. През есента на 1954-та година и пролетта на настоящата година бе проведена и механическа борба на значителни горски площи и почти във всички овощни насаждения — остъргване на яйчните купчинки или наквасването им с петрол или карболинеум.

5) Пръстенотворка — *Malacosoma neustria* L. Второ място по разпространение след гъботворката зае пръстенотворката. Тя се срещаше почти повсеместно, но особено плътно намножение имаше във Варненска, Провадийска, Айтоска, Бургаска и други околии. И тази година по какавидите и гъсениците бяха констатирани доста много паразити, в някои райони достигащи до 30—40%. В Бургаски окръг се появи както по нейната гъсеница, така и по гъсеницата на гъботворката масово измиране вследствие на заболяване, вероятно от флашерията. Борбата срещу пръстенотворката бе проведена успоредно с

борбата срещу гъботворката и със същите химически средства.

6) Златозадка — *Euproctis chrysorrhoea* L. Гъсеницата на тази пеперуда се срещаше почти повсеместно в страната, но в сравнително слаби размери. По-чувствителна плътност от нея бе наблюдавана в Кюстендилско (между града и с. Николичевци в местността „Дреновдол“), в Софийско, с. Стрелча, Панагюрско, и др. Борбата срещу нея бе провеждана както при горните листоядни гъсеници.

7) Бяла овощна пеперуда — *Aporia crataegi* L. През тази година бе наблюдавано постепенно засилване на нападението от гъсеницата на бялата овощна пеперуда, особено в Софийско, Велинградско, Плевенско, Кюстендилско (с. Буново, Ръждавица и др.), Левскиградска околия и др. Борбата бе провеждана както при останалите листоядни гъсеници.

Xanthandrus comptus Harr[1] (Diptera). През лятото (юли) на 1955 год. ларвите на тази муха се срещаха в 30—45% от гнездата на току-що излюпените гъсеници на бялата овощна пеперуда. В едно гъсенично гнездо се срещаха от 1 до 4 ларви на мухата, които изяждаха младите гъсенички на бялата овощна пеперуда. Така този хищник се явява извънредно полезен за човека, като унищожава голям брой гъсеници на масово срещащата се у нас *Aporia crataegi* L.

8) Ябълков миниращ молец — *Lythocolletis coryliolliella* Step. През тази година този неприятел бе наблюдаван в още по-слаби размери, отколкото през предната година. Констатирано бе извънредно голямото му паразитиране, особено в Пловдивски окръг. Срещу него специална борба не е провеждана.

9) Пъпкозавивачки: Сива пъпкозавивачка — *Olethreutes variegana* Hb, Червена пъпкозавивачка — *Tmetocera ocellana* F. Наблюдавани бяха почти повсеместно в страната, но особено много в Пловдивски окръг. Борбата срещу тях и срещу другите неприятели на ябълковата култура бе провеждана чрез комбинираните предцъфтежни и следцъфтежни пръскания.

10) Листозавивачка[2] — *Natocelia uddmanniana* L. Наблюдавана бе по малиновата култура в ТКЗС—с. Чифлик, Троянско, и в Софийско.

11) Малка зимна педомерка — *Operophtera brumata* L. Наблюдавана бе в сравнително слаби размери в Троянско и Ботевградско заедно с голямата зимна педомерка.

---

[1] П. **Попов** го съобщава като нов хищник по *Aporia crataegi* L. и като нов насекомен вид у нас.

[2] Тази листозавивачка е намерена за първи път да вреди по малината от Ц. Тошева.

12) Сливов молец — *Hyponomeuta padella* Z. Отбелязан в слаби размери в Софийско, Поповско, Варненско, Провадийско и др.

13) Чашкодрянов молец — *Hyponomeuta cognatella*. Наблюдаван бе в слаби размери по чашкодряна в с. Горна Гращица, Кюстендилско.

14) Ябълков кръгломиниращ молец — *Cemistoma scitella*. Наблюдаван бе в слаби размери в Кюстендилско, Пловдивско, Пазарджишко, Пещерско, Асеновградско и др.

15) Малък пъпков молец — *Recurvaria nanella*. Наблюдаван бе повсеместно в страната, но извънредно голямо нападение имаше във Велинградска околия, по-слабо в Софийско, Кюстендилско и др.

16) Махалебков молец — *Hyponomeuta mahalabellus* Ga. Наблюдаван бе по махалебката във Варненско, Левскиградско, Софийско и др.

17) Пъпков молец—*Anarsia lineatella* Zell. Наблюдаван бе в прасковите насаждения в слаб размер в селата Куртово Конаре, Първенец, Прослав, Пловдивско.

18) Кореста завивачка — *Grapholita woeberiana* Schiff. и ябълкова стъкленка — *Sesia myopaeforme* Borkn. И тази година гъсениците и на двете пеперуди бяха наблюдавани в значителни размери в Пловдивско, Асеновградско, Пещерско и Пазарджишко. Повредите от тяхното съвместно хранене под кората на ябълковите дървета бяха доста силно подчертани. Поради естеството на храненето им и неразработени методи и средства за борба с тях борба не се провежда.

19) Миризлив дървояд — *Cossus cossus*. Наблюдаван бе в единични екземпляри да поврежда ябълкови и крушеви дървета почти в цялата страна.

20) Дървесница — *Zeuzera pyrina* L. Повреди от гъсеницата на тази пеперуда се наблюдаваха почти в цялата страна, но особено често се срещаха в Пловдивска околия.

21) Голямо пауново око — *Saturnia pyri* Schiff. Наблюдавана бе да лети пеперудата повсеместно в страната, обаче особени поражения от гъсеницата ѝ не са отбелязани.

22) Малинов молец — *Jncurvaria rubiella* Byerk. Този неприятел бе констатиран за първи път тази година у нас в малиновите насаждения на ТКЗС — с. Чифлик, Троянско, където гъсеницата му нанесе доста големи поражения на един блок от 7 декара. Близо 75—80% от малиновите храсти бяха нападнати и 40—60% от пъпките бяха повредени. Борбата с този неприятел бе проведена главно чрез изрязване и изгаряне на леторастите, нападнати от молеца.

23) Кестенов плодов червей — *Carpocapsa reamurana* Stg. Намерен бе по кестените в Петричко за първи път у нас от др. Ил. Попова.

24) Лешников плодов червей — *Carpocapsa amplana* Hb. Намерен също от др. Ил. Попова за първи път у нас по кестените в Петричко.

II. Твърдокрили — *Coleoptera*

1) Ябълков цветопробивач — *Anthonomus pomorum* L. Повсеместно разпространен у нас през тази година. По-големи поражения обаче бяха наблюдавани в Кюстендилска околия — Гюешевски район, Горна Гращица и др., Пещерско, Пловдивско, Варненско, Левскиградско и др. И тази година по-големи поражения от този неприятел в споменатите райони бяха наблюдавани в насажденията в близко съседство с горски насаждения. Борбата с него бе проведена чрез късно зимно пръскане със селинон 1·5% и ДДТ препарати.

2) Червенокрил плодов хоботник—*Rinchites aequatus* L. Наблюдаван бе почти повсеместно в страната заедно с ябълковия златист хоботник. Повече се срещаше в Пловдивско, Пещерско, Пазарджишко и Асеновградско.

3) Ябълков златист хоботник — *Rinchites bacchus* L. Появи се почти повсеместно в страната. По-чувствителни поражения от него бяха наблюдавани по плодовете — така наречения „сух червей“, както и повреди по цветните пъпки в основата на дръжките, вследствие на което цели кичури опадваха.

4) Сливов плодов хоботник — *Rinchites cupreus* L. Срещаше се доста в Троянско, Дряновско, Панагюрско, Пловдивско и др., където нанесе слаби поражения на сливите.

5) Черешов плодов хоботник — *Rinchites auratus*. Наблюдавани бяха незначителни повреди в Кюстендилско, Пазарджишко, Асеновградско и др. Борбата срещу всички споменати плодови хоботници бе провеждана чрез пръскане с ДДТ препарати.

6) Черна златка — *Capnodis tenebrionis* L. През тази година този неприятел бе наблюдаван да поврежда костилковите видове и особено семеначетата и младите дръвчета в разсадниците в Петричко, Кърджалийско, Луковитско, Казанлъшко, Старозагорско, Силистренско, Русенско, Софийско, Радомирско и Павликенско. Трябва обаче да се подчертае, че поради сравнително влажното време през яйценасянето на златката степента на нападението от ларвите беше значително по-слаба,

отколкото през миналата година. Борбата беше проведена главно чрез ръчно събиране. Проведени бяха сполучливи опити за борба срещу възрастното насекомо чрез пръскане с повишени дози от паратион (150—200 куб. см) и токсафен в дози 300—500 куб. см.

7) Медна златка—*Perotis lugubris* Fabr. Наблюдавана бе навсякъде, където се среща черната златка, но в много по-малка плътност от нея.

8) Корояди — голям и малък овощен беловиноя д — *Eccoptogaster mali* Rechst. и *Eccoptogaster rugulosus* Ratz. Почти повсеместно в страната по засъхващите клони и изсъхнали дървета се срещаха и двата вида, а в Пловдивско и Пазарджишко бяха наблюдавани да нанасят повреди и по млади (едно- и двугодишни) ябълкови насаждения.

9) Овощен листогризач — *Phyllobius oblongus* L. Наблюдаван бе в по-големи размери в Кюстендилско (с. Горна Гращица и др.), Дряновско, Троянско, Пловдивско, Пазарджишко, Левскиградско и др. Сериозни повреди обаче не нанесе на нападнатите овощни дръвчета.

10) Ябълков листов хоботник — *Rinchites pauxillus.* В сравнително слаба плътност бе наблюдаван в Пловдивско, Пазарджишко и др.

11) Овощен листояд — *Labidostomus propingua.* Наблюдаван бе в слаби размери в Кюстендилско, Троянско, Дряновско, Пловдивско, Пазарджишко и др.

12) Мъхнат бръмбар — *Epicometis hirta* Poda. Повсеместно разпространен из страната, обаче поради доста хладното и дъждовно време не нанесе сериозни поражения на овощните дървета. Заедно с него почти винаги се среща и миризливият бръмбар *Oxytirea funesta.* По-сериозни повреди от него бяха нанесени на фацелията в Пловдивско и др.

13) Майски бръмбар — *Melolontha melolontha.* Ларвите му се срещаха твърде често в страната, но по-голямо концентриране от него се наблюдаваше в районите около горските площи.

14) Зелен лозов бръмбар — *Anomala vitis.* Наблюдаван бе в Пловдивско, Петричко, Сандански и др. да поврежда черешовите, ябълковите и кайсиевите дървета.

15) Сливов рогач — *Tetrops praeusta* L. Срещаше се почти повсеместно в страната, но в сравнение с миналите години в доста по-слаби размери. Сериозни повреди не нанесе.

16) Кестенов хоботник — *Balaninus elephas.* Наблюдаван бе в доста големи размери в Петричко (до 80—90% от

плодовете бяха силно повредени — червясали от кестеновия хоботник).

17) Червенокрил цветояд — *Omophlus proteus* L. Срещаше се в незначителни размери по овощните дръвчета и не нанесе сериозни поражения на овощните насаждения.

18) Испанска муха — *Lytta dives* Brull. Наблюдавана бе в значително по-сериозни размери в крушевите насаждения в ТКЗС — с. Ряхово.

19) Цигарджия — *Bystischus betulae* L. Срещаше се в много слаба плътност в Плевенско, Пловдивско и др.

20) Ягодов коренов хоботник — *Othiorrhynchus rugosostriatus* Goez. В незначителна плътност се прояви в доста райони на страната, като Пазарджишко, Казанлъшко и др., където пораженията от бръмбара бяха твърде незначителни.

21) Овощен агрилус — *Agrilus fuscusericeus.* Наблюдаван бе в съвършено слаби размери в разсадниците в с. Поповица. Асеновградско, Пловдивско и другаде.

22) Крушев пъпкопробивач — *Anthonomus pyri.* Констатирано бе сравнително слабо нападение по места в страната, освен в Кюстендилско, Троянско и др.

III. Ципокрили — *Hymenoptera*

1) Сливова черна плодова оса — *Hoplocampa minuta* Christ. Общо взето, тази година нападението от сливовата плодова оса бе доста по-слабо от 1954 година. В Троянско и Дряновско нападението по Кюстендилската слива се движеше от 15 до 25%. В Дряновско нападението в сравнение с това във високопланинските райони бе много по-слабо. Успоредно с черната сливова плодова оса се срещаше в значително по-слаба плътност и жълтата плодова оса *Haplocampa flava* L. Борбата и с двете оси бе провеждана главно чрез пръскане с ДДТ 20% в доза 1% и с паратион в доза 50 куб. см за 100 л разтвор, като се проведе едно предцъфтежно и едно следцъфтежно пръскане.

2) Бадемов семеяд — *Eurytoma amigdali* Endere. През тази година поради чувствителните измръзвания на плодните пъпки в Пловдивско нападението от семеяда беше доста слабо. По-чувствителни поражения бадемовият семеяд нанесе в Поморийска и Варненска околия. Борба с този неприятел почти не се води. Проведени бяха опити за борба чрез прашене с ДДТ и пръскане с паратион при задоволителни резултати.

3) Ябълкова плодова оса — *Haplocampa testudinea.* Слаби поражения от лъжегъсеницата на тази оса бяха наблю-

давани почти в цялата страна. Засега у нас специална борба срещу този неприятел не се провежда.

4) Вишнева оса — *Eriocampoides limacina* Retz. Лъжегъсениците на тази оса бяха наблюдавани да правят значителни поражения по младите черешови дървета в Кюстендилска, Павликенска, Пловдивска и други околии. Борбата срещу нея се провежда доста ефикасно чрез пръскане или прашене с ДДТ препарати, а също така и чрез пръскане само с паратион.

5) Ягодова листна оса — *Emphytus calceatus* Klg. През тази година бяха наблюдавани слаби поражения от лъжегъсеницата на осата по ягодовите насаждения.

6) Крушева листна оса — *Neurotoma flaviventris* Retz. Слаби поражения бяха наблюдавани в Пловдивско, Пазарджишко и др.

7) Бадемова листна оса — *Cimbex quadrimaculatus* Mül. Лъжегъсеницата на тази оса бе наблюдавана в доста значителни размери по бадемите на ТКЗС — с. Марково, Пловдивско. Сравнително по-слаби поражения бяха наблюдавани в Поморийско и Варненско.

IV. Мухи — *Diptera*

1) Черешова муха — *Rhagoletis cerasi* L. Червясването на черешите през тази година, особено в Кюстендилско, поради сравнително слабия по количество завръз беше доста голямо. При непръскани дървета достигна до 70—90%, като представлява интерес да се отбележи, че бяха червиви не само късните, но и ранните сортове, каквато е Ърждавишка беловица.

В Пазарджишко нападението от черешовата муха беше също така в доста голяма степен. Борбата не се проведе във всички райони, поради което повечето от предлаганите на пазара череши бяха червиви, особено късните хрущалки. В Кюстендилско борбата се проведе чрез авионапрашване, но поради некачествената работа на самолета резултатите не бяха добри.

2) Крушева листна муха — *Dasyneura pyri*. Ларвите й бяха наблюдавани тази година в Кюстендилско освен по листата на крушата, но и на ябълката, като причиняваха типично за повредите от тази муха порозовяване на листата и завиването им, особено на върховете на младите леторасти. В Пловдивско и Пазарджишко бе наблюдавана също така освен по крушата и по ябълката.

3) Малинова галица — *Sasioptera rubi* Schrk. В Троянско, Панагюрско, Пазарджишко и др. бе наблюдавана да причинява повреди по малиновите летораси, но в незначителни размери.

4) Смокинова муха — *Lonchaea aristella*. Разпространена е повсеместно в Благоевградски окръг и причинява червясване на плодовете.

5) Крушева орехотворка — *Oligotrophus Bergenstammi Wechtl*. Среща се почти в цялата страна, но в сравнително слаби размери.

V. Хоботни — *Rhynchota*

1) Кръвна въшка — *Eriosoma lanigerum* Hausm. През 1955 год. кръвната въшка се появи в Пловдивски окръг, в Плевенска, Свищовска и Търновска околия в слаби размери. В големи размери се появи в Кюстендилска околия в блоковете на ТКЗС в селата Перивол, Горна Гращица и в овощните градини на Овощарския научноизследователски институт в Кюстендил. Това силно намножаване се дължеше на провежданите летни пръскания с ДДТ препарати, които вероятно убиват в значителна степен паразитите и хищниците на кръвната въшка. Пръсканите овощни градини, а също така и проведените опити при ябълковия плодов червей с препаратите паратион и Е-605 форте през 1954 и 1955 год. бяха чисти от кръвна въшка.

2) Зелена ябълкова листна въшка — *Doralis pomi De Geer*. Тя се появи особено в големи размери по младите ябълкови дръвчета в градините на Овощарския научноизследователски институт—Кюстендил, в Пловдив и в ТКЗС—Асеновград, а в по-слаби размери в Троянска и Софийска околия. При проведените пръскания за борба с този неприятел с препаратите Вофатокс 40 куб. см, паратион 30 куб. см и Е-605 форте 25 куб. см на 100 л разтвор се получиха много добри резултати.

3) Крушева дървеница — *Stephanitis pyri* Geofr. Крушевата дървеница бе наблюдавана повсеместно у нас по крушата и ябълката, а в Пловдивско — и по дюлята. В по-големи размери се появи и по крушите в Овощарския научноизследователски институт — Пловдив, ТКЗС „Райко Кирков“ — Пловдив, ТКЗС — с. Коматево, Пловдивско, и в Кюстендилска околия.

4) Кафяво ябълково паяче — *Briobia redicorcevi* Reck. Наблюдавано бе по ябълковите насаждения почти повсеместно в страната. Особено големи бяха нанесените от него

повреди по някои сортове ябълки от Пловдивско, Асеновградско и Кюстендилско.

5) Червено паяче — *Tetranychus* sp. Отбелязано бе по ябълката в Пловдивско в сравнително по-големи размери, отколкото през 1954 год. Борбата с него, а също така и с кафявото паяче се провеждаше почти изключително чрез пръскане с тиофосфорни препарати.

6) Черна прасковена листна въшка — *Anuraphis persicae* Fouse. Наблюдавана бе в значителни размери по прасковата в Пловдивско. Борбата бе провеждана с никотинов сулфат и паратион.

7) Сливова щитоносна въшка — *Eulecanium corni* Bouché. Както през 1954 год., така и през тази година сливовата щитоносна въшка се появи в много големи размери и причини големи щети на нападнатите сливови насаждения в страната, особено в Пловдивска, Кюстендилска, Троянска, Дряновска, Луковитска, Тетевенска, Севлиевска, Габровска, Ловешка, Панагюрска, Левскиградска, Казанлъшка и Пещерска околия. Борбата с този опасен неприятел на сливовата култура у нас бе проведена почти повсеместно чрез зимно пръскане с карболинеум и селинон в препоръчаните вече за практиката дози. Където бе проведено качествено пръскане, т. е. пълно окъпване на дърветата, резултатите бяха много добри — почти 100% убиване на зимуващите ларви. Общо взето, почти навсякъде пръскането по качество не се отличаваше от това, проведено през 1954 год.; ето защо не навсякъде имаше задоволителни резултати от зимното пръскане. През 1955 год. бяха проведени пролетни и летни пръскания в по-голям размер, отколкото през 1954 год. Тези пръскания бяха извършени с дадените вече за практиката препарати в съответно уточнени дози. Където бе проведено качествено и в подходящ момент пръскане, резултатите от пролетната и лятната борба с този неприятел бяха много добри.

8) Виолетова стридоподобна щитовка — *Parlatoria oleae* Celv. Отбелязана бе в Пловдивско (ТКЗС — с. Първенец), Пазарджишко, Петричко, Санданско, Асеновградско, Пещерско, Левскиградско, Кюстендилско и Радомирско в сравнително слаби размери по ябълката, крушата и мушмулата.

9) Зелена цикада — *Cicadella viridis*. Наблюдавана бе в големи размери по младите дървета в овощните градини на Кюстендилска околия, които се поддържат в чим; по младите дървета в полето на Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил и в Пловдивско.

10) Трипс — *Thaeniothrips inconsequens.* Отбелязан е през тази година в големи размери по черешовите листа в селата Дворище и Шипочино, Кюстендилско.

11) Крушева листна бълха — *Psylla pyricola* Först. Наблюдавана бе почти повсеместно в страната, но в слаби размери по крушата, а в по-големи размери в полето на Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил.

12) Калифорнийска щитоносна въшка — *Aspidiotus perniciosus.* Отбелязана бе в слаби размери по отделни дървета: ябълка, круша, слива, череша, праскова, кайсия, върба и акация в отделни села на Видинска, Ломска, Русенска, Тутраканска и Силистренска околия. Борбата срещу този неприятел бе проведена с добри резултати главно чрез зимно пръскане със селинон в доза 1·5%.

13) Жълта стридоподобна щитоносна въшка — *Aspidiotus pyri.* Тази щитоносна въшка бе наблюдавана по ябълка, круша, слива и джанка почти навсякъде в страната и е една от най-често срещаните плоски щитоносни въшки по ябълката и крушата в Кюстендилска, Софийска, Ломска, Видинска, Русенска, Силистренска, Пловдивска, Пазарджишка, Пещерска и Варненска околия. В по-големи размери бе намерена по ябълката в селата Жилинци, Ябълково, Шишковци и Горановци, Кюстендилско.

14) Сферична щитоносна въшка — *Sphaerolecanium prunastri.* Навсякъде, където се среща обикновената щитоносна въшка, бе отбелязана и сферичната щитоносна въшка, но в по-малки размери. Борбата се провежда по същия начин и със същите препарати както при обикновената сливова щитоносна въшка.

15) Двубрадавична щитоносна въшка — *Eulecanium bituberculatum.* Намерена бе сравнително рядко по отделни ябълкови дървета в Камчийската долина, Петричка и Радомирска околия.

16) Лъжекалифорнийска щитоносна въшка — *Aspidiotus ostreaformis* Curt. Наблюдавана бе почти повсеместно у нас по ябълката, крушата, сливата, черешата, кайсията и прасковата. В по-големи размери бе отбелязана във Видинска, Ломска, Тутраканска, Асеновградска, Пещерска, Левскиградска, Варненска, Пазарджишка и Силистренска околия и в Пловдивска — по дюлята.

17) Червена стридоподобна щитоносна въшка — *Epidiaspis betulae* Bär. Наблюдавана бе почти навсякъде в страната по крушата, сливата, ябълката и зарзалата, но в слаби

размери в сравнение с другите наблюдавани плоски щитоносни въшки. В по-големи размери тази въшка бе отбелязана във Видинска, Силистренска, Ломска, Никополска, Тутраканска, Петричка и Санданска околия.

18) Запетаевидна щитоносна въшка — *Lepidosaphes ulmi* L. Повсеместно разпространена у нас главно по ябълката и отчасти по крушата. В Софийска, Видинска, Ломска, Русенска, Силистренска, Петричка, Санданска и Радомирска околия бе намерена по акация, гледичия и ясен. В по-големи размери бе наблюдавана в овощните градини на селата Перивол, Шишковци и Коньово, Кюстендилско.

19) Тополова щитоносна въшка — *Aspidiotus gigas*. Тя бе намерена в голям размер по тополите в Софийско. В по-малък размер бе наблюдавана по тополите във Видинско Ломско, Петричко и Благоевградско. Нанася повреди по младите леторасти.

20) Черничева щитоносна въшка — *Diaspis pentagona*. Тази въшка бе наблюдавана в Петричка и Санданска околия по черницата, прасковата, ореха, ясена и др. Борбата срещу нея бе проведена чрез зимно пръскане със селинон.

21) Сливово паяче — *Paratetranychus crataegi*. Наблюдавано бе в значителни размери по листата на сливовите дървета в Овощарската опитна станция в Дряново и в Пловдивско, но в по-малки размери.

22) Прасковена листна въшка — *Myzodes persicae* Sulz. Наблюдавана бе повсеместно у нас по прасковата, тютюна и картофите.

23) Зелена прасковена листна въшка — *Hyalopteres arundinis* Fabr. Наблюдавана бе по прасковата, бадема и кайсията в Пловдивско и Софийско.

24) Рогата цикадка — *Ceresa bubalis* F. Наблюдавана бе в много райони на страната по младите ябълкови насаждения и в градините с подкултура ливада или люцерна. Причиняваните повреди по младите и няколкогодишни клонки са сходни на тези от зелената цикадка.

25) *Ornix guttea*. И тази година гъсеничката ѝ бе наблюдавана в големи размери по листата на хибридните семенача на ябълката и сливата в Овощарския научноизследователски институт — Кюстендил.

1) Мана — *Plasmopara viticola.* Болестта се разви в по-големи размери в Троянска околия, където причини опадване на част от листата и неузряване на леторастите. Една част от тях измръзнаха през зимата.

Във Варненска околия маната се появи по листата и в слаб размер по гроздето.

В Кюстендилска околия условията за развитието на маната бяха изключително благоприятни. Освен през май и юни болестта се разви в силни форми и през август. Опожарени бяха единични лозови насаждения, които са пръскани рядко и не в определените срокове.

В Плевенски окръг маната се разви по-късно, след 1 юни, поради засушаването през май. Късното развитие на болестта през август причини опожаряване на връхните листа. То засегна и част от зърната, предимно на винените сортове. Повече бяха нападнати недобре напръсканите с бордолезов разтвор гроздове. Загубите се движеха между 1 и 2%.

Маната нанесе големи поражения на лозята в Бургаски окръг, където не е усвоена практиката да се извършва специално пръскане на гроздето, като се насища с бордолезов разтвор.

Пораженията в Сунгурларската долина достигнаха до 40% унищожена гроздова реколта. Особено силно бяха поразени лозята в с. Невестино, Поляновградско, с. Славянци и др.

В останалите лозарски райони на страната пораженията от маната са незначителни поради взетите профилактични мерки.

2) Сиво гниене — *Botrytis cinerea.* През есента сивото гниене взе застрашителни размери почти в цялата страна. Голяма част от гроздовата реколта беше унищожена. Загубите се движеха между 10 и 30%. Особено неблагоприятно се отрази гниенето върху износа на грозде. Голяма част от вагоните пристигаха на износните пунктове със силно плесенясало грозде.

3) Бяло гниене — *Coniothyrium diplodiella.* Тази болест се появи в слаб размер след паднали градушки. Нейното развитие беше маскирано от силното развитие на сивото гниене. В началото на август това гниене бе наблюдавано след градушка в с. Черница, Поляновградско.

4) Антракноза — *Gloeosporium ampelophagum.* Тази болест се разви през началото на вегетацията и спря към края на юни. Констатирана е в Русенска околия в селата Сандрово, Кулата и Басарбово и в Русе. В с. Басарбово пораженията са

по-големи от нея, отколкото от маната. Освен в Русенска околия тази болест е констатирана и в Ловешка околия по единични лозя.

5) Оидиум — *Oidium tuckeri.* Болестта се разви в умерен размер по Черноморското крайбрежие. По-силно развитие имаше в селата Аксаково, Бяла звездица, Виница, Обзор и др. Във вътрешността на страната болестта не бе констатирана.

Благодарение на извършените сгъстени ранни напрашвания развитието на болестта беше спряно.

НЕПРИЯТЕЛИ ПО ЛОЗАТА

1) Лозов акар — *Brevipalpus lewisi.* Акарът се срещаше във всички лозови насаждения от сортовете Гъмза, Димят, Тамянка и други винени сортове. По същите сортове в много голям размер той беше наблюдаван в Преславска, Павликенска и Плевенска околия. За нападение от този неприятел съобщиха и от Русенски окръг.

За борба с него на отделни места в Преславска околия беше използуван сероваров разтвор в доза 1:10. Резултатите от проведената борба са много добри.

2) Царевичен торник — *Pentodon idiota.* Този неприятел се появи в голям размер в младите лозови насаждения на Лозаро-винарския институт в Плевен и причини значителни щети.

За борба с него беше използуван хексахлоран 12%, който препарат беше внесен в почвата около всяка лозичка. На отделни места, където препаратът е бил в по-голяма доза и в контакт с младите летораsти, се наблюдаваха пригори по нежните тъкани.

3) Лозова краста — *Eryophies vitis.* Този неприятел се срещаше в значителен размер по лозовите насаждения в Плевенски и Варненски окръг, Преславска и Павликенска околия. Борба с този неприятел не е водена.

4) През есента в лозовите насаждения се наблюдаваше появата на една цикадка вероятно от вида *Typhlociba comes*, която се появи в много големи размери. От храненето ѝ настъпва разлагане на хлорофила, поради което листата придобиват бяла окраска. Неприятелят се появи доста късно през септември и октомври. Борба с него не е водена.

5) Телени червеи — *Elateridae.* Те бяха наблюдавани в значителни размери във вкоренилищата в Плевенско и с. Санадиново, Никополско.

6) Гроздов молец — *Polychrosis botrana.* Този неприятел е наблюдаван в малък размер в Петричка и Пловдивска околия.

Гладиолус

1) Мозайка. Тази болест бе наблюдавана в градината на СГНС при Овча купел и в градината на ЦОНИИ — с. Костинброд през август по сорта *Picardy.*

2) Бактериоза — *Bacterium marginatum.* В слаб размер бе наблюдавана в градината на СГНС при Овча купел и цветарските градини около София по луковиците през март.

3) Синьозелено плесенясване — *Penicillium gladioli.* Болестта бе наблюдавана по луковиците в слаб размер през март в материал на градината на СГНС при Овча купел.

4) Сърцевинно гниене — *Botrytis gladioli.* Това гниене бе установено по луковиците в слаб размер през март в материала на градината на СГНС при Овча купел.

5) Кафяво гниене — *Fusarium sp.* По луковиците това гниене бе наблюдавано в слаб размер през март в материала на градината на СГНС при Овча купел.

6) Твърдо гниене — *Septoria gladioli.* Тази болест бе наблюдавана в материала на градината на СГНС при Овча купел в слаб размер по луковиците през март и в по-силен размер по-листата през септември.

Лале

Кръгли листни петна — *Botrytis tulipae.* По лалетата из украсните обществени градини във и около София тази болест бе наблюдавана в умерен размер през юни.

Роза

1) Черни листни петна — *Diplocarpon rosae.* Болестта беше наблюдавана по розите из градините във и около София в умерен размер през септември.

2) Брашнеста мана — *Sphaerotheca pannosa.* Тази болест се появи в домашните градини в София през септември в умерен размер.

Карамфил

Петносване — *Heterosporium echinulatum.* Болестта бе наблюдавана из украсните градини във и около София през юли.

Божур

Листни петна — *Phyllosticta baldensis.* През август в с. Хотница (Търновско) тази болеет бе наблюдавана в доста силен размер.

Лъвска муцунка

Ръжда — *Puccinia antirrhini.* Тази ръжда бе наблюдавана в с. Хотница (Търновско) през август по отделни растения в силен размер.

Ружа

Ръжда — *Puccinia malvacearum.* Масово нападение от тази ръжда бе наблюдавано в края на юни по ружите в парка на Института по агротехника в Кнежа. Същата ръжда бе наблюдавана в голям размер и по слеза *(Malva sp.)* както в Института по агротехника в Кнежа, така и в края на май в Земеделската опитна станция в с. Садово (Асеновградско) и в Централния институт по памука в Чирпан.

Berberis

Брашнеста мана — *Microsphaera berberidis.* Конидиалната и съвършената форма на тази гъба бе наблюдавана в края на октомври в силен размер върху някои видове *Berberis* в сортимента от посредници на житните ръжди в Опитното поле на ИЗР в с. Биримирци. Докато някои видове *Berberis* бяха силно нападнати, други видове и вариетети бяха напълно чисти от болестта.

СКЛАДОВИ ВРЕДИТЕЛИ

Меката и топла зима позволи успешното презимуване на всички складови вредители. При това зърнените храни поради влажното лято бяха прибрани със значителен процент относителна влага (4—16%), обстоятелство, което създаде благоприятни условия за съществуването им. Въпреки че дезинсекцията на празните складови помещения през тази година беше проведена по-грижливо и в по-големи мащаби, заразата от складови вредители впоследствие поради горните благоприятни условия не беше намалена. Най-голямо разпространение и размер на нападение имаше от житната гъгрица — *Sitophilus (=Calandra) granarius* и оризовата гъгрица — *Sitophilus (=Calandra) oryzae.* Последната беше наблюдавана главно в Търновски и Русенски окръг, където създаде значителни затруднения на ТКЗС при приемане на държавните доставки, тъй като храните, които идваха от полето, имаха зараза от нея. Вследствие на повишената относителна влажност в зърнения пласт се създадоха условия за самозагряване и увеличаване на температурата в него, които създадоха предпоставка за известно увеличение на вторичните складови вредители, като суринамския брашнояд — *Orysaephillus (=Silvanus) surinamensis,* малкия брашнен бръмбар — *Tribolium confusum,* жълтия брашнен бръмбар — *Tenebrio molitor* и др.

През годината бе наблюдавана особено масова проява на сърбежния акар *Pediculoides ventricosus*, от който най-масово нападение имаше в Свиленградска околия в складовете ГУ „Зърнени храни“, в гр. Марица, Харманли, Хасково и Пловдив. В складовете с ечемик, ръж и пшеница в Свиленград и Марица повърхността на храните беше просто станала оранжева и вътре не можеше да се диша и стои нито минутка от сърбежния акар. Той беше паразитирал главно по ларвите и възрастните форми на мавританския бръмбар, молеца по сушените плодове, паразита *Lariophagus distingucidus,* житната и оризовата гъгрица и др.

В някои по-влажни местности в поречията на реките и особено около старите дървета в районите на споменатите по-горе околии сърбежният акар така плътно се беше намножил, че човек не можеше да се задържи за дълго в тези местности поради причинения от него сърбеж.

Акарите по лука се срещаха главно в складовете за съхранение на арпаджика в Горнооряховска, Търновска, Коларовградска, Сливенска, Пловдивска, Асеновградска и други околии. Наблюдавани бяха главно брашненият акар — *Tyroglyphus farinae*, удълженият акар — *Tyrophagus noxius*, власатите акари — *Glyciphagus sp. sp.*, луковият акар — *Rysoglyphus echinopus*, обикновеният хищен акар и др. Същите акари се срещаха в много слаб размер в складовете на зърнени храни. По-значително намножение имаше на хищния акар *Cheyletus eruditus* и власатите, които в някои складове на ГУ „Зърнени храни“ с пшеница бяха се толкова силно концентрирали в купчините, образувани на повърхността на зърнения пласт за улавяне на гъгрица и други складови вредители, че като си сложеше човек ръката в тези купчини, тя бързо се покриваше с акари от тези видове. Наблюдавана бе през годината в по-значителни размери и праховата въшка — *Torgium pulsatorium* в складовете на ГУ „Зърнени храни“ в Пловдивски, Старозагорски, Бургаски, Варненски, Търновски и Плевенски окръг. През годината също така имаше и значително увеличение на нападението от молеца по сушените плодове — *Plodia interpunctella* и мавританския бръмбар — *Tenebrioides mauritanicus.* Те се наблюдаваха почесто в примитивните складови помещения или в помещения, които нямаха таван или в конструкцията им имаше дървени части (греди, стълбове и пр.). В склад с пшеница в Хасково имаше масово нападение от мавританския бръмбар, предимно на ларвата му. Същият склад две години наред е съхранявал памучено семе и макар че е бил дезинсектиран, заразата не е премахната, тъй като мавританският бръмбар и ларвите му са се вгризали в дървената конструкция и при внасянето на храните отново са излизали.

Зърновият молец — *Sitotroga cerealella* беше наблюдаван в много слаб размер. От проверките, които бяха направени на храните в Бургаски, Пловдивски, Старозагорски, Варненски, Търновски и Врачански окръг, беше установена зараза от него в много слаб размер до 1% в новите храни, а в старите — до 50—60%. На открито в кошовете с царевица с кочани от тазгодишната реколта също не беше наблюдавана зараза в споменатите райони. Също така не беше установена зараза от него в житните посеви в типичните за разпространението му райони (Свиленградска, Малкотърновска и Мичуринска околия). Само в една ечемичена нива от 3 декара в с. Любимец, Свиленградско, бе намерена зараза от пеперуди през юни.

Бележат известно увеличение в числеността си през годината и ръждивочервеният зърнов бръмбар — *Cryptolestes ferugineus,* полският зърнов бръмбар — *Cryptolestes pusillus* и другите по-малки брашнени зърнови бръмбари.

Не е наблюдавано съществено увеличение на заразата от зърноядите по граха, фия и лещата — *Bruchus pisi, Bruchus rufimanus, Bruchus lentis.* Те се срещаха почти в цялата страна в нормална плътност.

През годината е наблюдавано по-значително разпространение на паразита по гъгрицата — *Lariphagus distinguendis* в складове със зърнени храни в Бургаска, Свиленградска, Харманлийска, Хасковска, Пловдивска и други околии.

В мелниците, оризарните и предприятията на Хранителната индустрия за тестени и други произведения не е наблюдавано изменение в числеността на вредителите по брашното, продуктите от преработката му и другите произведения на хранителната промишленост.

От вредните гризачи в складовите и жилищните помещения е наблюдавано разпространението на домашната мишка — *Mus musculus,* сивия плъх — *Rattus norvegicus* и черния плъх — *Rattus rattus* в нормален размер.

Безснежната и мека зима позволи успешното презимуване на значително увеличилите се през есента на 1954 год. вредни полски гризачи, поради което още през пролетта те се появиха масово в някои отделни райони на страната.

1) Късоопашата полска мишка (ровка) — *Microtus arvalis.* През цялата 1955 год. като година с влажен и хладен климат имаше условия, благоприятни за нейното масово размножаване. Обилната сочна и зелена храна, както и хладното лято осигуриха непрекъснатото ѝ размножение през годината. Най-силно бе нападението от този гризач през есента, когато в цялата страна имаше над 1,200,000 декара посеви, нападнати от нея. Най-масово тя се появи в Старозагорски окръг, с по-голяма гъстота в Новозагорска околия. Центърът на нападението тук беше ДЗС — с. Любенова махала. Най-силни повреди мишката нанесе на пшеничените посеви през време на изкласяването им. Така в ДЗС — с. Любенова махала бяха унищожени 50—80% от пшеничените посеви на площ от 6000 декара. Вместо да получи по 300 кг добив от декар пшеница, стопанството получи по 80—120 кг. В другите села на Новозагорска околия загубите възлизаха средно на 5—10% от пшеничената реколта. Мишката повреди чувствително и окосения фий, фуражния грах, фуражния ечемик и овес. Повредите на захарното и кръмното цвекло достигнаха 8—15% по отношение на главите, които бяха малко или много тунелирани. На памука причини по-малки повреди, но и там заради семената мишката развличаше узрелите кутийки, с които си правеше и гнездата. Повалените или пречупени от буря царевични стъбла също бяха повреждани, като кочаните с царевица изцяло бяха изгризвани. Вредната дейност на този вид мишка продължи и през есента по есеннните посеви, върху които предизвика значително прореждане. Много силно пострадаха люцерновите посеви, които просто бяха изровени от дупки и посевът бе изгубен до 90%. Плътността на нападението през есента достигаше 50—100 колонии на декар с 500 до 3000 обитаеми и необитаеми дупки.

Борбата с този вид се изведе успешно чрез неколкократно обеззаразяване на нападнатите площи с отровни примамки от сварени пшеничени отсевки, пшеница или смляно на едро слънчогледово семе, напрашени с цинков фосфит 3% или бял арсеник 6%.

От полезните птици интересно е да се отбележи, че добра изтребителна работа на този вид мишка извършиха щъркелите.

През време на жътвата и есенната дълбока оран след всеки комбайн и трактор вървеше „многолюдна бригада“ от 50 до 100 щъркела, които лакомо изяждаха подплашените или изорани мишки. В този район бяха се концентрирали също и други хищни птици, изтребващи този вредител, като бухали, кукумявки, горска и блатна сова, обикновен и гащат мишелов и вечерна ветрушка.

2) Воден плъх — *Arvicola terestris*. Наблюдаван бе главно в оризищата, поречията на реките Дунав и Марица, напоителните канали и в напоителните системи, където повреждаше културите. На много места водният плъх разрушаваше стените на напоителните канали и дигите.

3) Домашна мишка — *Mus musculus hortulans*. Този вид се среща в райони, където имаше нападение от късоопашатата полска мишка в много слаб размер и най-често в местностите в близко съседство с населените места. През есента се наблюдаваше миграция от полето към населените места от този вид.

4) Лалугер — *Citelus citelus*. Наблюдава се в районите с хумусни и черноземни почви покрай пътищата, пустеещите земи и пасищата, в Дунавската равнина, в Югоизточна Добруджа и Тракийската низина. През годината нанесе повреди по слънчогледовите и житните посеви, както и върху бостаните.

5) Сляпо куче — *Spalax leocodon*. Повсеместно разпространен. През годината се наблюдаваха повреди по младите полезащитни насаждения в Добруджа, където унищожаваше младите дъбчета и жълъдите. Повреди нанесе също в зеленчуковите градини и в картофените и цвекловите посеви в цялата страна.

6) Заек — *Lepus europea*. Повсеместно разпространен. През годината е наблюдаван да вреди в овощните и горските разсадници и полезащитните пояси.

Васил Богданов
Инст. за защита на растенията

НОВИ ИЛИ РЯДКО СРЕЩАЩИ СЕ НЕПРИЯТЕЛИ ПО ЗАХАРНОТО ЦВЕКЛО В БЪЛГАРИЯ

Захарното цвекло е култура с важно значение за нашата страна. У нас тази култура се развива много добре, дава високи добиви и това съдействува за бързото разширение на площите от същата. Успоредно с разширението на площите на захарното цвекло върху нея се намножиха множество насекомни неприятели, които напоследък нанасят големи повреди и са важен фактор за намаляване на добивите от същата. При нашите условия като най-важни неприятели по цвекловата култура се очертаха следните: обикновеният цвеклов хоботник — *Bothynoderes (Cleonus punctiventris* Germ.), сивият царевичен хоботник — *Tanymecus dilaticollis* Gyll., черният цвеклов хоботник — *Psalidium maxillosum F.*, цвекловият стъблояд — *Lixus ascanii* L., големият люцернов хоботник — *Othiorrhynchus ligustici* L., сивият цвеклов хоботник — *Tanymecus palliatus* F., цвекловият молец — *Phthorimea ocellatella* Boyd., цвекловата (бобова) листна въшка — *Doralis fabae* Scop., цвекловите земни бълхи — *Chaetocnoma concinna* и *Ch. breviuscula* и др., сивите червеи *(Euxoa temera, Agrotis segetum* Schiff., *Agrotis ypsilon* и др.), телените червеи (Elateridae) и др.

Наред с горните неприятели през последните години у нас се констатираха да нанасят повреди по цвеклото и следните насекомни видове:*

1. *Othiorrhynchus tristis* Scop. Този хоботен бръмбар досега не е съобщаван в нашата ентомологическа литература като неприятел по цвеклото или другите културни и диви растения. Отделни екземпляри от него се намериха по младия цвеклов посев на с. Пордим, Плевенско. Тук на 10 май 1955 година той нанасяше повреди върху младите цвеклови растения, сходни с тези, нанасяни от *B. punctiventris* Germ.

---

* Определението на съобщените в статията видове е извършено в Бюрото за определяне на неприятелите и болестите по с. с. култури в Ленинград.

2. *Trachyphloeus aristatus* Gyll. Нов вид за нашата страна. На 13 април 1955 год. единични екземпляри от него се намериха по младите цвеклови растения в посева на ТКЗС в с. Долна Митрополия, Плевенско.

3. *Trachyphloes bifoveolatus* Beck. Нов вид за нашата страна. На 13 април 1955 година той бе констатиран заедно с предидущия вид върху младия цвеклов посев на ТКЗС в с. Долна Митрополия, Плевенско. Тези два вида хоботни бръмбари се хранят със семеделните листа на цвекловите растения при поникването им.

4. *Pseudocleonus cinereus* Schr. Нов вид за нашата страна. Констатиран в отделни екземпляри по младите цвеклови посеви на ТКЗС в селата Вълчитрън и Пордим, Плевенско. На 15 май 1955 година той бе наблюдаван да нанася повреди по младите цвеклови растения, сходни с повредите, нанасяни от *B. punctiventris* Germ.

5. *Brachycerus junix* Licht. Нов вид за нашата страна. Констатиран в единични екземпляри на 4 май 1955 година върху младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско.

6. *Brachycerus foveicollis* Gyll. Нов вид за нашата страна. Констатиран в единични екземпляри да нанася повреди на 18 май 1955 година върху младия цвеклов посев на ТКЗС в с. Пордим, Плевенско.

7. Сив царевичен хоботник — *Tanymecus dilaticollis* Gyll. Този вид досега у нас е бил определен погрешно като Tanymecus palliatus F., известен под името сив цвеклов хоботник. Сивият царевичен хоботник се различава морфологически и биологически от T. palliatus F. У нас този вид е повсеместно разпространен, като особено масово се появява в Оряховска, Ломска, Свищовска, Русенска и Плевенска околия. Борбата срещу него се извежда успешно чрез прашене на посевите с ДДТ 5% или хексахлоран.

8. *Chlorophanus micans* Stev. Нов вид за нашата страна. На 18 май 1955 год. той бе наблюдаван да нанася повреди върху младия цвеклов посев на ТКЗС в селата Пордим и Вълчитрън, Плевенско. Нанася същите повреди както *B. punctiventris*.

9. *Larinus turbinatus* Gyll. Нов вид за нашата страна. На 21 май 1955 година бе наблюдаван да нанася повреди върху младия цвеклов посев в с Вълчитрън, Плевенско.

10. *Bothynoderes vexatus* Gyll. Нов вид за нашата страна. На 14 май 1955 година бе наблюдаван да нанася повреди върху младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско.

11. *Lixus filiformis* F. Нов вид за нашата страна. През целия месец май 1955 година бе наблюдаван да нанася повреди по младите цвеклови посеви в с. Вълчитрън, Плевенско.

12. *Lixus difficilis* Cop. Нов вид за нашата страна. През целия месец май 1955 година бе наблюдаван да нанася повреди върху младия цвеклов посев на с. Вълчитрън, Плевенско.

13. *Dorcadion fulvum* Scop. Нов вид за нашата страна. Наблюдаван да вреди по младия цвеклов посев в с. Пордим през май 1955 година.

14. *Cassida rubiginosa* Müll. Наблюдаван по цвекло и лобода в опитното поле на Института за защита на растенията в с. Негован през април 1955 година. Нов вид за страната.

15. *Thanatophilus rugosus* L. Нов вид за нашата страна. Наблюдаван по младия цвеклов посев в с. Пордим през целия месец май 1955 година.

16. *Meloe cicatricosus* Leach. Нов вид за нашата страна. Наблюдаван да вреди в първата половина на май 1955 година в младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско.

17. *Meloe rugosus* Marsch. Нов вид за нашата страна. Наблюдаван да вреди по младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско, през първата половина на май 1955 година.

18. *Dermestes laniarius* Jll. Нов вид за нашата страна. Този бръмбар се срещаше много често в младите цвеклови посеви в селата Пордим и Вълчитрън, Плевенско. Твърде вероятно е той да се храни тук с яйцата на обикновения цвеклов хоботник.

19. *Hister cadaverinus* Hofmm. Нов вид за нашата страна. Този вид се срещаше в голямо изобилие в канавките, прокопавани около младите и старите цвеклови посеви в с. Пордим, Плевенско, през пролетта на 1955 година. Тук той се хранеше с попадащите цвеклови хоботници и др. насекоми, като изяждаше коремната част от тялото им.

20. *Mesagriacus* sp. Нов вид за нашата страна. Срещан много често върху младите царевични и цвеклови посеви в селата Деляновци и Морава, Свищовско.

21. *Psalidium* sp. Нов вид за нашата страна, срещащ се често през април 1956 г. да вреди върху младите цвеклови посеви в селата Деляновци и Морава, Свищовско. Прилича силно на *Psalidium maxilosum* F., но тялото му има кафяв цвят.

Наред с горните нови за страната ни несекомни неприятели през 1955 година се констатираха и следните съобщавани, но рядко срещащи се видове:

1. *Chromoderus fasciatus* Müll. Отделни екземпляри от този бръмбар се наблюдаваха през целия месец май 1955 година

да нанасят повреди по младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско.

2. *Cleonus piger* Scop. Често срещан вид върху цвекловия посев на с. Вълчитрън Плевенско, през май 1955 година.

3. *Othiorrhynchus orbicularis* Hbst. Рядко срещан вид върху цвекловия посев на с. Пордим, Плевенско, през пролетта на 1955 година.

4. *Galeruca tanaceti* L. Често срещано насекомо през май 1955 година върху младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско.

5. *Cassida nebulosa* L. През пролетта на 1955 година се наблюдаваше доста масово върху цвеклов посев и лободови растения в опитното поле на Института за защита на растенията в с. Негован, Софийско.

6. *Meloe variegatus* Don. През пролетта на 1955 година се срещаше често по младия цвеклов посев в с. Пордим, Плевенско.

7. *Dorcadion fulvum* Scop. През пролетта на 1955 година се срещаше често върху ливадната растителност, намираща се в съседство с цвекловия посев на с. Пордим, Плевенско. Отделни екземпляри от него нанасяха повреди върху младите цвеклови растения.

8. *Dorcadion pedestre* Poda. Намираше се заедно с предходния вид.

9. *Serica sp. prope holosericea.* Наблюдаван често през май 1956 год. да вреди върху цвекловите и царевичните посеви в селата Морава и Деляновци, Свищовско.

Венелин П. Кръстев
студент
Агроном. ф-тет — София

ЕДИН НОВ НЕПРИЯТЕЛ ПО КОНОПА У НАС — КОНОПЕНА ШИПОНОСКА — *MORDELLISTENA PARVULA* Gyll.

През 1954 год. конопените стъбла в с. Бутан, Оряховско, бяха нападнати почти 100% от ларвите на неизвестен вредител. Събрани бяха материали и се започнаха наблюдения върху биологията и развитието му. В катедрата по Ентомология при Агрономическия факултет в София се установи, че ларвите принадлежат на бръмбари от рода *Mordellistena.* През 1955 год. бяха изпратени материали за определяне в Ентомологическия институт на Германската демократична република в Берлин.

Видът бе определен от проф. Махачке като *Mordellistena parvula* Gyll., сем. *Mordellidae*, разр. *Coleoptera.*

По литературни данни *Mordellistena parvula* Gyll. е разпространен почти в цяла Европа, Предна и Средна Азия. В Съветския съюз видът е познат под името Подсолнечниковая шипоноска. Известно е, че той вреди по слънчогледа, морковите, валериана, пелината, магарешкия бодил, цикорията и конопа.

Бръмбарчето е черно, продълговато, покрито с фини космици, които му придават пепеляв оттенък. Главата отгоре е заоблена, гладка и покрита с космици, по-широка от предния край на преднегръда. Антените са 11-членни, в основата си по-светли, както и основата на първия чифт крака. Надкрилията са по-къси от коремчето, към края си се стесняват. Ципестите криле са развити добре и покрити по периферията с космици. Стъпалата на краката са 5—5—4-членни. Последният чифт крака имат силно развити бедра. Коремчето завършва на края с шипче. Дължината на тялото е около 4·0 мм.

Ларвата има лимоненожълт цвят и е дълга около 5·5 мм и широка 1 мм. Главата ѝ е покрита с безцветни твърди космици. Устният апарат е гризещ, със силно развити мандибули и по-слабо развит лабио-максиларен комплекс. Вместо крака на трите гръдни сегмента има по един чифт брадавички, разположени вентрално. Останалите сегменти имат също подобни брадавички, само че по-малки и разположени латерално. Тялото, гледано отгоре, изглежда странично назъбено. Последното коремно членче е по-силно хитинизирано, покрито с твърди космици и завършва с две малки кафявочервени шипчета.

Какавидата е лимоненожълта, свободна и прилича твърде на възрастното насекомо.

Конопената шипоноска има едно поколение годишно и зимува като ларва в ходовете, издълбани вътре в конопеното стъбло, които ларвата запушва от двете си страни с изверженния. През пролетта тя прогризва ход с отвор навън от стъблото и какавидира в стъблото близо до този отвор. Имагинирането става през третата декада на месец май. Бръмбарчетата се наблюдават често по цветовете на различни растения от семейство Кръстоцветни, по лайката, метличината и др., където се храни с прашец. Яйцеснасянето става в началото на юни по върховете на конопените растения, като с помощта на шипчето на коремчето си женското бръмбарче ги полага в меките връхни части на стъблото или в основата на листните дръжки. Ларвите отначало се хранят с паренхимата на сърцевината, а през есента навлизат в дървесината, като се придвижват надолу към основата на стъблото и корена, където зимуват. Там те презимуват най-добре, ако стъблата са на повърхността на почвата или складирани около конопопреработващите предприятия, както най-често се случва. Заровени на по-голяма дълбочина в почвата, особено при по-висока влажност, стъблата изгниват, а заедно с това загива и голяма част от ларвите. В едно конопено стъбло често се наблюдават до 10 и повече ларви, обаче ларвите не засягат ликото. Вредната им дейност по всяка вероятност се свежда до известно снижаване на жизнеността на растенията.

През 1954 год. (есента) този неприятел бе наблюдаван масово и в с. Кричим, Пловдивско. Вероятно той е разпространен в цялата страна.

Голям процент от ларвите биват унищожавани от паразита *Sigalphus obscurus* Nees, сем. *Braconidae*, разр. Hymenoptera (видът на този вредител бе определен през 1955 год. от директора на Ентомологическия институт в Берлин проф. д-р Захтлебен). Заразените ларви обаче се развиват напълно и загиват едва малко преди какавидирането, когато паразитът ги напуска и какавидира вън от тялото им в прозрачен, бледожълт пашкул. В тялото на една ларва се развива само един паразит.

Като се имат предвид биологията и наблюденията за влиянието на по-дълбокото заораване и обработката на конопените стъбла, могат да се препоръчат следните мероприятия за борба с този неприятел:

1. Дълбоко есенно изораване на конопищата с плуг с предплужник.
2. Унищожаване на обработените конопени стъбла най-късно до средата на месец май чрез изгаряне.

Веселина Николова
Инст. за защита на растенията

НАСЕКОМНИ ПАРАЗИТИ ПО ГЪСЕНИЦАТА И КАКАВИДАТА НА *PYRAUSTA PURPURALIS* L. (*LEP. PIRALIDIDAE*), *P. SANGUINALIS* L. (LEP. *PIRALID.*) И *CNEPHASIA NUBILANA HB.* (*LEP. TORTRICIDAE*)

Гъсениците на *Pyrausta purpuralis L.* и *P. sanguinalis* L. нападат листата и цветните пъпки на ментата. Повредите са по-големи по деформираните от ментовия акар съцветия. През лятото на 1955 год. ментовите насаждения в Асеновградско и Пловдивско бяха в значителна степен нападнати от тези неприятели. Събраният материал за отглеждане в лабораторията беше към 60% паразитиран. От този материал изолирахме следните видове *Hymenoptera*:

Limneria fuscicarpus Thoms (*Jchneumonidae*)
Habrobracon brevicornis Wesm (*Braconidae*)
Harmius monilatus Nees (*Braconidae*)
Apanteles appellator Fll (*Braconidae*)
Apanteles congestus Nees (*Braconidae*)
Phogas incertus Kok (*Braconidae*)
Catolaceus ater Ratz (*Chalcididae*) — вторичен паразит по какавидата на *Limeria fascicarpus Thoms.*

Гъсеницата на *Cnephasia nubilana* Hb. бе наблюдавана през 1952—1953 год. масово по джанки в с. Мраченик, Левскиградско. От какавидата на неприятеля изолирахме паразита *Jtoplectis alternans* Grav (*Jchneumonidae*).

Видовете *L. fuscicarpus* Thoms и *Jtoplectis alternans* са определени от Г. Викторов, *C. ater* Retz — от М. Николски и останалите от Н. А. Теленга по материали, изпратени в „Бюро определение" в Ленинград, за което тук им изказваме благодарност.

Веселина Николова
Инст. за защита на растенията

НАСЕКОМНИ ПАРАЗИТИ И ХИЩНИЦИ НА ЗЕЛЕВАТА МУХА — *HYLEMYIA BRASSICAE BOUCHE*

По време на проучванията върху биологията на зелевата муха през 1952—53 год. от лъжекакавидата бяха изолирани следните хищници и паразити:

А. Бръмбари (сем. *Staphylinidae*)

1. *Aleochara bilineata* Gyll. Възрастното насекомо беше получено от лъжекакавидата на зелевата муха през юли 1952 и 1953 год. Според Wadsworth, J. T. ларва първа възраст на този хищник се вмъква в лъжекакавидата и се развива в нея за сметка на какавидата. През 1952 год. около 8% от лъжекакавидите на зелевата муха, събрани от полето за лабораторни проучвания, бяха нападнати от ларвата на този бръмбар.

2. *Aleochara verna* Say. Това бръмбарче беше наблюдавано в значително количество заедно с лъжекакавидите на зелевата муха около корените на зелето. Голям брой лъжекакавиди бяха унищожени от този хищник.

Б. Ципокрили

1. *Apanteles spurius* Wesm. (Hym. Braconidae). През 1952 и 1953 год. този паразит беше нападнал около 12% от лъжекакавидите от I и II поколение на зелевата муха в Софийско. Този вид е известен, че паразитира главно гъсеници от сем. *Noctuidae* и *Pyralidae.*

Видът *A. verna* Say е определен от С. И. Мадведев, а *Ap. spurius* Wesm. от Н. А. Теленга по материали, изпратени в „Бюро определение" в Ленинград.

Димитър Цветков и Михаил Цалев
Инст. за защита на растенията

НЯКОИ БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ВИДОВАТА ПРИНАДЛЕЖНОСТ, БИОЛОГИЯТА И СРЕДСТВАТА ЗА БОРБА С АКАРА ПО СУШЕНИТЕ ПЛОДОВЕ — *CARPOGLYPHUS LACTIS* L.

За по-правилното оползотворяване на постоянно увеличаващата се овощно-плодова продукция у нас и за разнообразяване храната на трудещите се, както и за задоволяване растящите нужди на външния пазар една част от овощните плодове се изсушават и в това състояние остават за консумация и експорт. Така сушените плодове могат да бъдат съхранявани за продължителен период. Това обаче създава и възможността те да бъдат нападнати и чувствително повреждани от складови вредители.

Наред с молеца по сушените плодове като един много опасен и икономически важен неприятел по тях и по-специално по сушените сливи напоследък се очертава сухофруктовият (сухоплодовият) акар — *Carpoglyphus lactis* L. У нас той е отдавна познат на закупчиците и износителите на сливи, както и на стопаните като краста по сливите или паяче по сливите, брашнен акар и пр. Смесването му с брашнения акар — *Tyroglyphus farinae* L. от някои наши специалисти и практици е погрешно и неправилно, тъй като той е от съвсем друг род. Освен това има чувствителна разлика в тяхната морфология, биология и навици. Брашненият акар е вредител предимно по млевните продукти и зърнените храни и рядко се среща в сушените плодове.

Сухофруктовият акар се среща в цяла Европа и Северна Америка, а вероятно е пренесен с продуктите и в другите части на света. Той е предимно синантропен вид, живеещ в извънредно разнообразни хранителни субстрати — твърди и течни.

Предпочита обаче и се заселва в тези от тях, в които се съдържат млечна, оцетна или янтърна киселина. Затова сухофруктовият акар се среща по сушените плодове, по застарял меден сок, прокиснали и здрави мармелади, конфитюри, желета, нишесте и други плодови изделия. Намира се също в гниещо брашно, старо сирене, прокиснало мляко, гнило дърво, гниещи плодове и картофи, кисело тесто, плодови напитки, вино, пиво и др. С използуването на такова голямо разнообразие от хранителни среди за своето развитие се обяснява и повсеместното му разпространение в света и у нас. Той се среща във всяко домакинство, в избите, в складовите помещения и промишлените предприятия на плодовата, винената и пивоварната промишленост, в складовете за съхранение на сушени плодове и друга плодова продукция, в магазините за продажба на плодове, зеленчуци, мармелади, конфитюри и др., но поради дребния му размер той много трудно се забелязва. Значението на този вредител е голямо. Той поврежда сушените плодове, като ги нагризва отвън. Повредените плодове от нагризването и от изверженията и труповете на умрелите индивиди придобиват отвратителен външен вид. Такива нападнати плодове и продукция освен че не са годни за пазара, представляват и сериозна опасност за здравето на консуматора. Има указания на санитарните органи, че той причинява остри стомашни и чревни заболявания на хората и домашните животни, погълнали нападнати от него продукти.

Сухофруктовият акар е дребно, до 0·45 мм низшо животно, едва забележимо с невъоръжено око. Тялото му е слабо сплеснато, продълговато овално и покрито с редки космици. Четири от тези космици се намират на края на коремчето и са дълги почти колкото тялото му. На горната страна на тялото се намират две продълговати вдлъбнатини. Възрастната форма има четири чифта крака. Окраската на тялото му е полупрозрачна, почти безцветна. Възрастните форми придобиват окраската на продукта, с който се хранят. Устните органи и краката са виолетовокафяво оцветени. Той се размножава чрез яйца, от които за 1—2 седмици се излюпват младите ларви. Биологията на този неприятел не е проучена основно у нас, но от наблюденията, които имаме, и някои опити, които сме провели, може да се направят известни препоръки за практиката във връзка с борбата с него. Така сухофруктовият акар за разлика от другите акари не образува хипопусна форма. Това обстоятелство твърде много улеснява борбата с него, защото, както се знае, хипопусната форма е твърде устойчива на въздействието на неблагоприятни условия и отровни вещества. Той се развива нормално при определена влажност — над 75% относителна влажност на въздуха. В суха среда на открито акарът умира бързо. Затова той се среща най-често в произведения на овощно-плодовата промишленост, които имат по-висока влажност (мармелади, желета, пития и др.). От сушените плодове предпочита сливите, които имат по-голям процент влага. Тази биологична особеност позволява също така борбата с него да се води по-успешно, като съхраняваната продукция се поставя в сухи и проветриви складови помещения, а сушените плодове се довеждат до нисък процент влага. Сухофруктовият акар не издържа и на високи температури. Температурата над 80° убива всички негови форми в продължение на 1 час.

Как да се води борбата с него? Тя трябва да бъде насочена преди всичко към предпазните мероприятия, защото те, както и при другите складови акари, имат решаващо значение. В тях се включва преди всичко подборът на подходящи складови помещения. Складовите помещения, в които ще се съхраняват продуктите, трябва да бъдат сухи и проветриви, с ниска влажност и ниска температура. Преди внасянето на сушените плодове в тях те трябва основно да бъдат почистени и след това обеззаразени. От проведените предварителни опити, които се направиха за обеззаразяване на празните складови помещения, твърде ефикасно средство против сухофруктовия акар се оказаха фосфорно-естерните препарати Е-605 и паратионът. Те се използват в доза 80—100 куб. см на 100 л вода. С така направения разтвор се напръскват обилно стените, таванът и подът на складовите помещения. За да бъдат засегнати и яйцата, тъй като препаратите нямат овицидно действие, пръскането с тях се повтаря след 10—15 дни, когато се излюпват яйцата. За обеззаразяване на складовите помещения против акара твърде успешно може да се използува и вар-петроловата емулсия за пръскане и мазане. Тя може да се приготви във всяко домакинство, като се угаси 2 кг негасена вар с 10 л вода и в нея се излее на тънка струя при енергично разбъркване 1 л нафта или газ. С така приготвената вар-петролова емулсия се напръсква обилно складовото помещение, като се изразходва $^1/_2$ л на кв. м площ. Вар-петроловата емулсия за мазане се приготовлява по същия начин, като се увеличи двойно количеството на варта и петрола. Обеззаразяването на празните складови помещения със споменатите средства трябва да става най-малко 1 месец преди внасянето на продукцията в тях, като преди да се внесе продукцията, помещенията се напръскват с варно мляко, приготвено от 2 кг негасена вар, угасена в 10 л вода. В почистените и обеззаразени складови помещения трябва да се внасят само незаразена продукция и сушени плодове и сливи. Необходимо е сушените плодове и сливи, които се изкупуват от частните стопани и др., да се събират в отделни карантинни помещения и само след като се обеззаразят против сухофруктовия акар, да се внасят в почистените помещения. Обеззаразяването на сушените сливи, нападнати от сухофруктовия акар, става най-ефикасно чрез третирането им в сушилни при температура на сушения пласт 80^0 в продължение на 1 час. По същия начин може да става обеззразяване на нападнатите плодове в домакинствата, като се сушат в обикновените пещи на печките, фурните и др. Когато има друга продукция и сушени плодове, които не могат да се обеззаразят чрез третиране с висока температура, те се обеззаразяват чрез отровни газове. За целта най-подходящи са циановодородът в доза 20—30 г на 1 куб. м пространство и серовъглеродът в доза 200—300 г при експозиция 48 часа и температура над 12^{0}С. Обеззаразяването се повтаря след 10—15 дни, за да бъдат засегнати и излюпените ларви от яйцата, от които не всички биват убивани от отровните газове.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ⁂ Болести и неприятели, появили се в България през 1955 г. . . . 3
2. Васил Богданов — Нови или рядко срещащи се неприятели по захарното цвекло в България 84
3. Венелин П. Кръстев — Един нов неприятел по конопа у нас — конопена шипоноска — *Mordellistena parvula* Gyll. . . . . 87 √
4. Веселина Николова — Насекомни паразити по гъсеницата и какавидата на *Pyrausta purpuralis* L. *(Lep. Pirallididae), P. sanguinalis* L. *(Lep. Piralid.)* и *Cnephasia nubilana* Hb. *(Lep. Tortricidae)* 89
5. Веселина Николова — Насекомни паразити и хищници на зелевата муха — *Hylemyia brassicae* Bouche. . . . . 90 √
6. Д. Цветков и М. Цалев — Някои бележки върху видовата принадлежност, биологията и средствата за борба с акара по сушените плодове — *Carpoglvphus lactis* L. 91

Стилов редактор: Д. Славщенска Худож. редактор: Д. Панайотов
Техн. редактор: Ф. Владишка Коректор: А. Андрова

Тираж: 1000 Печатни коли: 6
Дадена за печат на 25. XII. 1956 г. Издат. коли: 4·97
Излязла от печат на 20. II. 1957 г. ЛГ-III-1
Поръчка № 178/1956 год. Формат: $^{1}/_{16}$ $^{59}/_{84}$

Печатница „9 септември“